

**AFET FARKINDALIĞININ
ÖLÇÜLMESİ: ERZURUM KURTULUŞ
MAHALLESİ ÖRNEĞİ**

Ömer Faruk SARI
Yüksek Lisans Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN
2025
(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI SİYASET BİLİMİ VE
KAMU YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AFET FARKINDALIĞININ ÖLÇÜLMESİ: ERZURUM KURTULUŞ
MAHALLESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer Faruk SARI

Danışman: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

BAYBURT - 2025

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında, Ömer Faruk SARI tarafından hazırlanan “Afet Farkındalığının Ölçülmesi: Erzurum Kurtuluş Mahallesi Örneği” başlıklı bu çalışma, 23.07.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Tuna BATUHAN

Üye : Doç. Dr. İsmail DURSUNOğLU

Üye : Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bünyamin ALIM
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Afet Farkındalığının Ölçülmesi: Erzurum Kurtuluş Mahallesi Örneği” başlıklı tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

23.07.2025

Ömer Faruk SARI

ÖN SÖZ

Tez çalışmamda katkıları bulunan danışman hocam Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN'e ve çalışmalarında her zaman manevi desteğini esirgemeyen kıymetli aileme, Yakutiye Belediye Başkanı Sayın Mahmut UÇAR'a, Yakutiye Belediye Başkan Yardımcısı Sayın Osman YILDIZ'a, Yakutiye Belediyesi İmar Müdürü Sayın Alper KÖSEOĞLU'na, Erzurum AFAD İl Müdürü Sayın Selahattin KARSLI'ya, Kurtuluş Mahallesi Muhtarı Sayın Kürşat OĞURLU'ya ve çalışmamıza destek veren ve soruları cevaplayan Kurtuluş Mahallesi sakinlerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Ömer Faruk SARI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFET FARKINDALIĞININ ÖLÇÜLMESİ: ERZURUM KURTULUŞ MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Ömer Faruk SARI

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2025, Sayfa: 96

Bu araştırma, Erzurum ili Yakutiye ilçesine bağlı Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afetlere yönelik farkındalık düzeylerini nitel yöntemle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin deprem başta olmak üzere birçok doğal afete maruz kalan bir ülke olması, afet yönetimi süreçlerinde bireysel ve toplumsal farkındalığın önemini artırmaktadır. Erzurum ili, Kuzey Anadolu Fay Hattı ve Doğu Anadolu Fay Hattı'na yakınlığı nedeniyle yüksek sismik risk taşımakta, aynı zamanda heyelan, çığ ve yangın gibi diğer afet türleriyle de karşı karşıya kalmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) yöntemi tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve saha çalışması Erzurum Kurtuluş Mahallesi'nde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, mahallede yaşayan ve afetler hakkında bilgi, deneyim ve düşüncelerini paylaşabilecek bireyler arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve mahalle sakinlerinin afetlere ilişkin farkındalık düzeylerinin genel olarak düşük olduğu tespit edilmiştir. Özellikle afet öncesi hazırlık, afet eğitimi ve risk azaltma stratejileri konusunda bilgi eksiklikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların çoğunun afet yönetimi süreçlerine dair yeterli bilgiye sahip olmadığı ve yerel yönetimlerin bu konuda daha fazla bilgilendirici çalışma yapması gerektiği yönünde ortak bir görüş sergiledikleri belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, Erzurum Kurtuluş Mahallesi'nde afet farkındalığını artırmaya yönelik öneriler geliştirilmiş; mahalle ölçeğinde yürütülecek bilinçlendirme faaliyetlerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma, afet farkındalığının bireylerin afet risklerine karşı önlem geliştirmelerinde önemli bir unsur olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet farkındalığı, afet yönetimi, Erzurum-Kurtuluş Mahallesi, kentsel dönüşüm.

ABSTRACT

M.SC. THESIS

MEASURING DISASTER AWARENESS: THE CASE OF ERZURUM KURTULUŞ NEIGHBORHOOD

Ömer Faruk SARI

Bayburt University

Graduate School of Education

Department of Political Science and Public Administration

Thesis Advisor: Prof. Dr. Hayriye ŞENGÜN

Bayburt-2025, Page: 96

This research aims to investigate the disaster awareness levels of individuals living in the Kurtuluş neighborhood of the Yakutiye district of Erzurum province using a qualitative method. Türkiye's exposure to numerous natural disasters, particularly earthquakes, increases the importance of individual and social awareness in disaster management processes. Erzurum province carries a high seismic risk due to its proximity to the North Anatolian Fault and the East Anatolian Fault, and is also exposed to other types of disasters such as landslides, avalanches, and fires. A phenomenological method, a qualitative research design, was chosen for the study. A semi-structured interview form was used as the data collection tool, and fieldwork was conducted in the Kurtuluş neighborhood of Erzurum. Participants were selected through purposive sampling from individuals living in the neighborhood who could share their knowledge, experiences, and thoughts about disasters. The data obtained were analyzed using content analysis, and it was determined that the residents' disaster awareness levels were generally low. In particular, knowledge gaps regarding pre-disaster preparedness, disaster education, and risk reduction strategies were observed. It was determined that most participants lacked sufficient knowledge about disaster management processes and shared the consensus that local governments should conduct more informative studies on this issue.

As a result of the research, recommendations were developed to increase disaster awareness in the Kurtuluş neighborhood of Erzurum, emphasizing the need for increased neighborhood-wide awareness-raising activities. The study revealed that disaster awareness is a key element in individuals' development of precautions against disaster risks.

Keywords: Disaster, disaster awareness, disaster management, Erzurum-Kurtuluş Neighborhood, urban transformation.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLOLAR	X
ŞEKİLLER	XI
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	2
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Araştırmanın Varsayımları	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. AFET KAVRAMI	6
1.1.1. Risk Yönetimi	8
1.1.2. Kriz Yönetimi	8
1.1.3. Dirençli Toplum	8
1.2. AFET YÖNETİMİ	8
1.2.1. Zarar Azaltma	10
1.2.2. Hazırlık	10
1.2.3. Müdahale	10
1.2.4. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma	10
1.2.5. Türkiye’de Afet Yönetimi	11
1.2.6. Afet Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü	11
1.2.7. Afet Yönetimine Yönelik Politikalar	13
1.2.8. Afet Yönetimi Yaklaşımları	14
1.2.9. Bütünleşik Afet Yönetim Yaklaşımı	15
1.3. AFET TÜRLERİ	15
1.3.1. Doğa Kaynaklı Afetler	16
1.3.1.1. Jeolojik afetler	16
1.3.1.2. Deprem	17
1.3.1.3. Meteorolojik afetler	21
1.3.1.4. Çığ	22
1.3.1.5. Sel	22
1.3.1.6. Kaya düşmesi	23
1.3.2. Teknoloji/İnsan Kaynaklı Afetler	23
1.4. AFET FARKINDALIĞI	24
1.5. AFET FARKINDALIĞININ BİLEŞENLERİ	25
1.6. AFET FARKINDALIĞININ ÖNEMİ	26

1.7. FARKINDALIK DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	27
1.7.1. Yaş ve Afet Deneyimi	28
1.7.2. Eğitim Düzeyi.....	28
1.7.3. Cinsiyet ve Sosyo-Ekonomik Düzey	28
1.7.4. Medya ve Bilgi Kaynakları	28
1.7.5. Yerel Yönetim ve Kurumsal Destek.....	29
1.8. TÜRKİYE’DE AFET FARKINDALIĞI	29
İKİNCİ BÖLÜM	31
2. KENTSEL DÖNÜŞÜM KAVRAMI VE AFET FARKINDALIĞI	31
2.1. KENTSEL DÖNÜŞÜM	33
2.1.1. Kentsel Dönüşüm Politikaları.....	33
2.1.2. Kentsel Dönüşümün Unsurları	34
2.1.2.1. Kentsel dönüşümün fiziksel unsurları	35
2.1.2.2. Kentsel dönüşümün sosyal unsurları	36
2.1.2.3. Kentsel dönüşümün ekonomik unsurları	36
2.1.2.4. Kentsel dönüşümün kurumsal unsurları	37
2.1.3. Kentsel Dönüşümün Amaçları.....	38
2.1.4. Kentsel Dönüşümün Gerekliği	38
2.1.5. Kentsel Dönüşümün Faydaları ve Zorlukları	39
2.1.6. Kentsel Dönüşüm Mevzuatı	40
2.1.7. Erzurum İli Kentsel Dönüşüm Uygulamaları.....	41
2.1.8. Erzurum Kurtuluş Mahallesi'nde Yapılan Projeler veya Devam Eden Projeler.....	48
2.1.9. Afet Risk Azaltmada Kentsel Dönüşümün Rolü.....	50
2.2. AFET FARKINDALIĞI VE KENTSEL DÖNÜŞÜM ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	53
2.3. AFET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLAR	54
2.3.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	54
2.3.2. Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Platformu	55
2.3.3. Yerel Düzey: Valilik ve İl Müdürlükleri	56
2.3.4. Diğer Müdahale ve Arama-Kurtarma Kuruluşları.....	56
2.3.5. DASK - Doğal Afet Sigortaları Kurumu.....	56
2.3.6. Teşkilat Yapısı.....	57
2.3.7. İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) ve Yerel Koordinasyon	57
2.3.8. İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADYM).....	58
2.3.9. Şematik Yapı	58
2.4. TÜRKİYEDE AFET YÖNETİM MEVZUATI.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	60
3. ERZURUM İLİNİN AFET FARKINDALIĞININ ARAŞTIRILMASI	60
3.1. ERZURUM İLİNİN AFETSELLİĞİ VE AFET FARKINDALIĞI	60
3.1.1. Erzurum İlının Tarihinde Yaşanan Afet Olayları ve Depremler	61
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	62
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	63
3.4. VERİ ANALİZİ.....	63
3.5. BULGULAR	64
3.6. MAHALLE SAKİNLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	77
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	79
Sonuç	79

Tartışma.....	79
Öneriler.....	80
Genel Değerlendirme.....	80
Araştırmanın Varsayımlarının Değerlendirilmesi	82
KAYNAKÇA.....	85
EKLER	90
Ek 1: Mahalle Sakinlerinin Afet Farkındalığı Hakkındaki Görüşleri	90
Ek 2: Deprem/Afet Farkındalığının Belirlenmesine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	94
Ek 3: Deprem/Afet Farkındalığının Belirlenmesine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	95
ÖZ GEÇMİŞ	96

TABLÖLAR

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	64
Tablo 2: Kurtuluş Mahallesi Muhtarının Afet Farkındalığı Hakkındaki Düşünceleri	67
Tablo 3: Belediye Başkanı ve Belediye Başkan Yardımcısının Görüşleri	68
Tablo 4: AFAD Yetkililerinin/Çalışanlarının Görüşleri.....	73

ŞEKİLLER

Şekil 1: Türkiye Deprem Risk Haritası.....	16
Şekil 2: Şehristan Konutları	42
Şekil 3: Mavi Şehir Konutları	42
Şekil 4: Kayı Konutları	43
Şekil 5: Kavak Konutları.....	48
Şekil 6: Mavişehir Konutları.....	49
Şekil 7: Sanayi Keresteciler Konutları.....	50

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
UNDRR	: Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Stratejisi
TARAP	: Türkiye Afet Risk Azaltma Planı
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
AADYM	: Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi
AYDES	: Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi

GİRİŞ

Günümüzde, dünya genelinde artan nüfus ve hızlı şehirleşme süreçleri, kentsel alanlarda karşılaşılan riskleri ve tehlikeleri daha da belirgin hale getirmiştir. Bu risklerin başında özellikle depremler gelmektedir. Depremler ve diğer doğa ve insan kaynaklı afetlerin etkisiyle büyük zarar gören şehirler, sadece maddi kayıplarla değil, aynı zamanda can kayıplarıyla da yüzleşmektedir. Afetler tarih boyunca insan yaşamını, yerleşim alanlarını, toplumsal düzeni ve ekonomik yapıları ciddi şekilde etkilemiş olaylar arasında yer almaktadır. Gelişen teknoloji ve bilimsel ilerlemelere rağmen, afetlerin ortaya çıkardığı riskler günümüzde de devam etmektedir. Özellikle deprem, heyelan, çığ, sel ve yangın gibi doğal afetler hem can hem de mal kayıplarına yol açmakta ve toplumların sosyal, ekonomik ve fiziki yapılarını tehdit etmektedir.

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla çok çeşitli doğal afetlere maruz kalan bir ülkedir. Özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı ve Doğu Anadolu Fay Hattı gibi aktif fay hatları üzerinde yer alması, başta deprem olmak üzere birçok afet türünün ülke genelinde sıklıkla yaşanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, afetlerin yalnızca müdahale süreçleriyle değil, aynı zamanda öncesinde alınacak önlemlerle ve toplumun bilinç düzeyinin artırılmasıyla yönetilmesi gerektiği anlayışı ön plana çıkmaktadır.

Afet yönetiminde en önemli unsurlardan biri, toplumun afetler karşısındaki bilgi düzeyi ve hazırlık durumudur. Bu nedenle afet farkındalığı, bireylerin afet öncesi, sırası ve sonrasındaki tutum ve davranışlarını doğrudan etkileyen kritik bir değişken olarak kabul edilmektedir. Afet farkındalığı düzeyi yüksek bireyler, afetlere karşı daha hazırlıklı olmakta ve olası risklerin azaltılmasına yönelik önleyici tedbirleri daha etkin bir şekilde uygulayabilmektedir.

Bu çalışmada, Erzurum ili Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi örneği üzerinden afet farkındalığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Erzurum ili, sahip olduğu jeolojik yapı nedeniyle tarih boyunca çok sayıda yıkıcı deprem ve diğer doğal afetlerle karşı karşıya kalmıştır. Buna rağmen, kentte yaşayan bireylerin afet farkındalık düzeyleri üzerine yapılan saha temelli araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu durum, özellikle mahalle ölçeğinde farkındalığın ölçülmesi ve değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülmüş olup, yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen veriler doğrultusunda, mahalle sakinlerinin afetlere yönelik farkındalık düzeyleri, elde edilen bulgular doğrultusunda analiz edilmiş; yerel yönetimlerin ve

ilgili kurumların mahalle ölçeğinde yürüteceği bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerine katkı sunacak öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Kentsel dönüşüm uygulaması yapılan Erzurum ili Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afetlere karşı farkındalık düzeylerini incelemektir. Afetler, bireylerin yaşamını, güvenliğini ve sosyal düzeni doğrudan etkileyen olaylardır. Bu nedenle, afetlere karşı hazırlıklı olma ve doğru bilgiye sahip olma konusu önem taşımaktadır. Afet farkındalığı, bireylerin afet öncesi, sırası ve sonrasında ne yapacaklarını bilmelerini sağlayan bir bilinç düzeyidir. Bu bilinç düzeyinin toplumun her kesiminde yerleşmesi, can ve mal kayıplarının en aza indirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Erzurum ili, sahip olduğu coğrafi ve jeolojik özellikleri nedeniyle çok sayıda doğal afete maruz kalmaktadır. Özellikle deprem, heyelan, çığ ve yangın gibi afetler, kent halkının karşı karşıya olduğu riskleri artırmaktadır. Bu bağlamda, yerel ölçekte afet farkındalığını ortaya koymak, hem mevcut durumu değerlendirmek hem de geliştirilecek politika ve uygulamalara yön vermek açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın problemi, kentsel dönüşüm uygulamasına konu olan Erzurum - Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afetlere karşı yeterli düzeyde farkındalığa sahip olup olmadıklarını belirlemektir. Mahalle ölçeğinde yapılan bu değerlendirme, afetlere hazırlık sürecinde bireylerin bilgi, tutum ve davranışlarını anlamaya yönelik bir çaba sunmaktadır. Özellikle afet eğitimi, önleyici tedbirler ve yerel yönetimlerin bilgilendirme faaliyetlerine katılım gibi konularda yaşanan eksikliklerin tespit edilmesi, çalışmanın temel sorununu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Erzurum ili Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afetlere yönelik farkındalık düzeylerini ortaya koymaktır. Araştırma, mahalle ölçeğinde afet farkındalığını belirlemeye yönelik bir nitel veri temelli çözümleme sunmayı hedeflemektedir. Afetler karşısında bireylerin ne düzeyde bilgi sahibi oldukları, geçmiş afet deneyimlerinin farkındalıklarına etkisi, afet eğitimi alıp almadıkları ve afet anındaki davranışlarına ilişkin algıları araştırmanın odak noktası olmuştur.

Ayrıca, mahalle sakinlerinin afetlere hazırlık konusunda hangi bilgilere sahip oldukları, hangi kaynaklardan bu bilgileri edindikleri ve afet yönetimi sürecine katılım düzeyleri gibi unsurların da değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda elde edilen veriler, hem

mevcut durumun tespit edilmesine hem de afet farkındalığını artırmaya yönelik politika ve uygulamalara katkı sağlamaya yönelik olarak değerlendirilecektir.

Araştırma sonucunda, yerel düzeyde afet farkındalığını artırmaya yönelik öneriler geliştirilmesi; kamu kurumları ve yerel yönetimler başta olmak üzere ilgili paydaşların daha etkili stratejiler oluşturmalarına katkı sunması hedeflenmektedir. Bu sayede, toplumun afetlere karşı daha dirençli hâle gelmesi yönünde bilimsel bir zemin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Afetlerin yol açtığı can ve mal kayıpları, sadece fiziksel değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve psikolojik etkiler de oluşturmaktadır. Bu etkilerin en aza indirilebilmesi, toplumun afetlere karşı ne derece hazırlıklı olduğu ve bireylerin afet farkındalığı düzeyine bağlıdır. Afet farkındalığı yüksek olan bireyler, afet öncesinde gerekli önlemleri alarak ve afet sırasında doğru davranışları sergileyerek afetlerin olumsuz sonuçlarını azaltabilirler. Bu nedenle, toplumda afet bilincinin yaygınlaştırılması, sadece bireylerin değil, aynı zamanda tüm toplumun afetlere karşı hazırlıklı hale gelmesini sağlar. Bu tür bir farkındalık, risklerin azaltılması, müdahale sürecinin etkin yürütülmesi ve afet sonrası toparlanmanın hızlandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin afetler hakkındaki bilgi düzeyi, geçmiş deneyimleri, afet eğitimi alma durumu ve afet anında sergiledikleri tutumlar gibi unsurların araştırılması, afet yönetiminin başarısını doğrudan etkilemektedir.

Erzurum, Türkiye'nin afet riski yüksek illerinden biridir. Sahip olduğu jeolojik yapı ve iklim koşulları, başta deprem ve heyelan olmak üzere çeşitli afet türlerini sıkça yaşamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, Erzurum ilinin mahalle düzeyinde afetlere ne ölçüde hazırlıklı olduğunun belirlenmesi, afet riskinin azaltılması ve toplumun dirençli hale getirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın gerekçesi, Erzurum-Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afetlere karşı bilgi ve farkındalık düzeylerinin ölçülmesinin, bu alanda eksik kalan uygulamaların tespiti açısından faydalı olacağı düşüncesine dayanmaktadır. Ayrıca, çalışmadan elde edilecek bulguların yerel yönetimlerin ve ilgili kurumların farkındalığı artırıcı eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerine rehberlik etmesi beklenmektedir. Bu yönüyle çalışma, hem bilimsel literatüre katkı sunacak hem de saha temelli politika önerilerinin geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Böylece, afetlere karşı toplumsal dirençliliğin artırılması, bireylerin bilinç düzeylerinin yükseltilmesi ve mahalle ölçeğinde afet risklerinin azaltılması için somut veriler ortaya konacaktır. Çalışmanın sonuçlarının, benzer sosyoekonomik yapıya sahip diğer mahalleler ve yerleşim birimleri için de yol gösterici olması beklenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılıkları arasında şunlar sayılabilir: Araştırma, sadece Erzurum ili sınırları içerisinde gerçekleştirilecek olup, kentsel dönüşüm alanında yaşayan mahalle sakinlerinden, yerel yöneticilerden ve AFAD yetkililerinden veri toplanarak yürütülecektir. Bu araştırma belirli sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür. Öncelikle, çalışmanın örneklem grubu Erzurum Yakutiye ilçesine bağlı yalnızca Kurtuluş Mahallesi ile sınırlandırılmıştır. Bu durum, elde edilen bulguların genellenebilirliğini yalnızca araştırma yapılan mahalle ile sınırlı kılmaktadır. Diğer mahallelerde ya da illerde farklı sosyokültürel ve ekonomik yapılar nedeniyle farklı sonuçlar elde edilebilir.

İkinci olarak, araştırma verileri yalnızca nitel yöntemle, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme yapılan kişi sayısı sınırlı olup, bu kişiler amaçlı örnekleme yöntemiyle seçildiğinden toplumun tüm kesimlerini temsil etmeyebilir. Bu da sonuçların farklı demografik özelliklere sahip gruplar için sınırlı geçerliliğe sahip olabileceği anlamına gelmektedir.

Ayrıca, katılımcıların afetlerle ilgili verdiği yanıtlar kişisel algılarına, geçmiş deneyimlerine ve hafızalarına dayalı olduğu için öznel nitelik taşımaktadır. Bu durum, afet farkındalığı düzeyinin nesnel olarak ölçülmesini sınırlamaktadır.

Son olarak, araştırma belirli bir zaman diliminde gerçekleştirilmiş olup, afet farkındalığı gibi zamanla değişebilecek bir olgunun yalnızca anlık bir fotoğrafını sunmaktadır. Bu nedenle, elde edilen veriler zamana bağlı değişkenlik gösterebilir.

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma belirli varsayımlar üzerine inşa edilmiştir. Araştırmada temel alınan varsayımlar şunlardır:

1. Erzurum ilinde kentsel dönüşüm yapılan alanlarda yaşayanlar afet risklerinin farkındadır.
2. Afetlerin farkındalığının yüksek olmasında kentsel dönüşüm uygulamalarının yapılması etkilidir.
3. Erzurum'un aktif deprem kuşağı üzerinde yer alan bir yer olmasına karşın, afet yönetiminde görevli kurumlar yeterince sorunları çözmemişlerdir.
4. Erzurum'da daha önce gerçekleşen depremlerin hafızalarda bıraktığı izler uzun süre kalmamıştır; bu durum da farkındalığın yetersiz olmasında etkili olmuştur.

5. Kurtuluş Mahallesi’nde yaşayanlar kendilerini kentsel dönüşüm sonrası güvende hissetmektedirler.

Bu varsayımlar doğrultusunda elde edilen verilerin analizinde, katılımcıların ifadeleri araştırmanın temel dayanaklarını oluşturmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. AFET KAVRAMI

Afet, süregelen yaşamı durağanlığa sokarak veya bozarak insanlar üzerinde fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, yerel imkânlarla baş edilmesi güç olan olayların sonuçları olarak tanımlanmaktadır. Afetler, insan yaşamını ciddi olarak etkileyen ve normal yaşamı sekteye uğratan çeşitli doğal veya insan kaynaklı olaylardır. Ayrıca afetler, yerel imkânlarla başa çıkılamayan, toplumları çeşitli boyutlarda etkileyen doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar olarak tanımlanmaktadır (Şengün & Küçükşen, 2019, s. 193).

Afetlerin etkileri çoğu zaman beklenmedik şekilde ortaya çıkmakta ve toplumların önceden hazırlıklı olmadığı durumlarda daha büyük yıkım ve kayıplara yol açabilmektedir. Doğa kaynaklı afetler; deprem, sel, çığ, volkan patlaması gibi çeşitli olayları kapsarken, insan kaynaklı afetler nükleer kazalar, endüstriyel kazalar ve aşırı kalabalıktan kaynaklanan kazalar gibi durumları içermektedir (AFAD, 2021). Türkiye özelinde baktığımızda ise afetler nedeniyle oluşan zararların %64'ü depremlerden, %16'sı heyelanlardan ve %15'i su baskınlarından kaynaklanmaktadır.

Afet kavramının anlaşılmasında önemli olan olgulardan biri, bu olayların sadece fizikî yapıları etkilemekle kalmadığı, aynı zamanda toplumsal yapıyı, sosyal ilişkileri ve ekonomik ve siyasî dengeleri de derinden sarstığıdır. Bu nedenle afet kavramı, sınırlı bir mekânsal etki alanından çok daha geniş bir boyutta ele alınmalı ve toplumsal etkileriyle birlikte değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, afetlerin çeşitliliği ve neden olduğu zararlara göre afet yönetimi kavramı çok önemli bir noktaya gelmiştir. Afet yönetimi; kayıp ve zararların azaltılması, afet öncesi, afet olduğunda ve afetler olduktan sonra alınması gereken önlemleri vb. faaliyetleri içerir (Şengöz, 2022, s. 2).

Kentlerde yaşanan afetler, kentsel yapının direnci, altyapının dayanıklılığı ve kentte yaşayan bireylerin afetlere karşı hazırlıklı olması ile doğrudan ilişkilidir. Özellikle depremler ve iklim değişikliğinin etkisiyle artan hava olayları, kuraklık, şiddetli yağmur ve seller gibi doğa kaynaklı afetler, kentlerde ciddi ekonomik ve sosyal sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle, kentlerin farklı nitelikteki şoklara ve streslere karşı dayanıklılıklarını artıracak çözümler üzerinde yoğunlaşılması gerekmektedir (Hepcan, 2022, s. 11).

Yeni afetlerin oluşmasında önemli bir aktör olan iklim değişikliğinin etkilerinin kentlerde daha şiddetli hissedildiği ve kentlerin iklim değişikliği karşısında giderek daha fazla savunmasız hale geldiği bilinmektedir. Bu nedenle doğa temelli çözümler, kentlerin

dirençliliğini artırma ve sürdürülebilir kılma konusunda önemli bir çıkış yolu olarak görülmektedir (Hepcan, 2022, s. 11).

Afetlerin özellikle kentsel alanlarda yıkıcı etkileri bulunmaktadır. Kentlerin hızlı büyüyen nüfusu ve altyapı yetersizlikleri nedeniyle afetlere karşı kırılgan hale gelmesi, afetlerin etkilerinin daha da büyük olmasına neden olmaktadır. Hardoy ve Ruete (2013, s. 55)'e göre, özellikle eski altyapıya sahip olan kentlerde iklim değişikliğinin etkilerine karşı savunmasız kalınmakta ve bu durum afetlerin yıkıcı etkilerini artırmaktadır. Bu nedenle afet kavramının sadece bir olaydan ibaret olmadığı; toplumu, kentsel yaşamı ve çevreyi kapsayan geniş bir yelpazede değerlendirilmesi gerekmektedir.

Doğa kaynaklı afetler kadar insan kaynaklı afetler de önem arz etmektedir. Örneğin, nükleer kazalar, kimyasal salınımlar ve endüstriyel kazalar hem çevresel hem de toplumsal etkileri ile birlikte değerlendirilmelidir. Bu tür afetler, çoğu zaman önceden tahmin edilemeyen ve hızlı bir şekilde ortaya çıkan olaylar olup, toplum üzerinde ciddi etkiler bırakmaktadır. Bu nedenle, afet yönetimi hem doğal hem de insan kaynaklı afetlere karşı toplumun hazırlıklı olmasını sağlamaya yönelik çeşitli stratejileri içermektedir (AFAD, 2021).

Yaşandığı andan başlayarak yapısı sebebiyle toplumun tamamını ya da belirli bir kısmını negatif olarak etkisi altına alan, gündelik hayatın seyrinde sorunların yaşanmasına sebep olan, ekonomik, fiziksel ve sosyal kayıplar yaşatan olayların sonucu olarak değerlendirilmektedir. Sözü edilen olayların oluşum sebepleri değerlendirildiği zaman, afetler insan kaynaklı, teknoloji kaynaklı ya da doğa kaynaklı olarak sınıflandırılmaktadır. Bunun yanı sıra, afetlerin yaşandığı zaman toplumun kendi imkânlarını kullanarak mücadele etmesi oldukça zor durumlarla karşı karşıya kalması anlamına gelecektir. Bu durumun sonucunda, toplumun afetlerle başa çıkabilmesi adına çevre bölgelerin desteklerine ihtiyaç duymaktadır. Afetlerin nerede, ne zaman, ne kadar ciddi ve ne türde olacağı genel olarak bilinmemektedir. Ancak yaşandığı andan itibaren günümüze kadar toplumun mal ve can güvenliğine ciddi sıkıntılar yaşatan tehlikeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya üzerinde var olan ülkelerin büyük bir kısmında ciddi seviyede manevi ve maddi kayıplara sebep olmuştur. Sıklıkla gelişmemiş ülkeleri etkilediği gözlemlenmektedir (Press & Hamilton, 1999, s. 1927). Afet yönetiminin temel kavramları arasında risk yönetimi, kriz yönetimi ve toplum direnci öne çıkmaktadır.

Özetlemek gerekirse, afet kavramı; fiziksel, sosyal ve ekonomik etkileri olan geniş çapta bir olgudur. Doğa kaynaklı afetler, özellikle depremler, kentlerin altyapısı, sosyal ve toplumsal yapısı üzerinde yıkıcı etkiler yaratabilirken; insan kaynaklı afetler de benzer şekilde topluma ve çevreye zarar vermektedir. Kentlerin dirençli hale getirilmesi, deprem ve diğer afet

risklerinin azaltılması ve iklim değışikliğı gibi uzun vadeli risklere karşı hazırlıklı olunması için doğa temelli çözümler gibi yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, afet yönetimi ve kentsel dirençlilik; kentlerin gelecek nesillere sürdürülebilir ve yaşanabilir bir şekilde aktarılabilmesi için kritik öneme sahiptir.

1.1.1. Risk Yönetimi

Risk yönetimi, afetlerin ortaya çıkma ihtimalini, tehlikeleri ve zararlarını azaltmayı amaçlayan faaliyetleri içermektedir. Bu kapsamda, potansiyel riskler belirlenmekte, analiz edilmekte ve bu riskleri azaltmaya yönelik önlemler alınmaktadır. “Afet Yönetimi ve Hukuk” başlıklı çalışmada belirtildiğı gibi, risk yönetimi, afet öncesi alınacak tedbirlerin planlanması açısından önem arz etmektedir (Şengün & Sipahi, 2017, s. 149).

1.1.2. Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, afet anında ve hemen sonrasında yapılan müdahaleleri ve alınan kararları içermektedir. Afetlerin ani ve öngörülemez doğası gereğı, bu müdahalelerin hızlı ve koordineli bir şekilde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Kriz yönetimi, acil durum planlarının uygulanması, kaynakların etkin kullanılması ve afetten etkilenen kişilere hızlı bir şekilde ulaşmayı gerektirmektedir. Afetler sonrasında yürütölen iyileştirme çalışmaları, çoğı zaman kriz yönetimi süreci henüz devam ederken başlamaktadır. Kriz yönetimi, arama kurtarma, ilk yardım, tahliye ve acil müdahale gibi hızlı ve koordineli eylemleri içerirken, bu müdahaleler aynı zamanda iyileştirme sürecinin temelini de oluşturmaktadır. Özellikle altyapının yeniden kurulması, barınma alanlarının sağlanması ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi çalışmalar, hem kriz yönetimi hem de iyileştirme kapsamında yürütölmektedir (Kök, 2023, s. 3).

1.1.3. Dirençli Toplum

Toplum direnci, afetlere karşı dayanıklı bir toplum oluşturmayı ifade eder. Bu kavram, toplumun afetler karşısında dayanıklılığını artırmak, hızlı toparlanmasını sağlamak ve olası zararlara karşı daha hazırlıklı olmasını hedefler. Dirençli toplum sadece yapısal önlemlerle sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal farkındalığın ve bireylerin afet konusundaki bilgili ve hazırlıklı olma düzeyinin de artırılmasını içerir. Toplumun afetlere karşı direncini artırmak sadece afete müdahale aşamasında değil, her aşamada önem taşımaktadır (Şengün & Sipahi, 2017, s. 128).

1.2. AFET YÖNETİMİ

Afetler, insanlık tarihinden bu yana toplumları derinden etkileyen ve hayatın akışını kesintiye uğratan olağanüstü olaylar olarak tanımlanabilir. Bu olaylar doğal ya da insan

kaynaklı olabilir ve çoğu zaman fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açarak toplumların yapısını sarsar.

Afet yönetimi, doğa veya insan kaynaklı afetlerin meydana gelmesinden önce, afetler oluştuğu sırada ve afet olduktan sonra alınacak önlemleri, yapılacak planlamaları ve uygulamaları kapsayan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yönetim süreci, afetlerden kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılması, can ve mal kayıplarının en aza indirilmesi ve afete maruz kalan bölgelerin yeniden iyileşmesinin sağlanması amacıyla sistematik bir planlama sürecini anlatmaktadır. Afet yönetimi, sadece kriz anında yapılan müdahaleleri değil, afetlerin ortaya çıkma riskini azaltmaya, toplumu afetlere hazırlamaya ve dirençli hâle getirmeye yönelik uzun vadeli stratejileri de içerir.

Afet yönetimi süreçleri; döngüsel olarak afet zararlarının azaltılması ve mümkünse önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinden oluşmaktadır. Bu evrelerin her biri, afetlerin zararlı etkilerinin azaltılması ve toplumun afetlere karşı dayanıklı/dirençli hale getirilmesi amacıyla önemli roller üstlenmeyi gerektirmektedir. Önleme ve hazırlık evresi, afetlerin ortaya çıkma olasılığını ve vereceği zararı azaltacak önlemleri kapsamaktadır. Bu çalışmalar doğrultusunda risk analizlerinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca, acil durum eğitimlerinin verilmesi ve toplumu bilinçlendirme çalışmaları da bu evrede yapılması gereken çalışmalar arasında yer almaktadır. Müdahale evresi ise afet gerçekleştiğinde ilk yanıt verme, arama-kurtarma çalışmaları, temel beslenme ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan aktiviteleri kapsar. İyileştirme evresi, afetten etkilenen toplumun normal yaşam koşullarına dönmesi için gereken faaliyetleri içerirken; iyileştirme çalışmaları içerisinde yer alan yeniden yapılandırma evresi ise uzun vadeli kalkınma, afet öncesi duruma dönme ve daha dayanıklı yapılar inşa etmeyi amaçlamaktadır (Şengün & Küçükşen, 2019, s. 194).

Afet yönetimi, doğa veya insan kaynaklı afetlerin toplumlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlayan ve çok disiplinli bir yaklaşımla yürütülen bütünleşik bir süreçtir. Bu süreç, çeşitli unsurlar ve temel kavramlar etrafında şekillenir. Afet yönetiminin amacı, toplumların afetlere karşı dirençli hâle gelmesini sağlamak, olası kayıpları en aza indirmek ve afetten etkilenen bölgelerin hızlı bir şekilde iyileşmesini temin etmektir. Afet yönetimi unsurları; önleme ve hazırlık, müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma olarak dört temel aşamada ele alınır. Her bir aşama, afetin etkilerini yönetmek ve toplulukların afetlere karşı direnç kapasitesini artırmak için kritik öneme sahiptir. Afet yönetimi aşamaları şu şekilde açıklanabilir:

1.2.1. Zarar Azaltma

Afet zararlarını azaltma aşamasında yapılacak çalışmalar dört ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; risk analizleri, yapısal önlemler, yapısal olmayan önlemler ve toplumsal farkındalık ile eğitim çalışmalarıdır. Risk analizleri; yerleşim alanlarının zemin etütleri, fay hattı yakınlıkları ve yapı stokunun durumu gibi unsurlar dikkate alınarak potansiyel tehlikelerin belirlenmesini sağlamaktadır. Yapısal önlemler; bina güçlendirme, afet risklerini dikkate alan bir yapılaşma, imar planlarının gözden geçirilmesi gibi teknik ve mühendislik çözümlerini içermektedir. Yapısal olmayan önlemler ise afet yönetim planlarının oluşturulması, yasal düzenlemeler, erken uyarı sistemleri ve afet sigortaları gibi önlemlerle ilgilidir. Yaman ve Düger (2017)'in de belirttiği gibi, “Toplumsal farkındalık; halkın afet bilinci kazanmasını, doğru davranış biçimlerini öğrenmesini ve kendi güvenliğini sağlamasını desteklemektedir”. Bu sayede afetlerin etkisi azaltılabilir ve toplum afetlere daha hazırlıklı hale getirilebilir.

1.2.2. Hazırlık

Afet yönetiminin diğer en önemli aşamalarından biri de afetler meydana gelmeden hazırlıklı olma sürecidir. Bu aşama, afetlerin etkilerini en aza indirmek amacıyla alınan önlemleri ve yapılan hazırlıkları kapsar. Bu kapsamda, risk analizleri yapılması, afetlere karşı alınabilecek tedbirlerin belirlenmesi, hazırlık planlarının oluşturulması, mevzuatın gözden geçirilmesi ve toplumsal bilincin artırılması gibi çalışmaları kapsamaktadır.

1.2.3. Müdahale

Afet anında hızlı ve etkin müdahale yapılması, afet yönetiminin başarısını belirleyen önemli unsurlardan biridir. Müdahale aşaması, afet meydana geldiği andan itibaren başlamakta ve yaşam kurtarma, yaralıların tedavisi, beslenme-barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması vb. faaliyetleri kapsamaktadır. 6 Şubat 2023 Pazarcık ve Elbistan depremleri sonrasında yapılan çalışmalar, afet anında zamanında ve etkin müdahalenin can kayıplarını azaltmada ne kadar kritik öneme sahip olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir (İçişleri Bakanlığı, 2024, s. 245). Bu aşamada hem devlet kurumları hem de yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışması büyük önem taşımaktadır.

1.2.4. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma

İyileştirme ve yeniden yapılandırma süreçleri, afetten etkilenen toplumun normal yaşantısına dönmesi ve daha dayanıklı bir yapı oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu süreç, genellikle uzun bir zaman dilimine yayılan ve afetin etkilerini giderme amacı taşıyan çeşitli faaliyetlerden oluşur. Bu aşamada, afetten etkilenen bölgelerde sosyal ve ekonomik dokunun

yeniden inşası önem taşımaktadır. 2011 Van Depremi sonrasında yaşanan deneyimler, iyileştirme sürecinin uzun soluklu ve çok boyutlu bir yaklaşım gerektirdiğini göstermektedir (Ulutürk, 2012, s. 13-18). Yeniden yapılandırma aşaması, aynı zamanda gelecekteki afetlere karşı daha dirençli bir altyapı oluşturmayı hedefler.

1.2.5. Türkiye’de Afet Yönetimi

Türkiye, coğrafi yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle çok çeşitli doğal afetlerle karşı karşıya kalan bir ülkedir. Bu nedenle afet yönetimi, ülke güvenliği ve sürdürülebilir kalkınma açısından kritik bir öneme sahiptir. 2022 yılında yürürlüğe giren Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ile birlikte afet yönetimi anlayışında önemli değişiklikler yaşanmıştır (AFAD, 2022, s. 12). Bu kapsamda, risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarının tümünü kapsayan bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir (Kadıoğlu, 2020, s. 87).

Yerel yönetimlerin halkı afetlere karşı hazırlama ve eğitim sorumluluğu bulunduğu; afet eğitimlerinin toplum direncini artırdığı vurgulanır (Özdemir, 2023, s. 837-838).

Sonuç olarak, Türkiye’de afet yönetimi anlayışı yeni yönetmeliklerle birlikte daha stratejik ve katılımcı bir yapıya kavuşmuştur. Bu durum, afetlere karşı daha dirençli toplumların oluşturulmasına katkı sağlayacak önemli bir adımdır.

1.2.6. Afet Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü

Afet yönetiminde yerel yönetimlerin rolü, afetlerin önlenmesi, afetlere hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme aşamalarında hayati bir öneme sahiptir. Yerel yönetimler, afetlere en yakın ve doğrudan etki alanında bulunan kurumlar olarak, afetlerin etkilerinin en aza indirilmesi, toplumsal direncin artırılması ve afet sonrası iyileşmenin hızlandırılması için önemli sorumluluklar üstlenir.

Yerel yönetimler, afetlere karşı hazırlıklı olma ve riskleri azaltma konusunda en önemli aktörlerden biridir. Büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve il özel idareleri, afetlerin meydana gelme olasılığını ve vereceği zararı azaltmak için çeşitli önlemler almaktadır. Bu kapsamda, yapıların afetlere dayanıklı inşa edilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve afet risklerinin azaltılması için planlama çalışmaları yürütmektedirler. Yerel yönetimlerin afet risklerini azaltma konusunda proaktif bir rol üstlenmesi, afetlerin yol açabileceği kayıpların en aza indirilmesi açısından kritik önem taşımaktadır (Ulutürk, 2012, s. 15).

Afet anında hızlı ve etkili müdahale, yerel yönetimlerin afet yönetimindeki başarısını belirleyen önemli bir unsurdur. Yerel yönetimler, afetin meydana geldiği andan itibaren olay yerine en hızlı şekilde ulaşabilecek kurumlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, afet anında

müdahale ve arama-kurtarma faaliyetlerinin koordine edilmesindeki önemi büyüktür. Ayrıca, yerel yönetimler afetzedelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak, geçici barınma sağlamak ve sağlık hizmetlerini organize etmek gibi görevleri de üstlenir.

Yerel yönetimlerin afet yönetimi sürecindeki rolü oldukça önemlidir. Afet anında hızlı müdahale ve afetzedelere yardımın ivedilikle sağlanması, yerel yönetimlerin etkinliği ile doğrudan ilişkilidir. Yerel yönetimler, afet öncesi dönemde riskleri azaltmaya yönelik önlemler almakta (kentsel planlama, altyapı iyileştirme vb.), afet sırasında TAMP (Türkiye Afet Müdahale Planı)'daki sorumlulukları doğrultusunda hızlı müdahale ekiplerini koordine etmekte ve afet sonrasında iyileştirme çalışmalarında aktif rol almaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin mevzuattaki yeri ve görevleri de önem arz etmektedir.

Yerel yönetimlerin afet yönetimindeki sorumlulukları, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda tanımlanmıştır. Bu yasal düzenlemeler, belediyelerin ve il özel idarelerinin afetlere hazırlıklı olma, afet sırasında müdahale etme ve afet sonrasında iyileştirme faaliyetlerine katılma yükümlülüklerini ortaya koymaktadır. Ulutürk (2012, s. 16)'e göre, yerel yönetimlerin afet yönetimindeki rolü, afetlere karşı toplumsal dayanıklılığın artırılması ve kaynakların yerinde ve etkin kullanılmasını sağlamak açısından kritik önem taşımaktadır.

Belediyelerin afetlere yönelik sorumlulukları, genel olarak afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olmak üzere üç temel evrede şekillenmektedir. Afet öncesi dönemde belediyeler, kent bütününde mevcut ve potansiyel tehlikeleri belirleyerek, bu risklere dayalı mekânsal planlama ve yapılaşma süreçlerini yönlendirmekten sorumludurlar. Bu bağlamda, imar planlarının afet risklerini en aza indirecek şekilde güncellenmesi ve yapı denetim mekanizmalarının etkin bir biçimde işletilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, toplumsal farkındalığın artırılması amacıyla afete hazırlık eğitimleri, tatbikatlar ve bilgilendirme çalışmaları düzenlemek, yerel yönetimlerin asli görevleri arasındadır. Afet anında ise belediyeler, arama-kurtarma faaliyetlerinin organizasyonu, geçici barınma alanlarının oluşturulması, temel ihtiyaçların (gıda, su, hijyen) karşılanması ve altyapı hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması gibi kritik görevleri üstlenmektedir. Sağlık hizmetlerine destek verilmesi ve ulaşım güvenliğinin temin edilmesi de belediyelerin müdahale kapasitesinin bir parçasını oluşturmaktadır. Afet sonrasında ise hasar tespiti, yeniden yapılaşma sürecinin planlanması, kalıcı konut çözümlerinin geliştirilmesi ve afetzedelere yönelik psiko-sosyal destek hizmetlerinin sağlanması gibi iyileştirme çalışmalarında belediyelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Tüm bu süreçlerde yerel yönetimlerin, başta AFAD olmak üzere ilgili kurumlarla koordineli biçimde hareket etmesi, afet ve acil durumlara ilişkin stratejik planlamalar yapması ve bütüncül bir dirençlilik

yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Belediyeler, sadece fiziksel yapılaşmanın değil, aynı zamanda toplumsal dayanıklılığın da güçlendirilmesine katkı sunarak afetlere karşı daha güvenli ve sürdürülebilir kentler inşa etmede kilit aktör konumuna gelmektedir (Ulutürk, 2012, s. 18).

Afet yönetimi konusunda uluslararası standartlar, Türkiye'nin afet yönetimi sisteminin geliştirilmesinde önemli bir referans noktası olmuştur. Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Stratejisi (UNDRR), Hyogo Çerçeve Eylem Planı ve Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) Türkiye'deki afet yönetimi politikalarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu kapsamda, afet risklerinin azaltılması ve toplumların afetlere karşı daha dirençli hale getirilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler ve uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Türkiye'nin afet yönetimi konusunda uluslararası standartlara uyum sağlaması, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde iş birliği yapmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda, AFAD'ın uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde gerçekleştirdiği projeler, afet risklerini azaltma ve toplumları afetlere karşı daha dirençli hale getirme konusunda önemli katkılar sağlamıştır. (Öktem, 2017, s. 111)'in de belirtildiği gibi, uluslararası standartlara uyum sağlanması, afet yönetiminde etkinliğin artırılması ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinin hızlandırılması açısından önemlidir.

1.2.7. Afet Yönetimine Yönelik Politikalar

Planlama faaliyetleri, muhtemel afet zararlarının azaltılması ve iyileştirilmesine yönelik çeşitli seviyelerde stratejik anlamda planlama faaliyetleri ekseninde değerlendirilerek kentleri iyi duruma getirmeyi amaç edinen dinamik ve katılımcı bir planlama sürecini işaret etmektedir (Balamir, 2007, s. 31-43). Yaşanacak olan bir tehlikenin felakete dönüşmesinin ancak uygun bir planlama ile önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Sözü edilen tehlikelerin varlığının farkında olunması ve uygun durumda olan önleyici yaklaşımların uygulanmaya konulması durumunda afet riskleri azaltılabilecektir. Sözü edilen politika değişikliği ile afet yönetiminde geleneksel yaklaşımdan afet öncesi risk yönetimi temelli yaklaşıma dönüştüğü düşünülmektedir (Özmen & Özden, 2014, s. 1-28). Afet risk yönetim sistemlerinin bu yeni dönüşümünün uygulanmasına yönelik bazı temel düzenlemeler aşağıda maddeler halinde verilmektedir.

- 11 Aralık 1987 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda alınan karar doğrultusunda 1990 yılından sonra "Uluslararası Doğal Afet Zararlarının Azaltılması On Yılı" bildirgesi
- 23-27 Mayıs 1994 "Birinci Dünya Afet Azaltma Konferansı/ Japonya Yokohoma

- 2000 “Binyıl Kalkınma Hedefleri”
- Hyogo Eylem Çerçevesi / Japonya Kobe
- Sendai Afet Riskini Azaltma Çerçevesi (2015-2030)

Yukarıda yapılan açıklamalar ekseninde, zaman içerisinde uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan protokoller. Bu süreç içerisinde kentlerin gelişmesi ve planlanmasında da sakınım planlaması etkin bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Karataş & Kaya, 2022, s. 660).

1.2.8. Afet Yönetimi Yaklaşımları

Kavramsal anlamda ilk olarak proaktif ve reaktif yaklaşım şeklinde iki yaklaşımın ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Afetlerin negatif etkilerini etkin şekilde en düşük seviyeye indirebilmek amacıyla afetlerden önce planlanan ve icra edilmesi sağlanan faaliyetler proaktif yaklaşım şeklinde ifade edilmektedir. Afet olduktan sonra müdahale ve iyileştirme faaliyetleri ise reaktif bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir (Lin Moe & Pathranarakul, 2006, s. 399). Proaktif yaklaşım, risklerin tanımlanması ve tanımlanan riske dayanan, tahmin ve uyarı aşamalarında zarar azaltma, hazırlık ve kısmen müdahale faaliyetlerini içinde barındırmaktadır. Proaktif yaklaşımda risklerin tanımlanması, reaktif yaklaşımda ise etkilerin değerlendirilmesi ön plana alınan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır (Tjandradewi & Marcotullio, 2009, s. 170).

Uluslararası ölçekte afet yönetimi yaklaşımları değerlendirildiği zaman, uygulamalar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Ancak afet yönetimi süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, genel geçerliliğini koruyan yönetim fonksiyonları bağlamında ele alınmaktadır. Yönetim kavramının ana öğelerini oluşturan planlama, örgütleme, yönetme, koordine etme ve denetleme fonksiyonları, afet yönetimi bağlamında da geçerlidir. Bu durum, afet yönetimine ilişkin yaklaşımlarda kuramsal bir alt yapı meydana getirilmesine yardımcı olmaktadır. Sözü edilen fonksiyonların arasında, özellikle planlama ve yönetme kısmı, afet yönetimi süreçlerinde de birbirinden farklı iki aşama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Planlama faaliyetleri, afet yönetim süreçlerinin en temel aşamaları arasında kabul edilmektedir. Bu süreç, afet zararlarının azaltılması aşamasında gerçekleştirilmesi gereken bir yönetim fonksiyonu ve afet risk yönetiminin dayanak noktası olarak değerlendirilmektedir. Risk yönetimi ekseninde gerçekleştirilen doğru planlama, afetlere hazırlıklı olunması bağlamında büyük önemi bulunan bir aşama olarak görülmektedir. Toplumların afetlere yönelik tecrübeleri ve bu tecrübelerden alınan dersler, afet yönetimi politikalarının doğrudan belirleyicisi olmaktadır. Afetleri doğru yönetebilmek için, afetlere bütüncül bir açıdan bakmak gerekmektedir. Risk yönetimi ile kriz

yönetimi faaliyetlerinin birbirleriyle etkileşimlerini dikkate alarak yürütmek büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bütüncül bir afet yönetim anlayışının geliştirilmesi, toplumun refahını da olumlu anlamda etkilemektedir (Leblebici, 2015, s. 45-46).

1.2.9. Bütünleşik Afet Yönetim Yaklaşımı

Yeniden yapılanma ile afetlerin önlenmesi faaliyetlerini tek bir çatı altında toplamayı hedeflemesi ile meydana gelen yapı, zamanla afet yönetiminde bütünsel bir yaklaşımı içinde barındırmaktadır (Leblebici, 2015, s. 55). Afetlere karşı koyabilen, dirençli ve dayanıklı bir toplum meydana getirmek amacıyla bütün tehlikeleri dikkate alan, afetlerin önlenmesi, zararın azaltılması, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılacak olan çalışmalar ve alınması gereken önlemleri, toplumun bütün güç ve kaynaklarını birlikte kullanarak gerçekleştirebilen yönetim süreci şeklinde ifade edilmektedir (Simonovic, 2015, s. 71). Kavramın içeriği bağlamında afet yönetimi ve bütünleşik afet yönetimi faaliyetleri arasında birtakım benzerlikler bulunsa da, bütünleşik afet yönetimi kavramı, afet yönetimi kavramının içinde bulunan kurumlar ve kuruluşların sınırlı söylemlerinden uzaklaşarak, bütün toplumun birleştiği bir kavram durumuna gelmiştir. Buna göre afetler zamanla sadece kurumların mücadele içerisine gireceği bir mesele olmamaktan çıkarak, toplumdaki bütün bireylerin farkında olması, bilmesi ve müdahale etmesi gerekli olan bir olgu haline almaktadır (Günpay, 2020, s. 6-7).

Afet yönetiminin bütünleşik bir yapı olarak kabul edilmesi, afet yönetim döngüsü ekseninde yeni aşamaları da meydana getirmiştir. Bütüncül afet yönetimi aşamaları, oluşum, önleme ve hazırlık, hafifletme, iyileştirme, geliştirme aşamalarına ek olarak tehlike ve risklerin analizi, tahmin ve erken uyarı gibi aşamaları içerisinde barındırmaktadır (Kadioğlu, 2008, s. 31-34). Afet yönetimi döngüsü içerisine dahil edilen bu gibi adımlar, teknik olarak afet müdahalesine yönelik çok daha modern ve profesyonel bir yaklaşımı içerisinde değerlendirilmektedir. Sözü edilen yaklaşım içerisinde, afet simülasyonlarından afet yönetimine, yapı denetim ve yönetimine kadar coğrafi bilgi sistemlerini istatistiksel anlamda gerçekleştirilen risk analizleri ile mümkün hale gelen ve teknikleri bir araya getiren süreçler olarak kabul edilmektedir (Alkın, 2021, s. 19).

1.3. AFET TÜRLERİ

Afet türleri genel olarak doğal ve insan kaynaklı afetler olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğa kaynaklı afetler, doğanın kontrol edilemeyen güçlerinin sonucu olarak meydana gelirken, insan/teknoloji kaynaklı afetler insan faaliyetlerinin doğrudan veya dolaylı sonuçlarıdır.

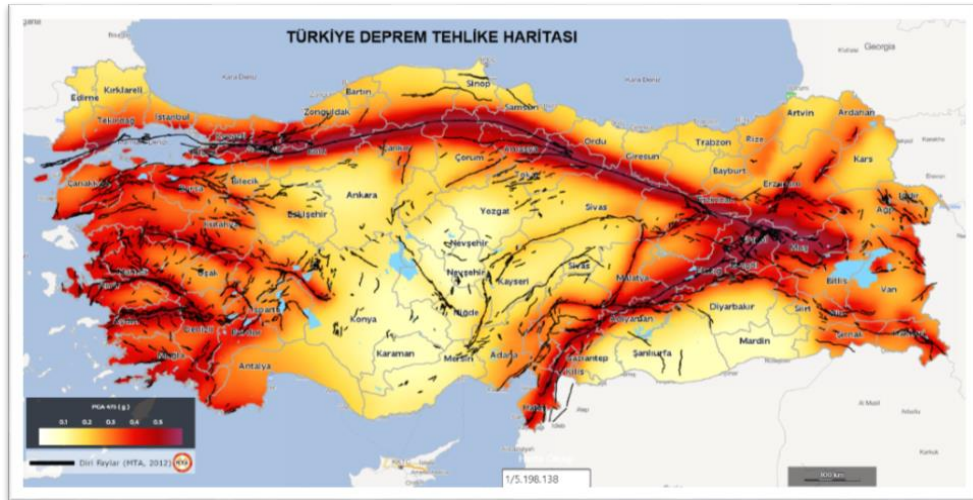
1.3.1. Doğa Kaynaklı Afetler

Doğa kaynaklı afetler, yer kabuğunun hareketlerinden iklimsel değişikliklere kadar birçok farklı nedenden kaynaklanabilmektedir. Deprem, sel, çığ, volkan patlaması, heyelan, fırtına vb. doğa olayları, doğa kaynaklı afetlerin başlıca örnekleri arasındadır. Bu afetlerin her biri, toplumların yaşamını derinden etkileyen ve büyük kayıplara yol açabilen olaylardır. Doğa kaynaklı afetler, jeolojik ve meteorolojik olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.3.1.1. Jeolojik afetler

Deprem, yer kabuğundaki enerji birikiminin aniden boşalması sonucunda oluşan sarsıntılardır. Türkiye, özellikle deprem riski yüksek bir coğrafyada yer almaktadır ve 1999 Gölcük Depremi, 2011 Van Depremi ve 2023 Kahramanmaraş Depremi gibi depremler büyük felaketler olarak anılmakta; bu durum Türkiye'deki deprem tehdidini açıkça gözler önüne sermiştir. Depremler, yapısal hasarlara ve büyük can kayıplarına yol açabilmektedir. Örneğin, 17 Ağustos 1999'da meydana gelen Gölcük Depremi'nde yaklaşık 17.480 insan hayatını kaybetmiştir. 9 Kasım 2011'de meydana gelen Van Depremi'nde 644 kişi hayatını kaybetmiştir. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş Depremi'nde ise 53 binden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Japonya gibi depremle sık sık karşılaşan ülkelerde ise etkili afet yönetimi ve dayanıklı yapı standartları sayesinde can kayıpları minimize edilebilmektedir (Erkal & Değerliyurt, 2024, s. 148).

Depremlerin yıkıcı etkileri, yerleşim alanlarının deprem fay hatlarına yakınlığı ve binaların dayanıklılığı gibi faktörlere bağlıdır. Bu nedenle, deprem riskini azaltmak için yapı denetimleri ve yerel yönetimlerin afetlere karşı hazırlıklı olması büyük önem taşır. Japonya'da uygulanan deprem izolatörleri ve yapıların esnek inşa edilmesi gibi önlemler, depremlerin olumsuz etkilerini önemli ölçüde azaltmaktadır (Erkal & Değerliyurt, 2024, s. 149).

Şekil 1: Türkiye Deprem Risk Haritası (AFAD, 2025)

1.3.1.2. Deprem

Türkiye’de doğa olayları ve doğal afetlerle ilgili yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunu, deprem ve deprem verilerinin bulunduğu, birbirinden farklı amaçlara yönelik olarak yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Bu durum, kuşkusuz Türkiye’nin dünyanın en yoğun deprem kuşaklarından biri olarak tanımlanan Alp-Himalaya Deprem Kuşağı’nda yer almasından kaynaklanmaktadır. Türkiye topraklarının büyük bir çoğunluğu gibi Doğu Anadolu Bölgesi de jeolojik ve tektonik açıdan oldukça dinamik ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Anadolu, Arap ve Afrika levhalarının birbirlerine göre hareketlerinin etkisi altında bulunan Doğu Anadolu Bölgesi, sıkışma rejiminin hâkim olduğu bir bölgedir. Bölgede etkili olan sıkışma rejimi, doğrultuları genellikle doğu-batı olan bindirmelerin, kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu sol yönlü doğrultu atımlı fayların, kuzey-güney doğrultulu açılma çatlaklarının ve yaygın volkan çıkışlarının meydana gelmesine neden olmuştur (Şaroğlu & Güner, 1981; Şaroğlu vd., 1987; Bozkuş & Yılmaz, 1993). Bu süreç, Doğu Anadolu’nun kabaca kuzey-güney yönünde daralıp doğu-batı yönünde uzamasına, kıta kabuğunun kalınlaşmasına ve bölgenin yükselmesine yol açmıştır. Sismolojik açıdan doğal bir laboratuvar alanı olarak kabul edilen Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer alan Erzurum ve çevresi, Kuzey Anadolu Fay Zonu ve Doğu Anadolu Fay Zonu’nun etkisi altında bulunmaktadır. Tarihsel ve aletsel dönemde önemli depremlerin yaşandığı çalışma alanı içerisinde, gelecekte de büyük depremlerin yaşanacak olması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu durum, çalışma alanı içerisinde doğa olaylarının birbirleriyle, özellikle depremle ilişkilerinin belirlenmesi ihtiyacını doğurduğu gibi, çalışma alanının güncel depremselliğinin ve deprem tehlikesinin belirlenmesinin gerekliliğini de ortaya koymaktadır (Anadolu Kılıç, 2021, s. 67).

Heyelan, dünya genelinde depremden sonra oldukça dikkat çeken, yüksek tehlike ve dolayısıyla risk oluşturabilme potansiyeline sahip önemli doğa olaylarından biri olarak kabul edilmektedir. Kimi zaman çok yavaş, kimi zaman çok hızlı bir şekilde meydana gelen heyelanlar; jeolojik, topoğrafik ve çevresel koşullar olarak adlandırılan hazırlayıcı faktörlere (ortam faktörleri) bağlı olarak oluşabildikleri gibi, tetikleyici faktörlere yani deprem, yağış ve insani faaliyetlere bağlı olarak da oluşabilmektedir. Hem hazırlayıcı faktörlere hem de tetikleyici faktörlere bağlı olarak oluşabilen heyelanlar nedeniyle yaşanabilecek kayıpların azımsanmayacak boyutlara ulaşabildiği bilinen bir gerçektir. Özellikle uzun süreyle bol yağışa maruz kalan, bitki örtüsünün zayıf olduğu, tektonik açıdan aktif bölgelerde meydana gelen aşırı yağış, sel, deprem gibi doğa olayları hızla tehlike ve riskler yaratabilmekte ve sonuç olarak da yeni bir doğa olayının, sıklıkla da heyelanın oluşmasına sebep olabilmektedir. Oluşan heyelan ise ilksel doğa olayının zarar verme kapasitesini artırmakta ve dolayısıyla yarattığı ikincil

hasarlara bağlı olarak yerleşim alanları için yeni kayıpların ve problemlerin oluşmasına, aynı zamanda da müdahale çalışmalarında aksaklıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Türkiye’de heyelan denilince akla ilk olarak Karadeniz Bölgesi gelse de Doğu Anadolu Bölgesi’nde de meydana gelen heyelanlar azımsanmayacak sayıda ve önemlidir. Çalışma alanının lokasyon açısından Karadeniz Bölgesi’ne yakın olmasına bağlı olarak yer yer bazı bölgelerde nispeten Karadeniz iklimine benzer iklimsel özelliklerin görülmesi, coğrafik ve topoğrafik koşulları heyelan olgusunun bölge için göz ardı edilemeyecek bir doğa olayı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak bu bölgede meydana gelen heyelanların oluşum periyotları Karadeniz Bölgesi kadar kısa olmamakta, görece olarak daha uzun zaman dilimlerine yayılmaktadır. Çalışma alanı içerisinde heyelan yoğunluğunun fazla olmasının nedeni, iklimsel özellikler ile heyelana duyarlı kırıntılı birimlerin yaygın olarak yüzeylemesi ve engebeli arazi koşulları olarak ifade edilmektedir (Anadolu Kılıç, 2021, s. 75).

Depremlerin oluşumu ve türleri

Dünyanın iç yapısı konusunda, jeolojik ve jeofizik çalışmalar sonucu elde edilen verilerin desteklediği bir yeryüzü modeli bulunmaktadır. Bu modele göre, yerkürenin dış kısmında yaklaşık 70-100 km kalınlığında oluşmuş bir taşküre (Litosfer) vardır. Kıtalar ve okyanuslar litosfer içerisinde yer alır. Tüm jeolojik süreçler ve depremler litosfer içerisinde meydana gelir. Litosfer ile çekirdek arasında kalan ve kalınlığı 2.900 km olan kuşağa manto adı verilir. Mantonun altındaki çekirdeğin nikel-demir karışımından oluştuğu kabul edilmektedir.

Litosferin altında astenosfer denilen yumuşak üst manto bulunmaktadır. Burada oluşan kuvvetler, özellikle konveksiyon akımları nedeniyle litosfer parçalanmakta ve birçok “Levha”lara bölünmektedir. Üst mantoda oluşan konveksiyon akımları, çekirdekte meydana gelen radyoaktif parçalanmalar sonucu açığa çıkan yüksek ısı nedeniyle oluşmaktadır. Konveksiyon akımları yukarılara yükseldikçe litosferde gerilmelere ve daha sonra da zayıf zonların kırılmasıyla levhaların oluşmasına neden olmaktadır. Bu levhalar üzerinde duran kıtalarla birlikte, astenosfer üzerinde sal gibi yüzmekte olup, birbirlerine göre insanların hissedemeyeceği bir hızla hareket etmektedirler.

Konveksiyon akımlarının yükseldiği yerlerde levhalar birbirlerinden uzaklaşmakta ve buradan çıkan sıcak magma, okyanus ortası sırtlarını oluşturmaktadır. Levhaların birbirlerine değdikleri bölgelerde sürtünmeler ve sıkışmalar olmakta, sürtünen levhalardan biri aşağıya, mantoya batmakta ve eriyerek yitme zonlarını (dalma-batma zonları) oluşturmaktadır. Konveksiyon akımlarının neden olduğu bu döngü, litosferin altında devam edip gitmektedir.

İşte, yerkabuğunu oluşturan levhaların birbirine sürtündükleri, birbirlerini sıkıştırdıkları, birbirlerinin üstüne çıktıkları ya da altına girdikleri bu levhaların sınırları, dünyada depremlerin oldukları yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada meydana gelen depremlerin büyük çoğunluğu bu levhaların birbirlerini zorladıkları levha sınırlarında, dar kuşaklar üzerinde gelişmektedir.

Yukarıda, yerkabuğunu oluşturan “Levha”ların, astenosferdeki konveksiyon akımları nedeniyle hareket hâlinde olduklarını ve bu nedenle birbirlerini ittiklerini veya birbirlerinden açıldıklarını, bu olayların meydana geldiği zonların da deprem bölgelerini oluşturduğunu söylemiştik.

Birbirlerini iten ya da diğerinin altına dalan iki levha arasında, harekete engel olan bir sürtünme kuvveti vardır. Bir levhanın hareket edebilmesi için bu sürtünme kuvvetinin giderilmesi gerekir.

İtilmekte olan bir levha ile bir diğer levha arasında sürtünme kuvveti aşıldığı zaman bir hareket oluşur. Bu hareket çok kısa bir zaman biriminde gerçekleşir ve şok niteliğindedir. Sonunda çok uzaklara kadar yayılabilen deprem (sarsıntı) dalgaları ortaya çıkar. Bu dalgalar geçtiği ortamları sarsarak ve depremin oluş yönünden uzaklaştıkça enerjisi azalarak yayılır. Bu sırada yeryüzünde, bazen gözle görülebilen, kilometrelerce uzanabilen ve “Fay” adı verilen kırıklar oluşabilir. Bu kırıklar bazen yeryüzünde gözlenemez, yüzey örtüsü ile örtülmüş olabilir. Bazen de eski bir depremden oluşmuş ve yeryüzüne kadar çıkmış, ancak zamanla örtülmüş bir fay yeniden hareket edebilir.

Depremlerin oluşumu “Elastik Sıçrama” (Elastic Rebound) teorisi ile açıklanır. Bu teoriye göre, herhangi bir noktada, zamana bağımlı olarak, yavaş yavaş oluşan birim deformasyon birikiminin elastik olarak depoladığı enerji, kritik bir değere ulaştığında, fay düzlemi boyunca var olan sürtünme kuvvetini yenerek, fay çizgisinin her iki tarafındaki kayaç bloklarının birbirine göreli hareketlerini oluşturmaktadır. Bu olay ani yer değiştirme hareketidir. Bu ani yer değiştirmeler ise bir noktada biriken birim deformasyon enerjisinin açığa çıkması, boşalması, diğer bir deyişle mekanik enerjiye dönüşmesi ile ve sonuç olarak yer katmanlarının kırılma ve yırtılma hareketi ile olmaktadır.

Aslında kayaların, önceden bir birim yer değiştirme birikimine uğramadan kırılmaları olanaksızdır. Bu birim yer değiştirme hareketlerini, hareketsiz görülen yerkabuğunda, üst mantoda oluşan konveksiyon akımları oluşturmakta; kayalar belirli bir deformasyona kadar dayanıklılık gösterebilmekte ve sonra da kırılmaktadır. İşte bu kırılmalar sonucu depremler oluşmaktadır. Bu olaydan sonra da kayalarda uzun zamandan beri birikmiş olan gerilmelerin ve enerjinin bir kısmı ya da tamamı giderilmiş olmaktadır. Çoğunlukla bu deprem olayı

esnasında oluşan faylarda, elastik geri sekmeler (atım), fayın her iki tarafında ve ters yönde oluşmaktadır (www.deprem.aku.edu.tr).

Faylar genellikle hareket yönlerine göre isimlendirilir. Daha çok yatay hareket sonucu meydana gelen faylara “Doğrultu Atımlı Fay” denir. Fayın oluşturduğu iki ayrı bloğun birbirlerine göreli olarak sağa veya sola hareketlerinden de bahsedilebilir ki bunlar sağ veya sol yönlü doğrultulu atımlı faya bir örnektir. Düşey hareketlerle meydana gelen faylara da “Eğim Atımlı Fay” denir. Fayların çoğunda hem yatay hem de düşey hareket beraber gelişebilir (www.deprem.aku.edu.tr).

Deprem türleri

Depremler, oluş nedenlerine göre değişik türlerde olabilir. Dünyada olan depremlerin büyük bir bölümü yukarıda anlatılan biçimde oluşmakla birlikte, az miktarda da olsa başka doğal nedenlerle de olan deprem türleri bulunmaktadır. Yukarıda anlatılan levhaların hareketi sonucu olan depremler genellikle “Tektonik” depremler olarak nitelenir ve bu depremler çoğunlukla levhaların sınırlarında oluşurlar. Yeryüzünde olan depremlerin %90’ı bu gruba girer. Türkiye’de olan depremler de büyük çoğunlukla tektonik depremlerdir. İkinci tip depremler “Volkanik” depremlerdir. Bunlar volkanların püskürmesi sırasında meydana gelirler. Yerin derinliklerinde ergimiş maddenin yeryüzüne çıkışı sırasındaki fiziksel ve kimyasal olaylar sonucunda oluşan gazların yapmış oldukları patlamalarla bu tür depremlerin meydana geldiği bilinmektedir. Bunlar da yanardağlarla ilgili olduklarından yereldirler ve önemli zarara neden olmazlar. Japonya ve İtalya’da oluşan depremlerin bir kısmı bu gruba girmektedir(www.deprem.aku.edu.tr, 2025).

Bir başka tip depremler de “Çöküntü” depremlerdir. Bunlar yer altındaki boşlukların (mağara), kömür ocaklarında galerilerin, tuz ve jipsli arazilerde erime sonucu oluşan boşlukların tavan blokunun çökmesi ile oluşurlar. Hissedilme alanları yerel olup enerjileri azdır, fazla zarar getirmezler. Büyük heyelanlar ve gökten düşen meteorların da küçük sarsıntılara neden olduğu bilinmektedir (www.deprem.aku.edu.tr, 2025).

Tektonik Depremler: İç kuvvetlerin neden olduğu gerilimlerin boşalmasıyla meydana gelen yer kabuğu hareketlerinin yol açtığı sarsıntılara tektonik depremler adı verilir. Gerek şiddet gerekse etki alanı bakımından en önemli ve en yıkıcı olan depremlerdir. Yeryüzünde olan depremlerin %90’ı bu gruba girer. Türkiye’de olan depremler de büyük çoğunlukla tektonik depremlerdir (www.depremlermuhos.weebly.com, 2025).

Volkanik Depremler: Bunlar volkanların püskürmesi sonucu oluşurlar. Yerin derinliklerinde ergimiş maddenin yeryüzüne çıkışı sırasındaki fiziksel ve kimyasal olaylar

sonucunda oluşan gazların yapmış oldukları patlamalarla bu tür depremlerin meydana geldiği bilinmektedir. Bunlar da yanardağlarla ilgili olduklarından yereldirler ve önemli zarara neden olmazlar. Japonya ve İtalya'da oluşan depremlerin bir kısmı bu gruba girmektedir. Türkiye'de aktif yanardağ olmadığı için bu tip depremler olmamaktadır (www.depremlermuhos.weebly.com, 2025).

Çöküntü Depremleri: Bunlar yer altındaki boşlukların (mağara), kömür ocaklarındaki galerilerin, tuz ve jipsli arazilerde erime sonucu oluşan boşlukların tavan bloğunun çökmesi ile oluşurlar. Hissedilme alanları yerel olup, enerjileri azdır, fazla zarar getirmezler. Özellikle karstik sahalarda görülürler. Ülkemizde en çok Akdeniz Bölgesi'ndeki karstik mağaraların tavan kısımlarının çökmesi ile meydana gelirler (www.depremlermuhos.weebly.com).

1.3.1.3. Meteorolojik afetler

Seller, aşırı yağışlar, kar erimeleri veya barajların yıkılması gibi nedenlerle oluşan su baskınlarıdır. Seller, özellikle düşük kotlu ve suya yakın bölgelerde büyük zararlara neden olabilir. Türkiye'de de sel olayları sıkça yaşanmakta ve ciddi maddi kayıplara yol açmaktadır. 16 Ağustos 2010'da meydana gelen Pakistan seli ve Türkiye'deki kentsel alanlarda oluşan seller, bu afetin ne kadar yıkıcı olabileceğini göstermektedir (Erkal & Değerliyurt, 2024, s. 149). Sellerin etkilerini azaltmak amacıyla taşkın kontrol yapıları inşa edilmekte ve erken uyarı sistemleri geliştirilmektedir. Ayrıca dere yataklarına yapılan yapılaşmanın engellenmesi ve su taşkını riski yüksek bölgelerde altyapı çalışmalarının güçlendirilmesi gibi önlemler alınması, risklerin azaltılması bakımından büyük önem taşımaktadır (Kömüşcü vd., 2022, s. 107-108).

Çığ, kar birikintilerinin dağ yamaçlarından hızla kayması sonucu oluşur ve dağlık bölgelerde yaşayan topluluklar için büyük bir tehdit oluşturur. Heyelan ise yer kabuğundaki toprağın yer çekimi etkisiyle kayması sonucu meydana gelir ve özellikle eğimli arazilerde ciddi risk taşır. Türkiye, özellikle Karadeniz Bölgesi'nde yoğun yağış ve eğimli araziler nedeniyle sıkça heyelanlarla karşı karşıya kalmaktadır (Ergünay, 1996, s. 263). Çığ ve heyelanların önlenmesi zor olmakla birlikte, riskli bölgelerde yapılaşmanın kontrol edilmesi, eğimli arazilerde teraslama ve ağaçlandırma gibi önlemler alınarak bu afetlerin etkileri azaltılabilir. Ayrıca, çığ bölgelerinde kar birikimini engelleyecek bariyerlerin inşa edilmesi de önemli bir önleyici tedbirdir. Bu tür mühendislik önlemleri, can ve mal kaybını önemli ölçüde azaltabilir.

Fırtınalar ve tsunamiler, büyük yıkımlara ve can kayıplarına neden olabilen diğer doğal afet türleridir. Tsunamiler, okyanus tabanındaki depremler veya volkanik patlamalar sonucunda oluşan dev dalgalardır ve kıyı bölgelerinde büyük tehlike oluşturur (Erkal & Değerliyurt, 2024, s. 149). Fırtınalar ise güçlü rüzgârlar ve yoğun yağışlarla karakterizedir ve özellikle tarım

alanlarına ve yerleşim yerlerine büyük zararlar verebilir. Fırtınaların ve tsunamilerin etkilerini azaltmak için erken uyarı sistemleri geliştirilmekte ve kıyı bölgelerinde yapıların tsunamilere dayanıklı şekilde inşa edilmesi gerekmektedir. Türkiye’de görülme sıklığı düşük olsa da hortumlar da son yıllarda önemli kayıplara yol açmaktadır. Meteorolojik afetler arasında tornado, kasırga, tayfun gibi afetler de başka ülkelerde büyük tehlikelere yol açmaktadır.

1.3.1.4. Çığ

Türkiye için afet yaratma potansiyeline sahip önemli bir doğa olayı olan çığ; topoğrafik, jeolojik, jeomorfolojik, meteorolojik koşullar gibi doğal faktörlere bağlı olarak oluşabildiği gibi, özel oluşumlar ve insani aktivitelere bağlı suni faktörler nedeniyle de oluşabilmektedir. Türkiye sınırları içerisinde gelişen çığ olaylarının çoğunlukla yerleşim bölgelerini etkilemeyen kırsal alanlarda meydana gelmesi, yaşanan maddi ve manevi kayıpların görece olarak diğer doğa olaylarına göre daha az olması nedeniyle Türkiye’de çığ olgusunun önemi, yaratabileceği tehlike ve risk potansiyeli göz ardı edilmektedir. Ancak, Türkiye’nin tamamı için tehlike ve risk yaratma potansiyeline sahip olmayan çığ olgusunun, yoğun kar yağışına maruz kalan, bitki örtüsü bakımından zayıf, dik ve eğimli topografyaya sahip dağlık alanlar için yaratabileceği bölgesel tehlike ve risk potansiyeli göz ardı edilmemelidir. Son olarak, 4-5 Şubat 2020 tarihlerinde meydana gelen ve 42 kişinin ölümüyle sonuçlanan 2020 Van Çığ Faciası, çığ olayının önemini ve ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Normal şartlar altında çığ düşmesi, yerleşim alanlarından uzak, yoğun kar yağışı alan havzanın yukarı kesimlerinde görülen bir doğa olayıdır. Ancak son yıllarda nüfusun artması, teknolojinin ve ulaşım imkânlarının gelişmesiyle yukarı havzalar da yerleşime uygun hale gelmeye başlamıştır. Bu durumun bir doğal sonucu olarak da meydana gelen çığ olayları, sosyoekonomik ve sosyokültürel kayıp yaratma potansiyeline sahip bir doğa olayı şekline evrilmeye başlamıştır (Anadolu Kılıç, 2021, s. 65).

1.3.1.5. Sel

Sel, gerek çöl alanları gibi oldukça kurak alanlarda gerekse tropikal alanlar gibi oldukça nemli alanlarda meydana gelebilen; yavaş, hızlı ve ani olarak gelişebilen, oluşum yerlerine bağlı olarak dere ve nehir selleri, dağlık alan selleri, şehir selleri ve kıyı selleri olarak adlandırılan bir doğa olayıdır. Türkiye özelinde ise sel oluşumu ve sonrasında meydana gelen sel afetinin, doğal afetler içerisinde en sık karşılaşılan afetlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Depremden sonra oldukça fazla can kaybına ve ekonomik zarara neden olan sellerin, özellikle son yıllarda artan şehirleşme faaliyetlerine bağlı olarak tekrarlanma aralıkları sıklaşmakta ve neticesinde önemli oranda can kayıplarının ve ekonomik hasarın oluşmasına

neden olmaktadır. Sel oluşumunda temel faktör kuvvetli ve uzun süren yağışlar olsa da kar erimesi sonucu oluşan kuvvetli akışlar veya drenaj kanallarının tıkanmasına bağlı olarak da sel oluşumları meydana gelmektedir. Modern dünyada sel oluşumu ile ilgili en önemli sorun ise; kuvvetli ve yoğun yağmur fırtınalarında drenaj sistemlerindeki yetersizlik sonucunda ana nehir kanallarının tamamen dolmasıyla meydana gelen taşmalar sonucu oluşan seller olarak kabul edilmektedir. Meydana geldiği bölgenin meteorolojik, topografik, jeolojik, jeomorfolojik şartlarına ve arazi kullanım özelliklerine bağlı olarak meydana gelen sel oluşumlarında erozyon, ormansızlaşma, kontrolsüz yapılaşma gibi doğa dengesini bozucu insan girişimleri de etkili olmaktadır (Anadolu Kılıç, 2021, s.78).

1.3.1.6. Kaya düşmesi

Kaya düşmesi, ani olarak gelişen tek veya sıralı olaylar şeklinde devam edebilme özelliğine sahip bir olaydır; değişik boy ve türdeki kaya bloklarının ve/veya zemin parçalarının doğal yollarla ya da çeşitli faktörler nedeniyle belirli bir hareket yolu olmaksızın meyil aşağı hızla hareket etmesi sonucu meydana gelmektedir. Donma-erime, buz çatlaması, ısınma-soğuma, ıslanma-kuruma, bitkilerin çözülme etkileri gibi doğal faktörler nedeniyle oluşabilen kaya düşmelerinin meydana gelmesinde potansiyel tetikleyici faktörler olarak tanımlanan deprem, aşırı yağış ve heyelan olayları da oldukça önemlidir. Arazinin engebeli ve eğimli, bitki örtüsünün seyrek olduğu, özellikle Erzurum gibi karasal iklimin hâkim olduğu, gece-gündüz sıcaklık farklılıklarının net bir şekilde hissedildiği alanlar, kaya düşmesine elverişli alanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Çalışma alanının kaya düşmesi olayının oluşumu için oldukça uygun şartlara sahip olması nedeniyle, çalışma alanı içerisinde 1900-2019 yılları arasında meydana gelen kaya düşmesi ile ilgili olaylar detaylı bir biçimde araştırılmıştır. Bu bağlamda; 2004 Aşkale depremleri sonrasında yapılan çalışmalar dikkat çekici bulunmuştur. Yapılan incelemelerde, deprem bölgesinde yer hareketi tetiklemesiyle oluşmuş az sayıda kaya düşmesi olayı belirlenmiş ve meydana gelen depremler öncesinde de iklimsel özelliklere bağlı olarak depremden bağımsız kaya düşmelerinin de meydana geldiği belirtilmiştir (Anadolu Kılıç, 2021, s. 76).

1.3.2. Teknoloji/İnsan Kaynaklı Afetler

Teknoloji/insan kaynaklı afetler, insan faaliyetlerinin doğrudan veya dolaylı olarak yol açtığı olaylardır. Bu afetler arasında nükleer kazalar, büyük yangınlar, endüstriyel kazalar ve savaşlar yer almaktadır. Bu tür afetler, genellikle insan hatasından veya yetersiz önlemlerden kaynaklanır ve ciddi ekonomik ve sosyal kayıplara yol açar.

Nükleer kazalar, teknoloji kaynaklı afetlerin en yıkıcı örneklerinden biridir. 26 Nisan 1986'da Ukrayna'da meydana gelen Çernobil Nükleer Santrali kazası, binlerce insanın ölümüne ve geniş bir coğrafyada radyasyon kirliliğine neden olmuştur (Ergünay, 1996, s. 263). Bu tür kazaların etkileri sadece kısa vadeli değil, uzun vadeli sağlık sorunları ve çevresel etkilerle de kendini göstermektedir.

Nükleer kazaların önlenmesi için santrallerde güvenlik standartlarının artırılması, acil durum planlarının geliştirilmesi ve toplumun bu konuda eğitilmesi büyük önem taşımaktadır. Santrallerde kullanılan teknolojilerin düzenli olarak güncellenmesi ve denetimlerin sıklaştırılması da bu tür afetlerin önlenmesinde önleyici rol oynamaktadır. Çernobil kazasının ardından yapılan çalışmalar, bu tür kazaların etkilerini azaltmak ve önlemek için alınması gereken tedbirlerin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Endüstriyel kazalar, genellikle tehlikeli maddelerin üretimi, depolanması veya taşınması sırasında meydana gelir. Bu tür kazalar; patlamalar, kimyasal sızıntılar ve yangınlar gibi ciddi olaylara neden olabilir. 1984 yılında Hindistan'ın Bhopal kentinde yaşanan ve binlerce insanın ölümüne yol açan kimyasal sızıntı, endüstriyel kazaların ne kadar yıkıcı olabileceğinin en çarpıcı örneklerinden biridir (Ergünay, 1996, s. 263).

Endüstriyel kazaların önlenmesi için fabrikalarda güvenlik standartlarının yükseltilmesi, çalışanların bu konuda eğitilmesi ve düzenli denetimlerin yapılması önemlidir. Ayrıca, tehlikeli kimyasalların depolandığı bölgelerde acil durum planlarının geliştirilmesi ve yerel yönetimlerin bu konudaki farkındalık düzeyinin artırılması gerekmektedir. Bu tür önlemler, endüstriyel kazaların toplum üzerindeki etkilerini önemli ölçüde azaltabilir.

1.4. AFET FARKINDALIĞI

Afet farkındalığı, bireylerin ve toplumların olası afet risklerine karşı bilgi sahibi olma, bu riskleri tanıma, değerlendirme ve önlem alma yönünde bilinçli davranış geliştirmelerini ifade eden çok boyutlu bir kavramdır (Paton, 2003, s. 210-211).

Bu farkındalık, yalnızca afet anındaki doğru davranışları değil, afet öncesi hazırlık, afet sırasındaki kararlar ve afet sonrası toparlanmayı kapsayan bütüncül bir süreci içerir (Paton, 2003, s. 212; Karancı & Akşit, 2000, s. 403-416). Dikmenli vd., (2018), afet farkındalığını dört boyutta ele alır: afet eğitimi farkındalığı, afet öncesi farkındalık, yanlış afet farkındalığı ve afet sonrası farkındalık (s. 207; ayrıca ayrıntılı faktör listesi için s. 211). Karancı vd., (2005) Türkiye'de yürüttüğü topluluk temelli eğitim çalışması, afetle ilgili bilişlerin ve hazırlık davranışlarının eğitim alan grupta daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bunun yanında, afet farkındalığı yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de ele alınmalıdır; düşük

toplumsal farkındalık, zarar azaltma ve kentsel dönüşüm gibi süreçleri olumsuz etkileyebilir. Bu noktada çocuklar dâhil farklı gruplarda risk algısı ile hazırlık ilişkisinin kültür, deneyim ve eğitim tarafından belirlendiğini gösteren kanıtlar bulunmaktadır (Yıldız vd., 2023, s. 747-749). Dolayısıyla afet farkındalığı, yalnızca bilgi düzeyi değil; risk algısı, davranışsal eğilim ve eyleme geçme motivasyonunu da kapsar (Paton, 2003, s. 211).

Türkiye’de AFAD’ın 2022 tarihli Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) çerçevesinde eğitim ve farkındalık bileşenlerinin ulusal ölçekte güçlendirildiğini de not etmek gerekir (AFAD, 2022d). Sonuç olarak afet farkındalığı, bireyin “benim başıma da gelebilir” düşüncesini içselleştirmesiyle başlar ve bunun hazırlık davranışına dönüşmesiyle anlam kazanır (Karancı & Akşit, 2000, s. 403-416).

1.5. AFET FARKINDALIĞININ BİLEŞENLERİ

Dikmenli, Yakar ve Konca (2018, s. 206) tarafından geliştirilen Afet Farkındalık Ölçeği, afet farkındalığını dört alt boyuta ayırarak değerlendirmektedir. Bu alt boyutlar, bireylerin afetlere ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını çok yönlü biçimde analiz etmeyi amaçlamaktadır:

1. Afet Eğitimi Farkındalığı

Bu alt boyut, bireylerin afetlere ilişkin eğitim alma süreçlerine yönelik tutumlarını ölçmektedir. Afet eğitimi almamış bireylerin bilgi düzeylerinin sınırlı olduğu ve afet farkındalıklarının düşük olabileceği varsayılmaktadır (Dikmenli vd., 2018, s. 207).

2. Afet Öncesi Farkındalık

Bu boyut, bireylerin afet öncesi hazırlık düzeyini değerlendirmektedir. Tahliye planı oluşturma, acil durum çantası hazırlama, güvenli toplanma alanlarını bilme gibi hazırlık davranışları bu kapsamda yer almaktadır. Hazırlıklı bireylerin bu alt boyutta yüksek puanlar alması beklenmektedir (Dikmenli vd., 2018, s. 208).

3. Yanlış Afet Farkındalığı

Yanlış veya eksik bilgiye dayalı inançları ve tutumları ifade etmektedir. Örneğin, “afetten korunmak için yalnızca dua etmek yeterlidir” gibi ifadeler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Bu boyutta düşük puanlar, bireylerin yanlış inanışlardan uzak olduğunu göstermektedir (Dikmenli vd., 2018, s. 209).

4. Afet Sonrası Farkındalık

Afet sonrası dönemdeki bilgi ve tutum düzeyini yansıtan bu boyut; sosyal destek sistemlerinden yararlanma, psikolojik toparlanma ve yeniden inşa sürecine dair bilinç düzeyini ölçmektedir (Dikmenli vd., 2018, s. 210).

Afet farkındalığı yalnızca bu dört boyutla sınırlı kalmayıp, literatürde temel dört psikososyal bileşen ile de desteklenmektedir:

- **Bilgi Düzeyi:** Afet türleri, bölgesel tehlikeler, ilk yardım bilgisi gibi konular hakkında edinilmiş bilgi seviyesi.
- **Risk Algısı:** Bireyin yaşadığı çevredeki tehlikeleri tanıma ve bu riskleri ciddiye alma kapasitesi.
- **Hazırlık Düzeyi:** Acil durum çantası hazırlama, tahliye planı yapma, tatbikatlara katılma gibi somut eylemler.
- **Davranışsal Niyet:** Afet anında doğru tepkileri sergileme kararlılığı ve kriz anına yönelik bilinçli davranış sergileme eğilimi (Tekeli-Yeşil, 2010, s. 1185; UNDRR, 2015, s. 9).

1.6. AFET FARKINDALIĞININ ÖNEMİ

Afetler, doğal veya insan kaynaklı olaylar sonucunda meydana gelen, toplumsal yapıyı sarsan ve ciddi can ve mal kayıplarına neden olabilen olgulardır. Bu nedenle, afetlere karşı hazırlıklı olmak, zarar azaltma stratejilerinin temelini oluşturur. Hazırlıklı olmanın en önemli göstergelerinden biri ise bireylerin ve toplumun afet farkındalığı düzeyidir.

Afet farkındalığı, yalnızca bireyin afetlerle ilgili bilgi sahibi olması değil, aynı zamanda bu bilgiyi davranışa dönüştürebilme kapasitesiyle ilgilidir. Paton, afet farkındalığını; bireylerin riskleri algılamaları, bu risklere yönelik duyarlılık geliştirmeleri ve buna bağlı olarak önleyici davranışlar sergilemeleri olarak tanımlamaktadır. Yani farkındalık, bilgi ile başlar; ancak etkili olabilmesi için davranışsal ve duygusal unsurlarla desteklenmelidir (Paton, 2003, s. 211).

Dikmenli vd. (2018) tarafından geliştirilen Afet Farkındalık Ölçeği, afet farkındalığını dört alt boyutta değerlendirmektedir: *afet eğitimi farkındalığı*, *afet öncesi farkındalık*, *yanlış afet farkındalığı* ve *afet sonrası farkındalık*. Bu boyutlar; bireyin afetlerle ilgili bilgi edinme, hazırlık yapma, yanlış inanışlardan uzak durma ve afet sonrası süreçleri değerlendirme düzeyini yansıtmaktadır (Dikmenli vd., 2018, s. 207-210). Araştırmacılar, afetlere karşı bireysel ve toplumsal duyarlılığın artırılmasının yalnızca teknik önlemlerle değil, bireylerin bilgi ve farkındalık düzeyinin geliştirilmesiyle mümkün olacağını vurgulamaktadır (Dikmenli vd., 2018, s. 208).

Bu bağlamda afet farkındalığı;

- Afet öncesinde riskin tanınması ve azaltılması,
- Afet anında doğru tepkilerin verilmesi,

- Afet sonrasında hızlı toparlanmanın sağlanması,

Gibi temel aşamalarda hayati rol oynamaktadır. Özellikle riskli bölgelerde yaşayan bireylerin, yaşadıkları alanla ilgili riskleri tanımaları ve buna göre hazırlık yapmaları; can ve mal kayıplarının azaltılmasında kritik öneme sahiptir.

AFAD (2022) tarafından yapılan çalışmalarda da afet farkındalığının artırılmasının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal fayda sağladığı ve afet yönetim sisteminin başarısını doğrudan etkilediği belirtilmiştir. Örgüt, 2021 yılını “Afet Eğitim Yılı” ilan etmiş ve milyonlarca bireye afet bilinci kazandırmaya yönelik faaliyetler yürütmüştür. Bu kapsamda, özellikle yerel düzeyde afet farkındalığını artıran uygulamaların, kriz yönetiminin verimliliğini yükselttiği ortaya konmuştur (AFAD, 2022a, s. 18).

Spittal vd. (2008, s. 808) ise bireylerin afet farkındalık düzeylerinin; yaş, eğitim düzeyi, önceki afet deneyimi, sosyoekonomik durum ve medya kullanımı gibi çeşitli demografik ve psikolojik değişkenlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca yerel yönetimlerin bilinçlendirme çalışmaları da bireylerin risk algısını ve afet bilincini artırmada önemli bir rol üstlenmektedir (Spittal vd., 2008, s. 808).

Sonuç olarak, afet farkındalığı yalnızca bireysel güvenliğini sağlamanın ötesinde, toplumun bütününe kapsayan bir dirençlilik stratejisinin temelini oluşturmaktadır. Eğitim, medya, kamu hizmetleri ve yerel yönetimler aracılığıyla bu bilincin yaygınlaştırılması, afet riskinin azaltılması için sürdürülebilir bir yol sunmaktadır.

1.7. FARKINDALIK DÜZEYİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Afet farkındalığı; eğitim düzeyi, yaş, önceki afet deneyimi, sosyoekonomik durum, medya kullanımı ve yerel yönetimlerin bilinçlendirme faaliyetleriyle yakından ilişkilidir (Spittal vd., 2008, s. 800). Özellikle afet deneyimi yaşamış bireylerde, farkındalık düzeyinin anlamlı ölçüde yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Karancı, 2005, s. 409-413).

Afet farkındalığı düzeyi; bireylerin afetlere karşı bilgi, tutum ve davranışlarını şekillendiren birçok bireysel ve çevresel faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu faktörler literatürde hem psikososyal hem de sosyodemografik değişkenler olarak iki temel başlıkta ele alınmaktadır.

Dikmenli vd. (2018), geliştirdikleri Afet Farkındalık Ölçeği kapsamında bireylerin afetlere ilişkin bilgi ve tutumlarının yaş, eğitim düzeyi, afet deneyimi gibi değişkenlerle yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmacılara göre bireyin yaşadığı bölgedeki

afet riski, geçmişte yaşanan afet deneyimleri, sosyal çevreden edinilen bilgi ve eğitim süreçleri farkındalık düzeyini doğrudan etkilemektedir (Dikmenli vd., 2018, s. 207).

1.7.1. Yaş ve Afet Deneyimi

Bireylerin yaşı ilerledikçe, özellikle geçmişte bir afet yaşamışlarsa, afetlere yönelik risk algılarında artış meydana gelmektedir. Spittal vd. tarafından yapılan bir çalışmada, önceki afet deneyimlerinin bireylerin hazırlıklı olma davranışlarını anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Bu çalışmada, afet deneyimi yaşayan bireylerin hem hayatta kalma stratejileri geliştirmeye hem de zarar azaltıcı önlemler almaya daha yatkın olduğu ifade edilmiştir (Spittal vd., 2008, s. 800).

1.7.2. Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeyi, afet farkındalık düzeyinin belirlenmesinde en önemli değişkenlerden biridir. Afetler konusunda eğitim alan bireylerin, afet öncesi hazırlık, afet anındaki doğru davranış ve afet sonrası toparlanma sürecine ilişkin bilgi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bireylerin afetlerle ilgili alınması gereken önlemleri bilme ve uygulama düzeyleri de daha yüksektir (Karancı & Aksit, 2000, s. 49).

Dikmenli vd. (2018) de benzer şekilde, bireylerin afet eğitimi alma düzeylerinin, farkındalık puanlarına doğrudan yansıdığını belirtmektedir.

1.7.3. Cinsiyet ve Sosyo-Ekonomik Düzey

Bazı araştırmalar, kadınların afetlere karşı daha yüksek düzeyde kaygı duyduklarını ve bu nedenle farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda, gelir düzeyi ve meslek statüsü gibi sosyoekonomik etkenlerin de afetlere hazırlık düzeyini ve farkındalığı etkilediği belirlenmiştir (Özerdem, 2002, s. 283). Ekonomik olarak dezavantajlı grupların afetlere karşı daha kırılgan oldukları ve dolayısıyla farkındalık düzeylerinin düşük olabileceği öne sürülmektedir.

1.7.4. Medya ve Bilgi Kaynakları

Medya ve sosyal medya, afetlere dair bilgilerin yayılması açısından kritik bir rol oynamaktadır. Ancak bu bilginin doğruluğu ve kaynağın güvenilirliği, afet farkındalığını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. AFAD (2022) raporunda, kamu spotları, tatbikat duyuruları, sosyal medya kampanyaları ve mobil uygulamalar gibi araçların afet farkındalığını artırma konusunda etkili olduğu belirtilmiştir (AFAD, 2022a, s. 18).

1.7.5. Yerel Yönetim ve Kurumsal Destek

Yerel yönetimlerin afet eğitime ve risk iletişimine yönelik çalışmaları, özellikle mahalle ölçeğinde farkındalık oluşturma açısından önemli bir etkidir. Mahalle bazlı risk haritaları, bilgilendirme toplantıları ve broşür dağıtımları gibi uygulamalar, bireylerin yaşadığı bölgeye özgü riskleri öğrenmesine olanak tanır. Spittal vd. (2008), yerel kurumların etkinliğinin, bireylerin afet öncesi hazırlık davranışları üzerindeki belirleyici etkisini ortaya koymuştur (s. 801).

1.8. TÜRKİYE’DE AFET FARKINDALIĞI

Türkiye, jeolojik ve iklimsel özellikleri nedeniyle çok sayıda doğal afetin yaşandığı, afet riski yüksek ülkeler arasında yer almaktadır. Özellikle deprem, sel, çığ ve heyelan gibi afetler, ülke genelinde can ve mal kayıplarına neden olmakta; bu durum, afet farkındalığı düzeyinin artırılmasını zorunlu hâle getirmektedir. Afetlere karşı toplumun hazırlıklı olması, bireylerin riskleri algılaması ve bu doğrultuda önleyici davranışlar geliştirmesi, afet yönetimi sürecinin en kritik adımlarından biridir (AFAD, 2022a, s. 18).

Dikmenli vd. (2018) tarafından geliştirilen Afet Farkındalık Ölçeği, Türkiye’deki bireylerin afet farkındalığını dört alt boyutta değerlendirmeyi amaçlamaktadır: afet eğitimi farkındalığı, afet öncesi farkındalık, yanlış afet farkındalığı ve afet sonrası farkındalık. Bu ölçek, öğretmen adayları üzerinde uygulanmış ve genel farkındalık düzeyinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Özellikle afet eğitimi almamış bireylerde bilgi eksikliğinin ve davranışsal hazırlık düzeyinin düşük olduğu vurgulanmaktadır (Dikmenli vd., 2018, s. 207-210).

Gümüş vd. (2023) tarafından yapılan ve 8.612 üniversite öğrencisinin katıldığı kesitsel araştırmada, katılımcıların %53,4’ünün daha önce en az bir afet yaşadığı, afet deneyimi olanların farkındalık düzeyinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, afet eğitimi alan bireylerde, afet öncesi hazırlık davranışlarının daha yaygın olduğu saptanmıştır (Gümüş vd., 2023, s. 76-77).

Ertuğrul ve Ünal (2020) tarafından Ankara’daki bir vakıf üniversitesinde yürütülen çalışmada, afet hazırlık inancı düzeyi ölçülmüştür. Öğrencilerin genel afete hazırlık inanç düzeyi ortalama $111,57 \pm 12,36$ olarak belirlenmiş; afet eğitimi alan bireylerin puanlarının anlamlı biçimde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Ertuğrul & Ünal, 2020, s. 33-35). Bu bulgular, Türkiye’de afet farkındalığı ile afet eğitimi alma arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Gümüş ve Yavazoğlu (2024) tarafından yapılan başka bir araştırma ise, üniversite öğrencilerinin afet risk algısı ile deprem farkındalık düzeylerini incelemiştir. Araştırma

sonucunda öğrencilerin genel olarak düşük düzeyde risk algısına sahip oldukları ve bu durumun farkındalık düzeyini de olumsuz etkilediği ortaya konmuştur (Gümüş & Yavazoğlu, 2024, s. 135-136). Bu durum, Türkiye gibi afet riski yüksek ülkelerde dahi bireysel farkındalık düzeyinin yeterince gelişmediğine işaret etmektedir.

Diğer yandan, Türkiye'nin doğusunda yer alan Van ve Bitlis illerinde yapılan bir karşılaştırmalı çalışmada, afet yaşamış ve yaşamamış bireylerin afet farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada, toplumun afet hazırlık politikalarına yönelik algısının zayıf olduğu ve merkezi otoritelerin politikalarının birey düzeyinde yeterince benimsenmediği ifade edilmiştir (Anon, 2018, s. 21-22).

Tüm bu veriler ışığında, Türkiye'de afet farkındalığı düzeyinin genel olarak gelişmekte olduğu; ancak eğitime erişim, afet deneyimi, medya kullanımı, sosyoekonomik düzey gibi değişkenlerin bireysel farkındalık üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Özellikle genç nüfusun, üniversiteler ve yerel yönetimler aracılığıyla afetler konusunda daha bilinçli hâle getirilmesi, risk yönetimi açısından büyük önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KENTSEL DÖNÜŞÜM KAVRAMI VE AFET FARKINDALIĞI

Kentsel dönüşüm, kentlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısının değişimi ve yenilenmesi amacıyla yapılan planlı bir süreçtir. Bu süreç, kentlerdeki yaşanabilirlik seviyesini artırmak, sosyal entegrasyonu sağlamak, ekonomik kalkınmayı desteklemek ve afetlere karşı dirençliliği güçlendirmek gibi çok yönlü hedefleri kapsamaktadır. Kentsel dönüşüm, genellikle kentlerdeki eskiyen, yıpranan veya afet riski altındaki bölgelerin yeniden yapılandırılmasını ve yaşama uygun hale getirilmesini hedefler. Bu süreç, toplumsal ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan, mekânsal gelişim ve değişim süreçlerini de içermektedir (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Kentsel dönüşüm uygulamaları, kentlerin yenilenmesi ve geliştirilmesi için çeşitli stratejiler kullanarak hem fiziksel altyapıyı hem de sosyal yapıyı iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu uygulamalar, sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik boyutlarda da çözümler sunarak kentte yaşam kalitesini yüksek seviyelere çıkarmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, kent sakinlerinin yaşam alanlarını iyileştirmek, yeni ekonomik fırsatlar yaratmak ve kentsel alanları daha yaşanabilir hale getirmek öncelikli hedefler arasında yer almaktadır (Görgülü, 2009, s. 767).

Kentsel dönüşüm, kentlerin sosyal, fiziksel ve ekonomik olarak yapılarının iyileştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen planlı müdahalelerden meydana gelen bir süreç olarak kabul edilmektedir. Kentsel dönüşümle genel olarak eskiyen ve sağlıksız hale gelen kentsel alanların yenilenmesi, mekân sorunlarının giderilmesi ve hayat kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Keleş'in ifadelerine göre, kentsel dönüşüm, özellikle hızla kentleşen ülkelerde, plansız şekilde büyüme ve çarpık yapılaşma sonucunda meydana gelen kentsel sorunların çözülmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Keleş, 2016, s. 198).

Kentsel dönüşüm, kentlerde oluşan fiziksel, ekonomik ve toplumsal sorunlara çözüm bulabilmeyi hedefleyen, aynı zamanda değişime uğrayan bir bölgenin fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel şartlarını kalıcı şekilde iyileştirmeyi amaç edinen, kapsamlı bir eylem ve vizyon süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Sözü edilen süreç, sadece fiziksel yapıların yenilenmesi ile sınırlı kalmayarak, kentsel alanların ekonomik ve sosyal gelişimlerini de kapsamaktadır. Kentsel dönüşüm, sıkıntılı alanların tekrar yapılandırılması, yaşam kalitesinin artırılması ve sürdürülebilir kentsel yaşamın sağlanmasına yönelik uzun süreli bir strateji olarak değerlendirilmektedir (Roberts & Sykes, 2000, s. 17).

Kentsel yenileme projelerinde, genel olarak kentlerin özgün sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla çeşitli faaliyetlerin ve politikaların devreye girmesi gerekebilmektedir. Örnek olarak TMMOB Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği tarafından “Kentsel Yenileme Uygulamaları Türkiye ve Dünya” konulu bir çalışma, doğal afetler sonucu bozulan şehir ortamlarının yeniden yapılandırılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu dönüşümün, artan yapılaşma ve büyüyen nüfus gibi faktörler göz önünde bulundurularak, modern şehircilik ilkelerine uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna göre, kentsel dönüşüm uygulamalarının yalnızca mekânı değil, kültürel ve sosyal gelişimi de desteklemesi gerektiği ifade edilmektedir (TMMOB Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, 2009, s. 45).

Sanayileşmenin hız kazandırdığı kentleşme süreçleri, özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi yoğun nüfusa sahip büyük şehirlerin plansız ve kontrolsüz şekilde büyümesine sebep olmuştur. Bu süreçte, hızlı nüfus artışı ile karşı karşıya kalan büyük şehirler, göçle gelenlere yeteri kadar altyapı ve barınma imkânı sunmakta zorlanmıştır. Bu durum, konut sıkıntısını meydana getirmiştir. Göç eden bireyler, kendi barınma sorunlarını çözebilmek amacıyla, genel anlamda kentin çeperlerinde ve plansız olarak inşa edilen gecekonduya yönelmişlerdir. Bu gecekondu, kentsel büyümenin kontrolsüz ilerlemesi ve yerel yönetimlerin planlamasındaki eksiklikler sebebiyle ortaya çıkan bir çözüm şeklinde değerlendirilmektedir (Aslan, 2008, s. 157-168).

Türkiye, aktif fay hatlarının üzerinde yer alan ve büyük bir bölümü deprem riski altında olan bir ülke konumundadır. Jeolojik yapısı nedeniyle Türkiye’de, özellikle Kuzey Anadolu Fay Hattı ve Doğu Anadolu Fay Hattı boyunca çok sayıda yıkıcı deprem yaşanmıştır. Tarih boyunca meydana gelen bu depremler, can ve mal kaybına neden olarak Türkiye’nin sosyoekonomik yapısını derinden etkilemiştir. Bu nedenle, afetlere karşı hazırlıklı olmak ve risklerin azaltılması için gerekli adımların atılması Türkiye için büyük bir önem taşımaktadır. Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamaları, özellikle 1980’lerden itibaren hız kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte, büyük kentlerdeki gecekondu alanlarının dönüştürülmesi, altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve sosyal uyumun sağlanması amaçlanmıştır (Ataöv & Osmay, 2007).

1999 Marmara Depremi, 17 binin üzerinde insanın hayatını kaybetmesine ve yüz binlerce kişinin evsiz kalmasına neden olmuştur. Bu büyük felaket, Türkiye’de afet yönetimi ve kentsel dönüşüm konularında önemli bir farkındalık yaratmış ve devletin bu konuda daha etkin politikalar geliştirmesine yol açmıştır. Marmara Depremi sonrasında, riskli yapıların yenilenmesi ve mevcut yapıların güvenli hale getirilmesi konusunda çeşitli kentsel dönüşüm projeleri gündeme gelmiştir. Aynı şekilde, 2011 Van Depremi ise 644 kişinin yaşamını

yitirmesine ve ciddi yapı hasarına neden olmuş; bu deprem sonrası da deprem vergilerinin ulaşım altyapısına yönlendirilme gibi uygulamalar gündeme gelmiştir. 2023 Kahramanmaraş Depremleri, 50.000'den fazla insanın hayatını kaybetmesine, yaklaşık 12 milyon kişinin etkilenmesine ve yüz binlerce binanın hasar görmesine neden olmuştur. Afet sonrası ağır hasarlı binaların dönüşümü ve imar/denetim mevzuatının güncellenmesi gibi politikaların hızla gündeme gelmesini sağlamıştır (www.imo.org.tr).

2.1. KENTSEL DÖNÜŞÜM

Kentler tıpkı canlılar gibi doğar, yaşar ve bazı bölgeleri hastalanır; o hastalanan bölgelerin tedavi edilmesi gerekir. Yıllar içinde gerek duyulan dönüşüm, sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel sorunlara çözüm üretmek amacıyla uygulanan çok boyutlu bir planlama ve müdahale sürecidir. Kentsel alanlarda göç ve diğer doğal süreçler içinde artan nüfus, düzensiz yapılaşma, altyapı yetersizlikleri, afet riski ve çevresel bozulmalar gibi sorunlar, kentlerin geleceğini tehdit etmektedir. Bu bağlamda kentsel dönüşüm; risk altındaki yapı stokunun yenilenmesi, yaşam kalitesinin artırılması, toplumsal bütünleşmenin sağlanması ve mekânsal düzenin iyileştirilmesi gibi hedefleri içeren kapsamlı bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

Özellikle afet riski yüksek bölgelerde, kentsel dönüşüm yalnızca fiziksel yenilemeyi değil, aynı zamanda kentlerin depreme ve diğer afetlere karşı daha dirençli hale getirilmesini de amaçlamaktadır. Dolayısıyla, kentsel dönüşüm yalnızca yapı çevreyi değil, kentlilerin yaşam biçimini ve sosyal dokuyu da dönüştüren dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır.

2.1.1. Kentsel Dönüşüm Politikaları

Kentsel dönüşüm kararları, kapsamlı bir planlamayı gerektirmektedir. Gerek merkezi yönetim, gerekse yerel yönetimlerin kentsel dönüşümle ilgili alacakları kararların, kapsamlı bir programla ele alınması zorunlu kılmaktadır. Yapıların afetlere ve her türlü dış etkiye dayanıklı olması yeterli olmamakta; sosyal, ekonomik ve toplumsal dönüşümün de bu planlamanın bir parçası olarak ele alınması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm ve eylem planları üzerine çalışmasında (Roberts & Sykes, 2000), kentsel dönüşüm süreçlerine dair gerekli eylemleri şu şekilde maddelemektedir (s. 17-20).

- a) Kentsel dönüşüm sürecinde, ilgili alanın detaylı bir analizine sahip olunmalı.
- b) Kentsel dönüşüm sürecinde, ilgili alanın fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel özelliklerinin eş zamanlı uyumu sağlanmalı.
- c) Kentsel dönüşüm sürecinde kapsamlı ve tümleşik bir strateji bulunmalı.
- d) Kentsel dönüşüm sürecinde sürdürülebilirlik kavramının amaçları dikkate alınmalı.

- e) Kentsel dönüşüm sürecinde, insan kaynaklarının yanı sıra ekonomik ve doğal kaynaklar en etkin şekilde kullanılabilirmeli.
- f) Kentsel dönüşüm sürecinde, dönüşümden etkilenecek bütün kesimlerin katılımları ve uzlaşması sağlanmalı.
- g) Kentsel dönüşüm sürecinde ölçme sürecinin önemi kavranmalı ve değişimler izlenmeli.
- h) Kentsel dönüşüm sürecinde uygulanacak ilkeler, süreç içinde farklılaşan gereksinimlere ve değişen koşullara göre revize edilmelidir.

2.1.2. Kentsel Dönüşümün Unsurları

Kentsel dönüşüm, çok boyutlu bir kavram olup içerisinde fiziksel, sosyal, ekonomik ve kurumsal unsurları barındırmaktadır. Bu unsurlar, kentsel dönüşümü tanımlarken aynı zamanda bu sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi için gerekli bileşenleri de oluşturmaktadır. Kentsel dönüşüm, kentlerin sosyoekonomik ve fiziksel yapısını iyileştirmeyi amaçlayan bir süreç olarak yalnızca fiziksel yapıları değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yaşamı da dönüştürmeyi hedeflemektedir. Kentsel dönüşüm projelerinde öne çıkan çeşitli unsurlar bulunmaktadır ve bu unsurların etkin bir şekilde planlanması, projelerin başarıya ulaşması açısından kritik öneme sahiptir.

Kentsel dönüşüm türlerini kısaca sıralamak gerekirse; yeniden canlanma (Revitalization), yenilenme (Renovation), yeniden oluşum (Regeneration), soyutlaştırma (Gentrification), eski hâline getirme (Rehabilitation) şeklinde sıralanabilir.

Canlandırma (Revitalization), kentsel alanlarda sosyokültürel, ekonomik ya da fiziksel olarak yaşanan çöküşün, bu çöküşe neden olan unsurların ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi yoluyla giderilmesi ve bu alanların yeniden aktif, yaşanabilir bir hâle getirilmesidir. Bu süreç, bölgenin eski dinamizmini ve yaşam kalitesini geri kazandırmayı amaçlamaktadır (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Yenilenme (Renovation), kentsel alanların mevcut yapısını yenileme amacını taşımakta ve gerektiğinde yapıların yıkılıp yeniden inşa edilmesini de kapsamaktadır. Bu süreç, bozulmuş veya kullanım ömrünü tamamlamış yapıları modern standartlara uygun hale getirerek kentsel dokunun iyileştirilmesini ve yeniden işlevlendirilmesini hedeflemektedir (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Yeniden oluşum (Regeneration), tamamen bozulmuş, köhneleşmiş ve çöküntü alanı hâline gelmiş bölgelerin yeniden değerlendirilerek kente kazandırılması sürecidir. Bu süreçte, ya bu alanlara yeni bir doku kazandırılır ya da mevcut yapıların iyileştirilmesi yoluna gidilir.

Amaç, bu bölgeleri kent yaşamına yeniden dâhil etmek ve onları işlevsel hâle getirmektir (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Soylulaştırma (Gentrification), sosyo-kültürel açıdan bozulmuş ve çöküntüye uğramış kentsel alanların, özellikle de tarihi değere sahip bölgelerin, yeniden canlandırılarak sosyal yapısının iyileştirilmesi sürecidir. Bu süreç, fiziksel çevrenin de iyileştirilmesini içerir ve genellikle bu alanların daha üst gelir gruplarının ilgisini çekecek şekilde dönüştürülmesini hedeflemektedir (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Eski hâline getirme (Rehabilitation), bozulma sürecine girmiş ancak henüz özgün özelliklerini tamamen kaybetmemiş kentsel alanların veya yapıların restorasyonu ve korunması sürecidir. Bu süreç, bu alanların tarihî, kültürel ve mimarî değerlerini göz önünde bulundurarak aslına uygun bir şekilde onarılmasını ve yaşanabilir hâle getirilmesini amaçlamaktadır. Eski hâline getirme, kentlerin tarihî ve kültürel dokusunu korumak adına, eski mahalleleri, sokakları veya binaları yeniden düzenleyerek, o bölgenin hem geçmişle olan bağını korumasını hem de modern yaşama uygun hâle getirilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Böylelikle hem fiziksel çevre kalitesi artırılmakta hem de sosyal yapının korunmasına ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır (Ataöv & Osmay, 2007, s. 58-60).

Kentsel dönüşümün, kavram olarak birbiriyle etkileşim hâlinde olan dört ana bileşenden oluştuğu kabul edilmektedir. Kentsel dönüşüm kararları kapsamlı bir planlamayı gerektirir; gerek merkezi yönetim, gerek yerel yönetimlerin alacağı kararların, uygulanacak bölgelerin yerel koşulları ve hukuksal altyapısıyla uyumlu, bütünlüklü bir program çerçevesinde ele alınması zorunludur. Dönüşüm projelerinin sürdürülebilirliği, ekonomik, fiziksel, kültürel, sosyal ve yasal bileşenlerin birlikte ve dengeli biçimde ele alınmasına bağlıdır (Roberts & Sykes, 2000, s. 17-20; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2010).

2.1.2.1. Kentsel dönüşümün fiziksel unsurları

Fiziksel unsurlar, kentsel dönüşümün temelini oluşturan altyapı ve üstyapı projeleridir. Bu kapsamda, eskiyen ve kullanılamaz hale gelen binaların yıkılması veya yenilenmesi, altyapı sistemlerinin (yol, su, elektrik, kanalizasyon vb.) iyileştirilmesi gibi faaliyetler yer almaktadır. Fiziksel unsurlar, kentsel dönüşümü en somut biçimde gösteren bileşendir ve kentlerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen unsurları içerir (Giyik, 2016, s. 51). Bu kapsamda, Van depremi sonrasında uygulanan kentsel dönüşüm projeleri, afet riski altındaki bölgelerin yeniden yapılandırılmasına iyi bir örnek oluşturmaktadır (Şimşek, 2021, s. 762).

Kentsel dönüşümde fiziksel dönüşüm, teknik altyapı, çevresel etmenler, yapılar şeklinde mekânsal ölçekteki unsurlar ele alınmaktadır. Kentsel dönüşümde; yapılar, tarımsal alanlar,

arsa ve kentsel boşluklar, su kaynakları, açık alanlar, teknik ve sosyal donatılar, hizmetler, iletişim araçları, ulaşım altyapısı ve çevresel kalite, dönüşümün temel bileşenleri olarak kabul edilmektedir. Kentlerin fiziksel dönüşümü, bir bölgenin bütün olarak dönüşümü sırasında sınırlılıkların kaldırılması, değişimi teşvik edebilmek, fırsatları değerlendirmek, fazladan yatırım kaynakları oluşturmak, sosyal, ekonomik ve fiziksel yenilenme süreçlerinin bütünleşmesini sağlamak gibi roller üstlenmektedir (Yılmaz, 2019, s. 119-125).

2.1.2.2. Kentsel dönüşümün sosyal unsurları

Sosyal unsurlar, kentsel dönüşüm sürecinde toplumsal dayanışmanın ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasını hedeflemektedir. Bu kapsamda, yoksul ve dezavantajlı kesimlerin konut ihtiyacının karşılanması, sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi ve toplumun her kesimine eşit erişim imkânlarının sağlanması gibi faaliyetler yer almaktadır. Toplumun kentsel dönüşüm karar süreçlerine dâhil edilmesi ve yaşam standartlarının yükseltilmesi açısından sosyal unsurlar büyük önem taşır (Hardoy & Ruete, 2013, s. 345-352). Toplum katılımını ve dayanışmasını artıran projeler, kentsel dönüşüm sürecinin başarıya ulaşmasında temel taşı oluşturmaktadır.

Sosyal boyut, yaşayanların nüfus verileri, ekonomik durumları, yaşam biçimleri ve yaşadıkları alanların bütünü ile olan ilişkilerinin yanı sıra sağlık, konut, eğitim ve kamusal hizmetlere erişilebilir olmasını, suç, toplumsal dışlanma gibi konuları da içinde barındırmaktadır. Proje aşamasında ise kamu, halk, sektör ve gönüllülerin katılımı gibi olaylarla ilgilenilmektedir (Atkinson, 2004, s. 101-110). Buna göre, dönüşüm, yerel programların uygulanması sürecinde dikkat edilmesi gereken konular, toplumsal yapının tanımlanabilmesi, dönüştürülecek alan içerisinde yaşayanların beklentilerinin ve bu beklentileri karşılayacak unsurların tespitinde, toplumun içerisindeki grupların ve kişilerin beklentilerinin belirlenebilmesi, sosyal ve ekonomik koşulların daha iyi duruma getirilmesi amacıyla ortak hedeflerin ortaya konulması, halkın arasından seçecekleri temsilciler vasıtasıyla beklentilerinin yetkili organlara aktarılması, yenilecek alanlar içerisinde ayrıntılı olarak planlanmasını ifade etmektedir (Özden & Kubat, 2003, s. 77).

2.1.2.3. Kentsel dönüşümün ekonomik unsurları

Ekonomik unsurlar, kentsel dönüşümün sürdürülebilirliğini sağlayan ekonomik gelişim ve kalkınma çalışmalarını ifade etmektedir. Bu kapsamda, yeni istihdam alanları yaratmak, bölgede ekonomik canlanmayı sağlamak, sosyal ve ekonomik fırsatları artırmak hedeflenmektedir. Örneğin, bir bölgenin ekonomik kalkınması, oradaki altyapı ve konut projeleri ile desteklenerek istihdam fırsatları yaratılmasını sağlar. Bunun yanında, ekonomik

direncin artırılması, afet sonrası yeniden inşa ve kalkınma faaliyetlerinin de daha etkin bir şekilde gerçekleşmesini sağlar (Akalin, 2015, s. 63-65).

Dönüşümün ekonomik boyutu, üretim durumunu, üretkenliği ve yeniliğe açık olan yöntemleri artırmak ve istihdam imkânlarını çeşitlendirerek kentlerdeki ekonomik ve iş olanaklarına yönelik şartları düzene sokmayı hedeflemektedir (Turok, 2004, s. 32). Kentsel dönüşüm faaliyetlerinin proje aşamasının etkin şekilde kurgulanması ve fizibilite faaliyetlerinin iyi yapılması gerekmektedir. Bu durumda, dönüşümde kaynak sorununun çözülmesinde kullanılacak finans yöntemleri de dönüşüm faaliyetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi adına büyük bir önem arz etmektedir.

2.1.2.4. Kentsel dönüşümün kurumsal unsurları

Kurumsal unsurlar, kentsel dönüşüm sürecinde yerel ve merkezi yönetimlerin ve diğer ilgili kurumların rolü ve sorumluluklarını ifade etmektedir. Kentsel dönüşümün başarıya ulaşabilmesi için kurumlar arası etkin bir koordinasyon ve iş birliği önemlidir. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, mevzuat düzenlemeleri ve karar alma süreçlerinin şeffaflığı, kentsel dönüşümün etkinliğini artırmaktadır. Yerel yönetimlerin ve kamu kurumlarının bu süreçte aktif rol oynaması, kentsel dönüşümün başarısında önemli bir belirleyicidir (Güler & Çilingir, 2020, s. 67).

Ayrıca, uluslararası örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da kentsel dönüşüm sürecine dahil edilmesi, dayanıklı kentlerin inşa edilmesinde etkili olabilmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yerel yönetimlerin desteklenmesi, kurumsal yapıların güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır (UN-Habitat, 2019, s. 14).

Kentin bütünden kopuk, parçacıl durumda gelişim göstermesi ve dönüşümü, kent kimliği ve geleceği açısından olumsuzluklar meydana getirmektedir. Buna göre, kente yönelik projelerle meydana getirilen alanların kentle bütünleştirilmesi bağlamında stratejik planlamanın büyük bir önemi bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm faaliyetlerinin üst ölçekli planlara ve stratejik hedeflere göre değişim geçirmesi ve uygulama alanlarının birbirleri ve kentle ilişkilendirilmesinin sağlanması gerekmektedir (Erden, 2003, s. 280).

Kentsel dönüşüme yönelik düzenlemelerin ve uygulamaların güncel yasal düzenlemelerle, beklentilere cevap verebilecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple, Batı dünyasındaki örneklerde olduğu gibi, çok yönlü ve kapsamlı politika, yöntem ve teknikler ile kurumsal ve finansal yapılar yerine; yönetim sistemi içinde, farklı birimlerin

sorunlar ortaya çıktığında geliştirmeye çalıştıkları, birbirinden kopuk ve geçici düzenlemeler ile uygulamalara başvurulmuştur (Dündar, 2003, s. 65).

2.1.3. Kentsel Dönüşümün Amaçları

Turok, kentsel dönüşümün temel üç özelliğinin olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan birincisi olarak, dönüşüm alanının çevresini değiştirdiği ve yaşayanların süreç içerisine katılmasının gerekliliği ortaya konulmaktadır. İkinci olarak, alana yönelik sorunlara ve potansiyellere bağlı olarak, idarenin temel görevleri ile örtüşen çeşitli amaç ve işlevleri içermesi şeklinde ifade edilmektedir. Üçüncüsü ise, süreç ile bağlantılı idari birimler değişiklik geçirse bile ilgili topluluklar arasında ortaklıkların kurulmasının sağlanması gerekmektedir (Turok, 2004, s. 111).

Kentsel dönüşümün amaçları;

- Öncelikle, kentlerdeki fiziksel koşulların iyi hale getirilmesiyle toplumsal bozulmanın önüne geçilmesidir.
- Kent dokularını meydana getiren öğelerin sürekli olarak değişen dinamik ihtiyaçlara yanıt vermesinin sağlanmasıdır.
- Kentsel yaşam kalitesini ve refahını yükseltebilecek bir ekonomik kalkınma modelini ortaya koyabilmektedir.
- Kentsel alanlarda gereksiz şekilde yayılmanın önüne geçebilmek ve kentsel alanların etkin şekilde kullanılmasını sağlamaktır.
- Toplumsal koşullar ve siyasi otoritelerin kararlarının bir sonucu olarak kentsel stratejilerin oluşturulması ve sivil toplum kuruluşları ile toplumun farklı kesimlerinden planlama süreçlerine katılmalarının sağlanmasıdır.

2.1.4. Kentsel Dönüşümün Gerekliliği

Toplumsal bilinç eksikliği, ekonomik koşullar, yoğun göç hareketleri, ani nüfus artışları ve hatalı mekân seçimleri gibi faktörler, kentleşme sürecinde bir dizi soruna yol açmaktadır. Bu sorunlar arttıkça, kentlerde zamanla çeşitli dönüşümlere ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu tür durumlarda, kentsel dönüşüm projeleri devreye girerek kentleşme sürecindeki temel sorunların çözülmesine katkı sağlamaktadır. Böyle projelerin yokluğunda ise zamanla kentlerde ekonomik, fiziksel ve sosyal boyutlarda ciddi bozulmalar yaşanmakta ve bu da ciddi kentsel problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle kent merkezlerindeki eskimiş tarihî alanlar, kullanım ömrünü tamamlamış iş merkezleri ve taşınması gereken sanayi bölgeleri, kent dokusunda ve işlevselliğinde büyük sorunlar yaratmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinin temel hedefi, tüm bu sorunlara çözüm üretmekten kaynaklanmaktadır. Çünkü kentleşme

süreçlerinde karşılaşılan problemlerin giderilmesinde kentsel dönüşüm projelerinin oldukça önemli bir rol oynadığı açıktır (Ataöv & Osmay, 2007).

Türkiye, deprem başta olmak üzere her yıl çok çeşitli afetlere maruz kalmaktadır. Bu afetler arasında sel, yangın, tsunami, heyelan, iklim değişikliği etkisiyle oluşan afetler, kimyasal ve teknolojik kazalar, patlamalar ve terör gibi karmaşık ve yüksek derecede kentsel riskler bulunmaktadır. Kentleşme sürecinde yaşanan yoğun göçler, uygun olmayan yerleşim alanı tercihi, plansız ve kontrolsüz yapılaşma gibi faktörler, yerleşim bölgelerinin kırılganlığını ciddi ölçüde artırmaktadır. Afetlerin meydana gelme sıklığında gözlemlenen artış, hem toplumsal refahı hem de ekonomik kalkınmayı olumsuz yönde etkileyerek bu alanlarda bir gerilemeye yol açmaktadır. Bu doğrultuda, afet riski yüksek olan ülkemizde afetlerin meydana gelmeden önce önlenmesi ve ardından oluşacak zararların en aza indirilebilmesi amacıyla bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli; bu yaklaşıma temel teşkil edecek kurumsal yapılar ve yasal düzenlemeler zaman kaybetmeden hayata geçirilmelidir (UNDRR, 2015, s. 8).

2.1.5. Kentsel Dönüşümün Faydaları ve Zorlukları

Kentsel dönüşüm, kentlerin yaşanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini artırmayı amaçlayan önemli bir süreçtir. Bu sürecin faydaları arasında afet riski altındaki alanların yeniden yapılandırılması, altyapının yenilenmesi, yeni istihdam fırsatları yaratılması ve sosyal entegrasyonun sağlanması gibi unsurlar bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri sayesinde eski ve riskli yapıların yerine daha güvenli ve yaşanabilir alanlar oluşturulması mümkün hale gelmektedir (Yapraklı & Noksan, 2021, s. 71-72).

Kentsel dönüşüm sürecinde çeşitli zorluklar vardır. Bunlar arasında mülkiyet sorunları, sosyal adaletin sağlanamaması ve yoksul/dezavantajlı kesimlerin süreçten olumsuz etkilenmesi öne çıkar. Mülkiyet haklarının yeterince korunmaması ve yerinden edilme, bazı projelere yönelik en temel eleştiriler arasındadır; kimi uygulamalarda dönüşüm, yerel halkın tahliyesi ve mülkiyet transferine yol açabilmektedir (Kuyucu & Ünsal, 2010, s. 53). Bu durum, sosyal adaletin zedelenmesine ve toplumsal huzursuzluklara neden olabilmektedir. Bunun yanında, ekonomik kaynakların yetersizliği ve finansman sorunları da süreçte önemli bir engeldir; yüksek proje maliyetleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uygulamayı zorlaştırır (Doğaner, 2017, s. 258-260). Ayrıca yerel yönetim kapasitelerindeki sınırlılıklar ve karar alma süreçlerindeki şeffaflık eksikliği gibi kurumsal güçlükler de görülmektedir. Sürecin başarısı için toplumsal katılım kritiktir; ancak çoğu zaman yerel halkın karar süreçlerine etkin dâhiliyeti sınırlı kalmakta, bu da sürdürülebilirliği ve toplumsal kabulü olumsuz etkilemektedir (Doğan, 2015, s. 506-508).

2.1.6. Kentsel Dönüşüm Mevzuatı

Kentsel dönüşüm, kentlerin fiziksel, sosyal ve ekonomik yapısının iyileştirilmesi ve afetlere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi için gerçekleştirilen planlı bir süreçtir. Bu sürecin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi, yasal düzenlemelerin varlığına ve etkinliğine bağlıdır. Türkiye'de kentsel dönüşüm mevzuatı, kentlerin dönüşüm süreçlerini yönetmek, afet riskini azaltmak ve yaşanabilir kentsel alanlar oluşturmak amacıyla çeşitli yasalar ve yönetmeliklerle desteklenmektedir. Kentsel dönüşüm mevzuatı, özellikle afet riskinin yüksek olduğu alanlarda eskiyen ve yapısal olarak risk taşıyan binaların yenilenmesini ve altyapı sistemlerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu mevzuat, toplumsal güvenliğin sağlanması ve kentsel alanların daha yaşanabilir hale getirilmesini hedeflemektedir (6306 sayılı Kanun; SBB, 2019; AFAD, 2022b). Bunun yanı sıra, yerinden edilen bölge sakinlerinin yeni yaşam alanlarına uyum sağlamaları ve sosyal adaletin sağlanması da kentsel dönüşüm mevzuatının temel amaçlarından biridir.

Türkiye'de kentsel dönüşüm ile ilgili ilk kapsamlı yasa, 2012 yılında yürürlüğe giren “6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşümü Hakkında Kanun” olmuştur. Bu yasa, afet riski altında bulunan alanların ve yapıların daha güvenli ve yaşanabilir hale getirilmesi amacıyla uygulanmaktadır (Anadolu Kılıç, 2021, s. 214). 6306 sayılı Kanun, afet riskini azaltmak için riskli bölgelerdeki binaların yıkılmasını ve bu alanların yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir. Bu Kanun, özellikle deprem riskinin yüksek olduğu Türkiye gibi ülkelerde büyük önem taşımaktadır.

Kentsel dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin ve çeşitli kamu kurumlarının aktif rol alabilmesi için ilgili mevzuatın etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Yerel yönetimler, 6306 sayılı kanun kapsamında riskli alanları belirleme, bu alanlarda dönüşüm projeleri geliştirme ve bu projeleri yürütme yetkisine sahiptir. Bu yetkilerin etkin kullanımı, afet risklerinin azaltılması ve daha dirençli kentlerin oluşturulması açısından kritik öneme sahiptir (Güler & Çilingir, 2020, s. 69).

Kentsel dönüşüm mevzuatı, sadece fiziksel yapıların değişimini değil, aynı zamanda toplumsal katılımı ve sosyal adaletin sağlanmasını da ön planda tutmaktadır. Bu bağlamda, yerel halkın karar alma süreçlerine dahil edilmesi ve dönüşüm sürecinin şeffaf bir şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir. Örneğin, Doğan (2015, s. 507) kentsel dönüşüm sürecinde toplumun katılımının sağlanmasının, sürecin kabul edilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini artırdığını vurgulamaktadır.

2.1.7. Erzurum İli Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Türkiye gibi kentleşmenin hızlı bir şekilde yaşandığı, aynı zamanda yüksek doğal afet riski taşıyan ülkelerde kentsel dönüşüm, yalnızca mekânsal yenilemeyi değil, aynı zamanda afet risklerinin azaltılmasını, toplumsal bütünleşmenin sağlanmasını ve yaşam kalitesinin artırılmasını da hedeflemektedir. Bu süreç, özellikle deprem tehdidinin yoğun olduğu bölgelerde kentlerin dirençli hâle getirilmesi açısından yaşamsal öneme sahiptir. Erzurum, hem jeolojik yapısı hem de iklimsel koşulları nedeniyle kentsel gelişim açısından çeşitli zorluklar barındıran, ancak aynı zamanda dönüşüm potansiyeli yüksek bir kent olarak öne çıkmaktadır. Özellikle eski yapı stokunun yaygın olduğu ve riskli alanların bulunduğu mahallelerde, yerel yönetimlerin öncülüğünde yürütülen kentsel dönüşüm projeleri, sadece fiziksel çevrenin yenilenmesini değil, aynı zamanda sosyal yapının güçlendirilmesini ve kent yaşamının sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır. Bu bağlamda Erzurum örneği, kentsel dönüşümün sadece bir fiziksel müdahale değil, aynı zamanda toplumsal bir yeniden yapılanma süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

Erzurum'daki kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında birçok mahallesinde çevre düzenlemesi, direnç arttırılması ve risk yönetmelikleri göz önünde bulundurularak değişime gidilmiştir. Bunlara örnek olarak; İstanbul Kapı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı, Gölbaşı Mahallesi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı, Hasan-ı Basri Mahallesi Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı vb. tamamlanan projeler yer almaktadır.

- **İstanbul kapı kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Detay
Mahalle / Alan	İstanbulkapı (TCDD), Şehristan Konutları — Yakutiye, Erzurum
Proje Adı / Marka	İstanbulkapı Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı — Şehristan Konutları
Alan Ölçüsü	Yaklaşık 24.000 m ² (ebb.erzurum.bel.tr)
Kullanım Amaçları	Konut + 11 adet ticari ünite; yapılaşma içinde ticari değerler barındırıyor (Emlak Kulisi)
Plan Güncelleme Süreci	İmar planlarının revizyon çalışmaları ciddiyle ele alınmış (Eki Şehir)
Durum	“Devam Eden Projeler” kapsamında resmi olarak yer alıyor (ebb.erzurum.bel.tr)

Şekil 2: Şehristan Konutları

• **Gölbaşı mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle	Gölbaşı Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Tanımı	391 konut + 3 dükkânlı ticari merkez + altyapı/çevre düzenlemesi (ebb.erzurum.bel.tr, TOKİ)
Projenin Resmi Durumu	Erzurum Büyükşehir Belediyesi'nin "Devam Eden Projeler" listesinde yer almakta (ebb.erzurum.bel.tr)
Tahmini Başlangıç Dönemi	Türkiye örneklerine paralel şekilde 2019-2022 yıllarında başlatılmış olabilir
Faaliyet Raporu Desteği	Resmi faaliyet raporlarında henüz işleme alınmış ayrıntılar yayınlanmamış

Şekil 3: Mavi Şehir Konutları

- **Hasanibasri mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle	Hasanibasri Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Adı	“Kayı Konutları” — Hasanibasri Mahallesi Kentsel Dönüşüm Alanı
Resmî Durum	400 daire kapasiteli olarak yapım aşamasında (ebb.erzurum.bel.tr)
Temel Atma	Hasan Basri Mahallesi’ndeki proje “Kayı” adıyla törenle başlatıldı (Erzurum Gazetesi, kanalerzurum.com)
Etki Alanı / Büyüklük	Yaklaşık 6 150 m ² üzerinde, ilk etapta 200 konut hedefli (ERKHABER)

Şekil 4: Kayı Konutları (<https://ebb.erzurum.bel.tr/ebb-kentsel-mic/4/5029/9064.html>)

- **Mumcu mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Proje Alanı	Yaklaşık 13 800 m ² (1. etaba ait) (Erzurum Portali)
Konut Sayısı	210 konut planlanmış (Erzurum Portali)
Ticari Alan	3 219 m ² ticari alan hedefi (Erzurum Portali)
Otopark Alanı	2 407 m ² otopark projelendirilmiş (Erzurum Portali)
Resmî Açıklama	Camii taşınması, cadde açma, estetik düzenlemeler yürütülüyor (Erzurum Belediye Başkanlığı, Erzurum Post)

- **Gölbaşı mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle	Gölbaşı Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Adı	Mavi Şehir Konutları - Gölbaşı Mah. Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı
Konut Adedi	391 konut planlandığı belirtiliyor (TOKİ kaynağına göre)
Ticari Merkez	3 dükkânlı ticari yapı + altyapı ve çevre düzenlemesi
Projenin Durumu	“Devam Eden Projeler” içinde, yapım aşaması sürüyor
Başlatma Dönemi	2021 Şubat imar plan kararıyla tanımlanmış (Meclis gündemi kaydı)

- **Kazımyurdalan mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle / İlçe	Kazımyurdalan Mahallesi, Palandöken İlçesi, Erzurum
Proje Alanı Tanımı	Ertuğrulgazi, Palandöken ve Kazım Yurdalan mahalleleri birlikte kapsayan 207,68 ha'lık proje alanı içinde fiilen tanımlı (eskisite.erdurum.bel.tr)
Meclis Karar Tarihleri	İlk ilan: 16 Mayıs 2019 (Karar 204), revizyon: 13 Nisan 2022 (Karar 242)
İmar Plan Süreci	2023-2024 tarihlerinde planların yeniden değerlendirilmesi tartışılmış(eskisite.erdurum.bel.tr, eskisite.erdurum.bel.tr)
Plan Durumu	Kapsamlı plan revizyon sürecine tabi tutulmuş; uygulama aşamasına geçilme niyeti mevcut

- **Veyis Efendi Taş Mescit Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle / Alan	Veyisefendi - Taşmescit, Yakutiye, Erzurum
Proje Tanımı	Veyisefendi-Taşmescit Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı
Konut Sayısı	108 daire (145-150 m ² tiplerinde)
Alan Büyüklüğü	20 645 m ² için planlanmış yapı alanı
Diğer Alanlar	772 m ² kapalı otopark, 2 607 m ² ticari alan ve sosyal donatılar
Başlangıç Aşaması	16 Aralık 2013: Yıkım çalışmaları, 44 yapı hedeflendi
Projenin Durumu	Temel atma tamamlandı; yapım süreci devam ediyor

- **Çırçır mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle / Alan	Çırçır Mahallesi — Çırçır Camii çevresi, Yakutiye, Erzurum
Proje Konumu	Aliravi Caddesi üzerinde, cami çevresi
Yıkım Aşaması	11 riskli bina yıkıldı
Proje Çıktısı	13 iş yeri, aşıvi, otopark, cami + külliye
Başlangıç Tarihi	Yıkım töreni: Haziran 2025 (4-5 Haziran)
Proje Yaklaşımı	Tarihi dokuyu koruyan şehir dönüşümü (Korunan tarih, dönüşen şehir)

- **Kavak kapı (evrenpaşa) mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle / Alan	Kavak Kapı (Evrenpaşa) - İstasyon / Kavak Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Adı / Etiket	Kavak Konutları - Erzurum Modeli
Planlama Bilgisi	2024 başında, imar planlarının yeniden değerlendirilmesi gündeme alındı.
Etap ve Hak Sahibi	Sekizinci etapta 78 000 m ² planlandı; 980 hak sahibiyle uzlaşma tamamlandı.
Durum / Çalışma sonucu	Kavak Konutları Projesi tamamlandı olarak duyuruldu.

- **Palandöken Caddesi, kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Bölge	Palandöken Caddesi & merkez mahalleler (Palandöken İlçesi, Erzurum)
Proje Adı	Palandöken Caddesi 1. ve 2. Etap Kentsel Dönüşüm Projesi
Kapsam	Şehir genelinde 500 lokasyonda dönüşüm çalışması; etraflı merkez kapsamında Caddede 1. ve 2. Etap uygulamaları
Kamulaştırma Bedeli	60.896.154 TL (1. & 2. Etap) (erzurumajans.com)
Stratejik Alan Büyüklüğü	664 hektar stratejik plan belgesine göre (andplanlama.com.tr)
Uygulama Durumu	İmar değişiklikleri askıya çıkarıldı; çalışmalar devam etmekte (Palandöken Gazetesi, TÜM 1 HABER, Erzurum Belediye Başkanlığı)

- **Şehitler mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Detay
Mahalle	Şehitler Mahallesi — Yakutiye, Erzurum
Proje Konusu	Sosyal konut inşaatı, gecekondü dönüşümü
Alan	~15 820 m ² sosyal konut sahası (2011-2013)
Uygulama Süreci	2011-2013 yıllarında inşa edildi
Hak Sahipleri	Yaklaşık 800 gecekondü sahibi desteklendi
Belediye Politikası	Kamulaştırma veya konut arzı ile dönüşüm sağlandı
Görsel kelimeler	“Soğuk evlerden kurtulacağız”, “Devletimize teşekkür ediyoruz”

- **Gürcükapı camii kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Detaylar
Alan	Topçuoğlu / Gürcükapı Camii çevresi (Yakutiye, Erzurum)
Proje Adı	Gürcükapı Camii Çevresi Kentsel Dönüşüm ve Meydan Projesi
Kamulaştırma Kararı	Karar No: 5035 - Resmî Gazete kaydı (MevzuatTR)
Proje Büyüklüğü	13.628 m ² meydan alanı
Donatılar	40 bağımsız iş yeri, 180 araçlık otopark
Durum	2022-2023'te tamamlanma aşamasına gelindi(Facebook, Doğu Türk Doğu'nun Haber Portalı)

- **Kale Çevresi (Cazibe Merkezi) kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Proje Adı	Kale Çevresi Cazibe Merkezi / “Kültür Yolu” Projesi
Alan Kapsamı	Erzurum Kalesi ve çevresi (Çifte Minareli Medrese, Ulu Cami, Üç Kümbetler gibi)
Amaç	Tarihi mekanları gün yüzüne çıkararak turizm potansiyeli oluşturmak
Uygulama Durumu	Tarihi alanlarda çevre düzenleme çalışmaları büyük ölçüde tamamlandı (TRT Haber, NTV Haber)
Proje Özeti	Panoramik yürüyüş yolları, meydanlar, tarihi yapılar arasında erişilebilirlik geliştirilerek cazibe merkezi haline getirildi

- **Rabiaana mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Açıklama
Mahalle / İlçe	Rabia Ana Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Kapsamı	Üç Kümbetler Çevresi Kentsel Dönüşüm projesinden etkilenen yerleşim alanı
Yıkım Durumu	İlgili bölgede yıkım çalışmaları başladı, mahalle toz bulutuyla etkilendi (Kartv.net, erenmekanik.com.tr)
Vatandaş Talepleri	Seyahat ve huzurun sağlanması için binaların dönüşüm kapsamına alınması istendi (Erzurum Haber, Erzurum Günebakış)
Resmî Tanım	Henüz net bir “Kentsel Dönüşüm Alanı” ilanı yapılmadı; dönüşüm gündeminde odaklı biçimde yer alıyor

- **Kongre caddesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Bölge	Erzurum, Yakutiye İlçesi — Kongre Caddesi ve çevresindeki mahalleler (Şehitler, Alipaşa, Çiftlik)
Meclis Kararı	13-14 Nisan 2016 toplantılarında B/8 kat konut + ticaret planlandı; onaylandı
Kapsam	Yaklaşık 23,2 ha'lık alan dahil edildi
İmar Planı Özelliği	Konut + ticaret alanı, yer altı otoparkı, açık alan ve meydan düzenlemesi
Projelerle Entegrasyon	Alipaşa ve Şehitler gibi mahallelerle birlikte cadde eksenli dönüşüm planı
Uygulama Durumu	İmar planı onaylandı; uygulama aşaması sonrası gözlenebilir

- **Çiftlik mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	İçerik
Mahalle	Çiftlik Mahallesi, Yakutiye, Erzurum
Proje Statüsü	Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı olarak ilan edildi
Karar Tarihi	≥ 2021-2022 dönemi (Meclis kararlarında yer aldı)
İmar Plan Değişikliği	02.08.2021'de Yakutiye Belediyesi; 12.01.2022'de Büyükşehir onayıyla kabul edildi
Süreç Detayı	Değer artış payı değerlendirmesi yapılmadı (Bakanlık yönetmeliğine göre)

- **Palandöken III. Etap Edipsomunoğlu mahallesi kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Detay
Mahalle / Etap	Edip Somunoğlu Mahallesi, Palandöken III. Etap
Proje Adı	Sancak Konutları
Toplam Alan	~30 500 m ² (2. Etap Alanı Tanımı)
Konut Sayısı (2. Etap)	228 daire (90×3+1 ve 138×2+1)
İş Yeri Sayısı	10 adet iş yeri
Hak Sahipleri ve Yoğunluk	Toplam ~4 000 hak sahibi ile uzlaşmalar tamamlandı
Proje Başlangıcı	Temel atıldı (Tören tarihi belirsiz ama 2022 civarı)
Durum	Uygulama aşamasında, proje inşa aşamasında (temel atma ile fiilî start verilmiş)

- **Kombina Eski Hayvan Pazarı kentsel dönüşüm ve gelişim alanı**

Bilgi Türü	Detay
Bölge	Kombina Alanı / Eski Hayvan Pazarı, Yakutiye-Palandöken, Erzurum
Proje Listesi	Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanları arasında resmi olarak tanımlandı
Alan Büyüklüğü	Tüm şehirde toplam yaklaşık 480 ha içindeki dönüşüm saha tanımı
Katılım Kurumları	Erzurum Büyükşehir Belediyesi & TOKİ işbirliği yapılmıştır
Uygulama Durumu	Gecekondular yıkıldı, kamulaştırmalar gerçekleşti, peyzaj ve altyapı çalışmaları tamamlanmakta
Zaman Dilimi	Bölgesel dönüşüm projeleri 2010-2013 ortalarında aktif olarak uygulandı; günümüzde tamamlanma aşamasında görülüyor

2.1.8. Erzurum Kurtuluş Mahallesi'nde Yapılan Projeler veya Devam Eden Projeler

Şekil 5: Kavak Konutları (<https://www.erkonut.com.tr/kavak-konutlari/>)

Proje Detayı

Proje Adı	Kavak Konutları
Lokasyon	Dağ (Kavak) Mahallesi, Yakutiye/Erzurum
Ada / Parsel	12459 / 1
İnşaat Başlangıç	09.08.2017
İnşaat Bitiş	04.11.2020
Toplam Arsa Alanı	12.334,62 m ²
Toplam İnşaat Alanı	38.040,38 m ²
Detaylar	6 blok, 264 daire, 15 ticari alan
Daire Detayları	132 adet 2+1 / 78 m ² (brüt) 132 adet 3+1 / 113-120 m ² (brüt)

Yapımı ve inşası bitirilmiş bir projedir.

Şekil 6: Mavişehir Konutları (<https://www.erkonut.com.tr/mavisehir-konutlari/>)

Proje Detayı

Proje Adı	Mavişehir Konutları
Lokasyon	Abdurrahman Ağa Mahallesi-Gölbaşı, Yakutiye/Erzurum
Ada / Parsel	11457 / 6
İnşaat Başlangıç	19.04.2016
İnşaat Bitiş	15.12.2017
Toplam Arsa Alanı	9.575,76 m ²
Toplam İnşaat Alanı	30.450,40 m ²
Detaylar	7 blok, 201 daire, 6 ticari
Daire Detayları	12 adet 2+1 / 94 m ² (brüt) 72 adet 3+1 / 108 m ² (brüt)

Yapımı ve inşası bitirilmiş bir projedir.

Şekil 7: Sanayi Keresteciler Konutları (<https://www.erkonut.com.tr/sanayi-keresteciler-konutlari/>)

Proje Detayı

Proje Adı	Sanayi Keresteciler Konutları
Lokasyon	Soğuk Çermik Mah. / ERZURUM
Ada / Parsel	13268/19
İnşaat Başlangıç	05.10.2021
İnşaat Bitiş	
Toplam Arsa Alanı	2.548,38 m ²
Toplam İnşaat Alanı	19.785,33 m ²
Detaylar	4 blok - 131 daire - 22 ticari
Daire Detayları	101 adet 2+1 m ² 80.0 m ² 30 adet 3+1 102.02 m ² 8 adet dükkan

2.1.9. Afet Risk Azaltmada Kentsel Dönüşümün Rolü

Afet riski azaltma, çeşitli afetlere karşı toplumların ve kentlerin dayanıklılığını artırmak ve potansiyel zararları en aza indirmek için geliştirilen stratejileri ifade etmektedir. Kentsel dirençlilik ve kentsel dönüşüm, afet risklerini azaltma stratejileri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Kentsel dirençlilik, kentlerin afetlere karşı dayanma ve krizlerden sonra hızlı bir şekilde toparlanma kapasitesini geliştirmeyi sağlarken; kentsel dönüşüm ise bu dirençliliğin fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak gerçekleşmesini amaçlayan bir süreçtir. Kentsel dirençlilik, kentlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısını geliştirerek afetlere karşı dirençli hale getirilmesi anlamına gelir. Bu yaklaşım, kentlerin sadece krizlere dayanabilmesini değil, aynı zamanda bu krizlerden öğrenerek gelişmesini de hedeflemektedir (Davoudi, 2012, s. 301). Kentsel dönüşüm ise afet riski altındaki alanların yeniden yapılandırılması ve bu alanların daha yaşanabilir hale getirilmesi için gerçekleştirilen planlı bir süreçtir. Bu iki kavram bir arada

kullanıldığında, afetlere dayanıklı ve sürdürülebilir kentlerin inşa edilmesi mümkün olmaktadır.

Kentsel dirençlilik, kentlerin çeşitli şoklara ve streslere karşı dayanma kapasitesini geliştirmeyi amaçlayan bütüncül bir yaklaşımdır. Kentsel dirençlilik, sadece afetlerden sonra toparlanma değil, aynı zamanda bu afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik önlemler almayı da kapsamaktadır (Folke, 2006, s. 260). Bu bağlamda, kentlerde yapılan planlama ve altyapı yatırımları, kentsel dirençliliğin artırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, altyapı sistemlerinin güçlendirilmesi, acil durumlara hızlı cevap verebilecek mekanizmaların oluşturulması, afetlere karşı daha dayanıklı kentlerin inşa edilmesini sağlamaktadır (Boyd & Juhola, 2015, s. 1235-1238).

Kentsel dirençliliğin artırılması, yerel yönetimlerin etkinliğine ve afet yönetimi konusundaki kapasitesine bağlıdır. Yerel yönetimlerin afetlere karşı hazırlıklı olması, toplumsal katılımı sağlayarak dayanıklı kentlerin inşa edilmesini kolaylaştırır (UN-Habitat, 2019, s. 28). Sosyal dirençlilik, kentsel dirençliliğin bir parçası olarak, toplumun afetlere karşı dayanma ve uyum sağlama kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır (Adger, 2000, s. 348). Bu nedenle, afet risk azaltma stratejileri geliştirilirken, toplumun her kesiminin sürece dahil edilmesi ve dayanıklılığın artırılması büyük önem taşır (Tierney, 2014, s. 25). Kentsel dirençliliğin sağlanmasında, fiziksel ve sosyal altyapının güçlendirilmesi kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, Cutter vd. (2008), kentsel dirençliliğin artmasında altyapı dayanıklılığı, sosyal ağlar ve kurumsal kapasitenin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, kentlerde geliştirilen stratejiler, sadece fiziksel altyapının yenilenmesini değil, aynı zamanda toplumun dayanıklılığını artıracak sosyal destek mekanizmalarının kurulmasını da içermelidir (Cutter vd., 2008, s. 599).

Kentsel dönüşüm, afet riskinin azaltılmasının çok önemli bir aracıdır. Eskiyen ve riskli yapıların yenilenmesi, altyapı sistemlerinin modernize edilmesi ve daha yaşanabilir kent alanlarının oluşturulması, kentsel dönüşüm sürecinin temel hedefleri arasındadır (Yapraklı & Noksan, 2021, s. 71-72). Kentsel dönüşüm projeleri, afet riski altındaki bölgelerde yaşayan insanlara daha güvenli ve sağlıklı bir yaşam alanı sunmaktadır. Bu süreç, yerel yönetimlerin liderliğinde, toplumsal katılımı ve şeffaflığı esas alarak yürütülmelidir (Doğan, 2015, s. 506-508). Kentsel dönüşümün başarılı olabilmesi için afet riskini azaltmaya yönelik stratejilerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu kapsamda, fiziksel altyapının yenilenmesi kadar, sosyal ve ekonomik kalkınmanın da desteklenmesi önemlidir. Toplumun sosyoekonomik yapısının güçlendirilmesi, afetlere karşı dayanıklılığı artırmanın en etkili yollarından biridir (Akalin, 2015, s. 63-65). Bu bağlamda, kentsel dönüşüm projelerinde yerel

halkın ekonomik olarak desteklenmesi ve iş imkânlarının artırılması, afet risk azaltma stratejilerinin başarıya ulaşmasını kolaylaştırmaktadır (Godschalk, 2003, s. 140). Kentsel dönüşüm sürecinde karşılaşılan en büyük zorluklardan biri, yerel halkın bu sürece dâhil edilmesindeki yetersizliktir. Toplumun sürece katılımının sağlanması, kentsel dönüşümün kabul edilebilirliğini artıracak ve sürecin sürdürülebilirliğini destekleyecektir (Doğan, 2015, s. 507). Kentsel dönüşüm sürecinde, yerinden edilen insanların yaşam standartlarını koruyabilmek ve bu kişilerin yeni yaşam alanlarında topluma entegre olmalarını sağlamak önemlidir. Aksi takdirde, toplumsal huzursuzluklar ve sosyal adaletsizlik sorunları ortaya çıkabilir (Kuyucu & Ünsal, 2010, s. 53; Cernea, 1997, s. 1570-1574).

Tarihten günümüze afetlere yaklaşımlar, genellikle afet sonrası müdahale ve yaraların sarılmasına odaklanan geleneksel afet yönetimi uygulamalarıyla sınırlı kalmıştır. Ancak, özellikle 1970’ler ve 1980’lerden itibaren sosyoekonomik koşullar, nüfus yoğunluğundaki artış, yapılaşmanın fazlalığı ve çarpık kentleşme gibi faktörler, afetlerin etkilerini ciddi oranda artırmıştır. Bu süreçte, uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan yardımlara olan artan ihtiyaç, yardımların yetersiz kalışı ve mevcut tehlikelere karşı geliştirilen duyarsızlık gibi nedenlerle, klasik anlamdaki konvansiyonel afet yönetiminin eksiklikleri belirgin hâle gelmiş ve yeni çözüm arayışlarına yönelinmiştir. 1990’lı yıllara gelindiğinde ise bu geleneksel müdahale politikalarının yetersizliği daha belirginleşmiş ve Birleşmiş Milletler, OECD, Habitat gibi uluslararası organizasyonların girişimleriyle anlayış değişikliğine gidilerek daha yenilikçi ve proaktif politikalar benimsenmiştir.

Türkiye'deki birçok şehir, verimli topraklar ve su kaynaklarına yakın bölgelerde kurulmuş olup, bu coğrafi avantajların getirdiği olanakların yanı sıra risk faktörleri açısından da hassasiyet göstermektedir. Kentlere yönelik risklerin azaltılması amacıyla hem ulusal hem de uluslararası düzeyde afet planlamasına ilişkin ortak çalışmalar başlatılmıştır. Özellikle 1999 Marmara Depremi sonrası artan farkındalıkla birlikte, Türkiye pek çok uluslararası girişime dahil olmuş ve bu kapsamda uygulamaya yönelik adımlar atmıştır. Ancak, çağdaş ve etkili bir “afet ve risk yönetim sistemi” oluşturulamamıştır. Ulusal raporlarda alınması gereken önlemler sıkça dile getirilmesine rağmen, bu konu ülke gündeminde kalıcı bir öncelik haline getirilememiştir. Var olan sorunları çözmeye yönelik adımlar atılmamış, aksine politik bir yönlendirmenin eksikliği bu alanda belirsizliklere yol açmıştır. Bu eksiklikten yararlanan güçlü lobiler, meslek gruplarının kendi bakış açılarına uygun yöntemleri topluma dayatmıştır. Mevzuat ve diplomatik araçlar da temel hedef olan “risk azaltımı” doğrultusunda etkili kullanılamamış; böylece uygulamalar, neoliberal ekonominin etkisine açık bir zemin haline gelmiştir (Balamir, 2007, s. 33).

Büyük İstanbul depremine yönelik hazırlıkların gerekliliği sıkça vurgulanmış olsa bile bu durum, özellikle İstanbul'da rant paylaşımı için bir araç hâline getirilmiştir. Neoliberal yaklaşım, güçlü bir politika ile sınırlandırılmadığından, kent merkezinde rant elde etme arzusuyla çeşitli aktörleri rekabete sürüklemiş ve bu durum, kentsel bütünlüğü sağlayabilecek entegre bir planın hayata geçirilememesine yol açmıştır. Şehircilik Şûrası Kentsel Dönüşüm Komisyonu'nun raporunda, planlama alanında uygulanan dönüşüm süreçlerinin hem kamusal fayda hem de oluşturulan kamusal alanlar açısından oldukça tartışmalı bir durumda olduğu belirtilmiş, var olan politika eksikliğinin şehir geneline büyük zarar verdiği ifade edilmiştir (Şehircilik Şûrası, 2017, s. 47). Bu süreci başlatan en büyük etmenlerden biri, kaderci yaklaşımın etkisiyle, devletin zarar gören vatandaşlarına her koşulda yardım edeceğine olan inançtır. Bu durum, afet yönetimi çalışmalarının toplumda karşılaştığı en önemli engellerden biridir. Afetlere karşı dirençli bir toplum yapısı oluşturulmasında, insanların daha fazla acil durum tatbikatı yanı sıra risk azaltma uygulamalarına ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Türkiye, mevcut süreçte kapsamlı ve entegre bir afet planlamasına uygun bir zemin oluşturamazken; dünya gündemindeki sürdürülebilirlik temelli yoksulluk ve eşitsizlik, kentsel gelişimde kötü yönetim ve plansızlık, çevresel bozulma, iklim değişikliği gibi önemli konuları ele alma, tartışma ve uygulama fırsatını değerlendirememiştir. Ayrıca toplumun bilinçlenmesini ve eğitim olanaklarının yaygınlaştırılmasını sağlayacak girişimlerin önemi de göz ardı edilmiştir. Türkiye'de afet riskine yönelik önlemlerin yalnızca yapı bazında ele alınması, toplumsal sorumlulukların özel sektörün omuzlarına bırakılması ve bu durumun bütünleşik ve kapsayıcı planlama anlayışını zedelemesi önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Mevcut dönüşüm uygulamalarında, afet planlamasının yeterince ele alınmadığı ve kapsamlı bir afet yönetimi sürecinin planlamasının bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu durum, deprem tehlikesinin yıkıcı etkileri gerekçe gösterilerek uygulamaların hız ve sonuç odaklı bir şekilde ilerlemesine yol açmakta ve sürecin ağırlıklı olarak yapı odaklı bir yaklaşımla yürütülmesine neden olmaktadır. Ancak, alan ve yapı bazlı uygulamaların İstanbul'daki deprem riski büyüklüğünün şehir genelindeki dağılımı ile uyumlu olmadığı gözlemlenmektedir.

2.2. AFET FARKINDALIĞI VE KENTSEL DÖNÜŞÜM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Afet farkındalığı, bireylerin ve toplumların afetlere karşı bilgi, bilinç ve hazırlık düzeyini ifade ederken; kentsel dönüşüm, özellikle riskli yapıların yıkılarak yerine dayanıklı yapıların inşa edilmesi süreci olarak afetlere karşı yapısal dirençliliği artıran bir stratejidir (Özdemir, 2019, s. 67).

Bu iki kavram şu şekilde ilişkilendirilebilir:

1. Risk Algısı Kentsel Dönüşümü Tetikler

Eğer mahalle halkı, yaşadığı bölgedeki afet risklerinin farkında değilse, kentsel dönüşüme karşı da isteksiz olabilir. Oysa afet farkındalığı yüksek olan bireyler, eski ve riskli binaların yenilenmesine daha sıcak bakarlar (Tekeli-Yeşil vd., 2010; Spittal vd., 2008).

2. Kentsel Dönüşüm Sürecinde Toplum Katılımı Afet Farkındalığıyla Artar

Kentsel dönüşüm, sadece fiziksel dönüşüm değildir; toplumsal dönüşüm de gerektirir. Afet farkındalığı yüksek bireyler, bu sürece daha etkin katılır ve karar alma mekanizmalarına dahil olmak isterler. Bu da sürecin daha demokratik ve başarılı olmasını sağlar (Doğan, 2015 Güler, 2018, s. 506-508).

3. Kentsel Dönüşümün Başarısı, Farkındalık Düzeyine Bağlıdır

Bir mahallede afet farkındalığı düşükse, insanlar dönüşüme karşı direnç gösterebilir, rant kaygısı ön plana çıkabilir. Ancak bilinçli bir toplum, dönüşümü afetlerden korunmak için bir araç olarak görür. Bu da süreci hızlandırır ve başarıya ulaştırır (AFAD, 2022c).

4. Erzurum Kurtuluş Mahallesi Örneği

Kurtuluş Mahallesi'nde eski yapılar, düzensiz kentleşme ve sert kış koşullarıyla birlikte ciddi bir afet riski doğurmaktadır. Bu mahallede farkındalık düzeyinin ölçülmesi, hangi alanlarda halkın bilinçlenmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koyacak ve kentsel dönüşüm sürecine toplumsal zemin hazırlayacaktır.

Afet farkındalığı kentsel dönüşümün toplumsal kabulünü ve başarısını etkileyen temel unsurlardandır. Bu iki kavram karşılıklı beslenir. Erzurum gibi afet riski yüksek kentlerde, kentsel dönüşüm projeleri sadece mühendislik çözümü değil, aynı zamanda sosyal farkındalıkla birlikte yürütülmesi gereken süreçlerdir.

2.3. AFET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLAR

2.3.1. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 17 Haziran 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5902 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

- İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kamu kurumu olarak yapılandırılmıştır.(5 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.)
- Başkanlık sistemi çerçevesinde doğrudan bakanlığa bağlı ve merkezi koordinasyon yetkisine sahiptir.

- Kuruluş amacı; afet risklerini azaltmak, afet öncesi hazırlık yapmak, afet anında müdahale etmek ve afet sonrası iyileştirme süreçlerini yürütmektir.

AFAD'ın resmî sitesine göre, güncelde başlıca 7 ana genel müdürlük bulunmaktadır:

- Başkanlığa Bağlı Genel Müdürlükler
 1. Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü
 2. Afetlere Müdahale Genel Müdürlüğü
 3. Barınma ve Yapım İşleri Genel Müdürlüğü
 4. Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
 5. Bilgi Sistemleri ve Haberleşme Genel Müdürlüğü
 6. Afet Eğitimi ve Gönüllü Hizmetleri Genel Müdürlüğü
 7. Dış İlişkiler ve Uluslararası İlişkiler Genel Müdürlüğü

(AFAD Başkanlık Birimleri,2025)

2.3.2. Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Platformu

Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Platformu (TARAP), AFAD koordinasyonunda faaliyet gösteren çok paydaşlı bir danışma yapısıdır. Bu platform;

- Kamu kurumlarını (bakanlıklar, valilikler),
- Yerel yönetimleri (belediyeler, il özel idareleri),
- Üniversiteleri ve akademik çevreleri,
- Sivil toplum kuruluşlarını (örneğin Kızılay, AKUT),
- Özel sektörü ve
- Medyayı

bir araya getirerek, afet risklerinin azaltılmasına yönelik ulusal politikaların geliştirilmesine katkı sağlar.

TARAP, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015-2030) doğrultusunda, Türkiye'de sürdürülebilir afet direnci oluşturmaya yönelik stratejilerin belirlenmesine katkı sunar (AFAD, 2025).

2.3.3. Yerel Düzey: Valilik ve İl Müdürlükleri

Türkiye genelinde 81 ilde AFAD İl Müdürlükleri görev yapmaktadır. İl düzeyindeki afet yönetimi şu çerçevede yürütülür:

- Tüm operasyonel yönetim ve koordinasyon, valilik makamı başkanlığında yapılır.
- AFAD İl Müdürlüğü, valilik bünyesinde İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu ile birlikte çalışır.
- Afet öncesi hazırlık, anında müdahale ve sonrası iyileştirme çalışmaları yerel düzeyde planlanır.
- İl bazında hazırlanan İRAP (İl Afet Risk Azaltma Planı) ile risk azaltma hedefleri belirlenir.

2025 itibarıyla her ilin kendi İRAP belgesi yürürlüktedir (AFAD, 2025).

2.3.4. Diğer Müdahale ve Arama-Kurtarma Kuruluşları

Kurum / Birim	Bağlı Kurum	Görev Alanı	Güncel Not
UMKE (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi)	Sağlık Bakanlığı	Afet sonrası acil sağlık müdahalesi	81 ilde aktif, mobil sahra hastaneleriyle destekli
JAK (Jandarma Arama Kurtarma)	Jandarma Genel Komutanlığı	Çığ, dağ, sel ve zorlu arazi kurtarma	Özellikle doğu bölgelerde aktif operasyonel görevde
AKUT (Arama Kurtarma Derneği)	STK (bağımsız)	Sivil gönüllü arama-kurtarma	INSARAG orta seviye sertifikalı, 30+ ilde ekip
İHH Arama Kurtarma, ANDA, GEA	STK	Ulusal ve uluslararası afet müdahaleleri	2023-2024 depremlerinde aktif rol aldılar

2.3.5. DASK - Doğal Afet Sigortaları Kurumu

- 1999 Marmara Depremi sonrasında kurulan DASK, Türkiye’de zorunlu deprem sigortası sistemini yürütmektedir.
- Sigortalanan yapıların sayısı 2025 itibarıyla 12 milyona yaklaşmıştır.
- Yeni sistemle birlikte e-Devlet üzerinden poliçe sorgulama, mobil bildirim, akıllı hasar tespiti sistemleri entegre edilmiştir.
- DASK, afet sonrası konut kaybının ekonomik etkilerini azaltmayı hedefler.

2025 itibarıyla sigorta kapsamı sadece konut değil; bazı ticari yapılar için de özel poliçeler sunulmaya başlanmıştır (DASK, 2025).

AFAD (Merkez) - İçişleri Bakanlığı'na bağlı

- |
- | — Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Platformu (TARAP)
- | — Bakanlıklar, STK'lar, Üniversiteler, Medya, Belediyeler
- |
- | — 81 İl AFAD Müdürlüğü - Valilik çatısı altında
- |
- | — Müdahale Ortakları:
- | — UMKE (Sağlık Bakanlığı)
- | — JAK (Jandarma)
- | — AKUT, ANDA, GEA (STK)
- | — İHH Arama Kurtarma
- |
- | — DASK - Zorunlu deprem sigortası (sigorta havuzu)

2.3.6. Teşkilat Yapısı

Erzurum İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, T.C. İçişleri Bakanlığı'na bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) çatısı altında faaliyet göstermektedir. 2025 yılı itibarıyla Erzurum İl Müdürlüğü teşkilat yapısı şu birimlerden oluşmaktadır: İl Müdürü önderliğinde; Planlama ve Zarar Azaltma, İyileştirme, Eğitim ve Yönetim Hizmetleri Şube Müdürlükleri ile Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi ve Arama-Kurtarma Birlik Müdürlüğü bu yapıya entegre şekilde çalışmaktadır (Erzurum AFAD, 2025).

2.3.7. İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) ve Yerel Koordinasyon

Erzurum İli Afet Risk Azaltma Planı (İRAP), AFAD koordinasyonunda Erzurum İl Müdürlüğü liderliğinde hazırlanmış olup; yerel yönetimler, kamu kurumları, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla oluşturulmuştur. Plan, Erzurum'daki afet tehlike ve risklerini tespit etmiş, öncelikli risk alanları belirlenmiş ve bu risklere yönelik hedefler ve eylemler ortaya konulmuştur. İRAP uygulama süreci, izleme ve değerlendirme mekanizmaları ile desteklenmektedir (AFAD, 2025).

2.3.8. İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADYM)

Erzurum’da faaliyet gösteren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADYM), 7/24 esasına göre çalışan bir kriz yönetim merkezidir. İl Valisi ya da görevlendirdiği vali yardımcısı başkanlığında faaliyet gösteren AADYM, afet durumlarında AYDES (Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi) aracılığıyla veri akışı sağlar ve hizmet gruplarını hızla harekete geçirir. Merkezde uydu telefonları, telsiz sistemleri, fiber internet gibi teknolojilerle kesintisiz iletişim altyapısı sağlanmaktadır (AFAD, 2025).

2.3.9. Şematik Yapı

AFAD Erzurum İl Müdürlüğü (2025 itibarıyla)

- İl Müdürü

- └─ Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdürlüğü
- └─ Eğitim Şube Müdürlüğü
- └─ İyileştirme Şube Müdürlüğü
- └─ Yönetim Hizmetleri Şube Müdürlüğü
- └─ Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi (AADYM)
- └─ Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü

2.4. TÜRKİYEDE AFET YÖNETİM MEVZUATI

Türkiye’de afet yönetimi mevzuatı, tarihsel süreçte yıkıcı afetler sonucunda şekillenmiş; özellikle 1999 Marmara Depremi sonrası yeniden yapılandırılmıştır. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e ve günümüze kadar uzanan bu evrim, afetlere karşı bütünsel bir yönetim sistemi kurulmasını zorunlu kılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda afet yönetimi merkezi bir kuruma dayanmamakta, padişah fermanları, yerel yöneticiler ve vakıf sistemine dayalı biçimde yürütülmekteydi. Yangınlarla mücadele için kurulan Tulumbacılar Ocağı, bu dönemin en önemli kurumsal örneklerinden biridir (Çeken & Kılıç, 2022, s. 22). Osmanlı’da afetlere karşı toplumsal dayanışmanın ağırlıklı olduğunu ve resmi müdahale mekanizmalarının sınırlı kaldığını belirtmektedir.

1939 Erzincan Depremi sonrası, afet yönetimi alanında yasal düzenlemeler önem kazanmıştır. 1959 yılında kabul edilen 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun”, doğal afet sonrası yardım süreçlerini ve yeniden inşa politikalarını ilk kez yasal güvence altına almıştır.

(Şengün & Temiz, 2017, s. 265). Bu dönemi Türkiye’de afet yönetim sisteminin kurumsal temellerinin atıldığı evre olarak tanımlamaktadır.

17 Ağustos 1999 Marmara Depremi, Türkiye’de afet yönetiminde bir dönüm noktası oluşturmuş, koordinasyon eksikliklerini ve müdahale kapasitesi sorunlarını açıkça ortaya koymuştur (Şengün & Temiz, 2017, s. 265). Bu dönemde, sistemsel hataların ve kaynak yönetimindeki eksikliklerin kriz ortamını derinleştirdiği vurgulanmaktadır.

Sonuçta, 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş ve afetlere müdahale, hazırlık ve iyileştirme süreçlerini merkezi düzeyde koordine eden kurum haline gelmiştir (Ulutürk, 2012, s. 33).

Bugün Türkiye’de afet yönetimi AFAD liderliğinde yürütülür. Başlıca yasal altyapıyı şu kanunlar oluşturur:

- 7269 sayılı Kanun (1959),
- 5902 sayılı Kanun (2009),
- 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (2012).

Afet yönetiminde yerel yönetimlerin ve sivil toplumun iş birliğinin önemine vurgu yapar. Afet eğitimi, kamu farkındalığı ve toplum temelli sistemlerin bu yapının ayrılmaz parçaları olduğunu belirtmektedir (Şengün, 2018, s. 150-160). Şengün & Küçükşen (2019, s. 193-201) çalışmalarında, Türkiye gibi afet riski yüksek bir ülkede eğitim, farkındalık ve yerel katılımın vazgeçilmezliğini, afet bilincinin ve müfredat düzeyindeki entegrasyonun önemini net biçimde gözler önüne sermektedirler. Farkındalığın artırılmasında eğitimin ve kamusal müdahalelerin Erzurum’daki etkisi üçüncü bölümde incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ERZURUM İLİNİN AFET FARKINDALIĞININ ARAŞTIRILMASI

Erzurum, hem aktif deprem kuşağı üzerinde yer alması hem de sert kış koşulları ve topografik özellikleri nedeniyle çoklu afet riski taşıyan bir bölgedir. Doğu Anadolu Fay Zonu'na yakın konumu nedeniyle deprem riski önemli düzeydedir. Ayrıca, yoğun kar yağışı, çığ tehlikesi, don ve heyelan gibi afetler de ilde sıklıkla gözlenmektedir. AFAD verilerine göre, Erzurum'da 2023 yılı içerisinde 28 farklı yer sarsıntısı kaydedilmiş olup, bunların %60'ı yerleşim birimlerine yakın mesafededir (AFAD, 2024).

3.1. ERZURUM İLİNİN AFETSELLİĞİ VE AFET FARKINDALIĞI

Erzurum, Türkiye'nin doğusunda yer alan ve tarih boyunca birçok doğa kaynaklı afetle karşı karşıya kalan önemli bir yerleşim yeridir. Deprem, heyelan, kaya düşmesi, çığ ve yangın gibi afetler il genelinde farklı dönemlerde önemli ölçüde can ve mal kayıplarına yol açmıştır. Bilhassa Kuzeydoğu Anadolu Fay Zonu, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Kafkas Fay Hattı'nın kesişim bölgesinde yer alması nedeniyle, Erzurum ili yüksek derecede sismik riske sahiptir (Yapıcı, 2015, s. 15-18).

Erzurum, coğrafi özelliği ve jeolojik durumundan dolayı tarih boyunca depremler başta olmak üzere birçok başka afetle de karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyet döneminden beri de depremlerin birçoğu Kuzey Anadolu Fayı ve Doğu Anadolu Fay Hattı üzerinde meydana gelmiştir. 1996 yılında 6,9 büyüklüğünde, merkez üssü Muş iline ait Varto ilçesinde meydana gelen depremde Hınıs, Karaçoban, Tekman ve Çat ilçelerinin etkilenmesi sonucunda 5000 üzerinde bina yıkılmış ve 2394 kişi hayatını kaybetmiştir. Horasan ilçesinde 1983 yılında Kafkas Fay Hattı'nda 6,6 büyüklüğünde deprem meydana gelmiştir. Depremde Horasan, Köprüköy, Narman ve Oltu ilçelerinde 6000 üzeri bina yıkılmış ve 1155 can kaybı yaşanmıştır. 1999 yılında aynı fay hattı üzerinde Şenkaya ilçesinde bir deprem meydana gelmiş ve 1000 üzerinde bina yıkılmıştır. Erzurum ilinde depremde sonra en çok görülen afet türü heyelandır. Heyelandan özellikle kuzey ilçeleri olan Oltu, Tortum, Uzundere, Olur, İspir ve Narman etkilenmiş ve bu bölgelerde önemli hasar meydana gelmiştir. Kuzey kısımlarındaki dağlık ve engebeli alanlarda ve yerleşim yerlerinde kaya düşmesi olayları da görülmektedir. Erzurum ili ve ilçelerinde, yangın genellikle hayvancılıkla geçimini sağlayan yerleşim yerlerindeki otların yanması ve bazı ilçelerdeki ahşap malzemeye yapılmış olan binalarda meydana gelmektedir. Kentte yerleşim yerlerinde yangın afeti nadir olarak görülmektedir (Yapıcı, 2015, s. 15-20).

Erzurum, afet risklerine maruz kalmasının yanı sıra, ilde yaşayanların afetlere karşı bilinç düzeyleri, yani afet farkındalığı da son yıllarda önemli bir araştırma konusu hâline

gelmiştir. Afet farkındalığı, bir toplumun ya da bireyin afet riskleri hakkında bilgi sahibi olma, bu risklere karşı önlem alma ve afet anında doğru davranış biçimlerini sergileme yetkinliğini ifade eder (Karancı vd., 2005, s. 244-246). Erzurum özelinde yapılan saha araştırmaları, kırsal ve yarı kentsel bölgelerde afet farkındalığının düşüklüğüne, özellikle depreme yönelik hazırlık düzeyinin yetersizliğine işaret etmektedir.

AFAD'ın 2022 yılı Erzurum raporuna göre, halkın afetlere yönelik bilgi düzeyinin artırılması amacıyla İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından çeşitli eğitim ve tatbikat programları düzenlenmiş; özellikle IRAP kapsamında hedef kitlenin bilinç düzeyi ölçülmüş ve farkındalıkları hususunda eksiklikler tespit edilmiştir. Bu faaliyetlere rağmen, özellikle yaşlı nüfus, düşük gelirli kesimler ve eğitime erişimi sınırlı bireyler arasında afet bilincinin artırılması gerekliliği devam etmektedir (AFAD, 2022b).

Erzurum ilinde afetlere ilişkin farkındalığı artırmak, sadece afet anında müdahaleyi değil, aynı zamanda risk azaltma ve hazırlık aşamalarını da güçlendirmeyi gerektirmektedir. Bu bağlamda, mahalle düzeyinde yürütülen bilinçlendirme faaliyetleri, kamu spotları, yerel yönetimlerin desteğiyle düzenlenen eğitim kampanyaları ve özellikle okullarda verilen afet eğitimi programları, toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılması gereken bir olgudur (Yıldız & Güler, 2023, s. 108).

Sonuç olarak, Erzurum'un afet risklerine açık olması kadar, günümüzdeki kent sakinlerinin afet farkındalık düzeyleri de bu risklerin azaltılması noktasında kritik önemdedir. Afet risklerinin etkin şekilde yönetilmesi; yalnızca fiziksel önlemlerle değil, aynı zamanda toplumsal bilincin geliştirilmesiyle mümkündür.

3.1.1. Erzurum İlinin Tarihinde Yaşanan Afet Olayları ve Depremler

Türkiye'nin sınırları içinde toprak genişliği olarak dördüncü büyüklükte olan Erzurum, Doğu Anadolu, Kuzey Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu fay hatları olmak üzere üç önemli fay zonu üzerinde yer almaktadır. Erzurum aktif fay haritası, Richter ölçeğine göre AFAD Başkanlığı tarafından hazırlanan dört büyük deprem bölgesine ayrılmıştır. Erzurum iline ait dört bölgede tarih boyunca meydana gelen depremler aşağıda sunulmuştur.

Erzurum Bölgesi Depremleri

1. Bölge İlçeleri

<u>Yer</u>	<u>Tarih</u>	<u>Büyüklik (Mw)</u>
Göle, Kars	28.09.1906	6.2
Oltu, Erzurum	28.12.1906	6.0
Horasan	30.10.1983	6.6
Şenkaya	18.09.1984	6.4
Şenkaya	03.12.1999	5.7

2. Bölge İlçeleri

<u>Yer</u>	<u>Tarih</u>	<u>Büyüklik (Mw)</u>
Erzurum Merkez	08.11.1901	6.1
Köprüköy	13.09.1924	6.8
Pasinler	03.01.1952	5.8

3. Bölge İlçeleri

<u>Yer</u>	<u>Tarih</u>	<u>Büyüklik (Mw)</u>
Aşkale	25.03.2004	5.1
Aşkale	28.03.2004	5.3
Aşkale	11.05.2017	4.7

4. Bölge İlçeleri

<u>Yer</u>	<u>Tarih</u>	<u>Büyüklik (Mw)</u>
Karlıova, Bingöl	20.08.1966	6.2
Karlıova, Bingöl	12.03.2005	5.6
Karlıova, Bingöl	14.03.2005	5.8

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, Erzurum ili Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afet farkındalığına tutumlarını incelemektir. Bu doğrultuda, araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Olgubilim deseni, katılımcıların belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları ortaya koymayı amaçlayan bir nitel araştırma desendir.

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, afet farkındalığına ilişkin bilgi, hazırlık düzeyi, afet anındaki davranışlar, afet sonrası tutumlar ve yerel yönetimlerin afet yönetimi süreçlerindeki rolü gibi temalara odaklanan sorular yer almıştır. Görüşmeler, araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiş ve sesli kayıt alınarak yazılı hâle getirilmiştir.

Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile seçilmiştir. Bu yöntemde, afetler hakkında farklı deneyim ve görüşlere sahip bireylerin sürece dâhil edilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve temalar altında sınıflandırılarak yorumlanmıştır.

Bu yöntem sayesinde bireylerin afetlere yönelik düşünce, tutum ve hazırlık düzeylerinin çok boyutlu bir şekilde analiz edilmesi hedeflenmiştir. Elde edilen bulgular, afet farkındalığı düzeyinin mevcut durumunu ortaya koymakta ve önerilerin oluşturulmasına temel teşkil etmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada nitel araştırma deseni olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, araştırmaya dahil edilen katılımcıların araştırılacak konu hakkında anlık olarak gözlemlenemeyecek özelliklerin, görüşme öncesi belirli amaçlara yönelik hazırlanan sorularla ortaya çıkarılması ve konu hakkında bilgi sahibi olunmasına bağlı bir nitel araştırma tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırma problemleri için bir yol haritası özelliğine sahiptir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, görüşmeden önce tasarlanan sorulardan meydana gelmektedir. Görüşme sırasında, verilen yanıtlar ve görüşmecilerin özellikleri göz önünde bulundurularak, görüşme formu çerçevesinde sorularda değişiklik yapılabilmektedir. Bu şekilde araştırma konusunun farklı boyutlarda ele alınabilmesine olanak sağlamaktadır (Akman Dömbekci & Erişen, 2022, s. 141-160).

3.4. VERİ ANALİZİ

Nitel verilerin analizi sürecinde ise Microsoft Word programından yararlanılarak açık kodlama yapılmıştır. “Açık kodlamada, araştırmacı bilgiyi parçalayarak çalışılan olgu hakkında bilgi kategorileri oluşturur. Her kategori içerisinde, araştırmacı çeşitli özellikleri veya alt kategorileri ortaya çıkarır ve boyutlandırmak veya sürekli bir özellik üzerindeki aşırı olanakları göstermek için veri arar” (Creswell, 2023, s. 198). Verilerin temalar doğrultusunda alıntılanması betimsel analizi oluştururken, içerik analizi de verilerin daha detaylı incelenerek betimsel analizde saptanmayan kavramsal yapı ve ilişkilerin tespit edilmesidir. İçerik analizi sürecinde kodlar oluşturulur ve kodlar arasında bulunan ilişkiler belirlenir. Ardından, kategoriler ve alt kategoriler doğrultusunda temalar oluşturulur (Yıldırım & Şimşek, 2023). Yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanan veriler içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan kodlar, kategoriler ve temalar alan uzmanı tarafından gözden geçirilmiştir. Verilerin analizinde ilk önce uygulanan görüşme formunda bulunan sorular ve cevaplar tek tek tablolara işlenmiştir. Ardından, tabloya işlenen verilerle

kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kodlardan benzer olanlar birlikte ele alınarak temalara ulaşılmıştır. Elde edilen veriler, oluşturulan temalar doğrultusunda yorumlanmış ve betimsel bir yaklaşımla ifade edilmiştir.

3.5. BULGULAR

Bu bölümde yapılan içerik analizleri sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Her soru için tema ve bulgular tablolastırılmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Kod	Cinsiyet	Görevi	İkametgah Süresi (yıl)	Görev Süresi (yıl)
K1	Erkek	Mahalle Sakini	22	
K2	Erkek	Mahalle Sakini	44	
K3	Erkek	Mahalle Sakini	19	
K4	Erkek	Mahalle Sakini	27	
K5	Kadın	Mahalle Sakini	17	
K6	Kadın	Mahalle Sakini	22	
K7	Kadın	Mahalle Sakini	9	
K8	Kadın	Mahalle Sakini	11	
K9	Kadın	Mahalle Sakini	15	
K10	Kadın	Mahalle Sakini	6	
K11	Kadın	Mahalle Sakini	13	
K12	Kadın	Mahalle Sakini	8	
K13	Kadın	Mahalle Sakini	10	
K14	Kadın	Mahalle Sakini	5	
K15	Erkek	Mahalle Sakini	12	
K16	Erkek	Mahalle Sakini	14	
K17	Erkek	Mahalle Sakini	19	
K18	Erkek	Mahalle Sakini	7	
K19	Erkek	Mahalle Sakini	10	
K20	Erkek	Mahalle Sakini	18	
K21	Erkek	Mahalle Muhtarı		
K22	Erkek	Belediye Başkan Yardımcısı		6
K23	Erkek	Belediye Başkanı		6
K24	Erkek	AFAD İl Müdürü		10
K25	Erkek	AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdürü		3

Bu tablo, K1-K20 kodlu katılımcıların görüşlerini kapsamaktadır.

Ek 1’de Kurtuluş Mahallesi sakinlerine yöneltilen yarı yapılandırılmış sorular doğrultusunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş, veriler tema başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Kurtuluş Mahallesi’nde oturmaının güvende hissettirme durumu katılımcıların büyük bir kısmı, mahallede oturmaının kendilerini güvende hissettirdiğini belirtmiştir. Özellikle kentsel dönüşüm projeleri ile yapılan yeni yapıların afet riskini azalttığı yönünde görüşler ağırlıktadır (K1, K3, K5, K8, K9, K10, K12, K14, K15, K17, K20). Ancak bazı katılımcılar bu güven hissini paylaşmamaktadır (K6, K11, K13, K16, K18, K19). Bununla birlikte K7 ve K21 gibi katılımcılar ise “kısmen” ifadesini kullanarak bu güven duygusunun koşullara bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu durum, mahalledeki dönüşüm projelerinin her birey üzerinde aynı etkiyi yaratmadığını ortaya koymaktadır.

Yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki görüşler kentsel dönüşüm çalışmaları genel olarak olumlu değerlendirilmiştir. Katılımcılar, çevre düzenlemesi, yapı kalitesi ve sosyal alanlardaki gelişmelere vurgu yapmıştır (K5, K8, K9, K10, K12, K14, K19, K20). Ancak bazı katılımcılar projelerin yavaş ilerlemesinden şikayetçidir (K6, K11, K17). Ayrıca “güzel ama daha hızlı olmalı” ve “umut verici ama yavaş ilerliyor” gibi ifadeler, halkın olumlu beklentiler taşımasına rağmen zamanlama konusunda memnuniyetsizlik yaşadığını göstermektedir. K15 gibi bazı katılımcılar ise konu hakkında “fikrim yok” diyerek tarafsız bir duruş sergilemiştir.

Çalışmaların afetlere karşı faydası hakkındaki görüşler katılımcıların önemli bir bölümü, kentsel dönüşüm projelerinin afetlere karşı güvenli yaşam alanları sunduğunu ifade etmiştir (K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K16, K17, K18, K19, K20). Bazı katılımcılar ise bu faydanın zemin etüdü ve yapım kalitesiyle doğrudan bağlantılı olduğunu vurgulamıştır (K5, K6, K13). Ancak K15 gibi bireyler “fayda sağlamaz” diyerek farklı bir bakış açısı sunmuştur. Bu farklılıklar, halkın bilgi seviyesi, önceki deneyimleri ve yapısal güven algısına göre değişiklik gösterebildiğini göstermektedir.

Mahallede gerçekleşmesi istenen afet önlemleri ve projeler, katılımcıların talepleri oldukça çeşitlidir. Bir kısmı doğrudan yapı güvenliğine yönelik önerilerde bulunmuş (örneğin; “yaylı sistem”, “deprem yayları”, “zemin etüdü”), bazıları ise sosyal hazırlık ve eğitim odaklı çözümler önermiştir (örneğin; “toplanma alanları”, “eğitim”, “uyarı sistemi”, “yangın tedbirleri”) (K11, K13, K14, K17, K18, K19). Bununla birlikte birçok katılımcı herhangi bir özel talepte bulunmamış ya da “yok” şeklinde ifade etmiştir (K6, K9, K10, K12, K20). Bu durum, mahallelinin afet yönetimi konusundaki farkındalığının ve beklenti düzeyinin kişisel bilinçle doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Mahalle sakinlerinin afete karşı bilinç durumu verilere göre mahalle halkının afetlere karşı bilinç seviyesi oldukça değişkendir. “Yeterli değil”, “genel olarak yetersiz”, “bilinçsiz” ya da doğrudan “hayır” ifadeleri dikkat çekmektedir (K1,

K2, K3, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17). Öte yandan bazı katılımcılar bilinçli olduklarını ya da bu yönde çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir (K7, K8, K9, K18, K19, K20). Özellikle afet çantası hazırlayan bireylerin varlığı, bilinç düzeyinin mahallede tam anlamıyla düşük olmadığını göstermektedir. Bu tema altında genel eğilim afet bilincinin düşük olduğu yönündedir.

Kentsel dönüşümler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, katılımcıların büyük kısmı dönüşüm projelerinden memnun olduklarını ifade etmiştir. “Güvenli yaşam”, “memnuniyet”, “dualar ediliyor” gibi ifadeler olumlu algıyı yansıtırken, bazı bireyler belirsizlik, tamamlanmamış projeler ve süreçlerin yavaşlığı gibi sorunlara dikkat çekmiştir (K6, K8, K11, K17). Bu görüşler, sürecin toplumda yüksek beklenti yarattığını ancak tamamlanma ve uygulama aşamasında eksikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır.

Kurtuluş Mahallesi’nde yaşayan bireylerin afet farkındalığına ve kentsel dönüşüm uygulamalarına dair algılarını daha ayrıntılı şekilde ortaya koymuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, kentsel dönüşüm projelerinin olumlu olduğunu, özellikle yapıların yenilenmesiyle birlikte deprem gibi afetlere karşı güven duygusunun arttığını ifade etmiştir. Ancak buna rağmen, birçok katılımcı sürecin yavaş ilerlediğini, bazı bölgelerde henüz somut adımlar atılmadığını ve bu nedenle belirsizlik ve tedirginlik yaşandığını belirtmiştir. Bu durum, dönüşüm projelerinin planlamadan uygulamaya geçiş aşamasında yaşanan aksaklıkların halk üzerindeki etkisini net biçimde göstermektedir.

Afetlere karşı güvende hissetme konusunda ise görüşler farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar, kentsel dönüşümle birlikte eskiye kıyasla daha güvende olduklarını söylerken, bazıları ise afet anında gerekli altyapının yetersizliğine ve mahallede hâlâ eski yapıların bulunmasına dikkat çekmiştir. Özellikle kadın katılımcıların çevresel düzenlemelere ve konut kalitesine vurgu yapmaları, afetlere karşı bireysel güvenlik algısının mekânsal faktörlerle ne kadar ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu, mahalle halkının afetlere karşı yeterince bilinçli olmadığını, bilgilendirme ve eğitim çalışmalarının eksik kaldığını dile getirmiştir. Bu noktada bazı öneriler dikkat çekicidir. Örneğin, toplanma alanlarının sayısının artırılması, yaylı sistem gibi teknik çözümler, afet çantası hazırlığı ve zemin etüdü talepleri, bilinç düzeyi yüksek bireylerin yapısal ve stratejik çözüm önerileri geliştirdiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, özellikle genç ve eğitim seviyesi yüksek bireyler, mahallenin direncini artıracak somut projeler sunarak toplumda afetlere yönelik yeni bir farkındalık kuşağının oluşmaya başladığını göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, yeni katılımcıların verdiği cevaplar, afet farkındalığının mahallede hâlen sınırlı olduğunu, ancak kentsel dönüşümün bu farkındalığı artırmada önemli bir fırsat sunduğunu göstermektedir. Kentsel dönüşüm projelerinin hızlanması, halkın bilgilendirilmesi ve uygulamaların katılımcı bir yaklaşımla yürütülmesi durumunda, Kurtuluş Mahallesi örneğinin afet dirençli kentler modeline örnek teşkil edebileceği söylenebilir.

Tablo 2: Kurtuluş Mahallesi Muhtarının Afet Farkındalığı Hakkındaki Düşünceleri

Tema	Cevap
Kurtuluş Mahallesinde oturmak sizi güvende hissettir mi	“Şu an için tam olarak güvenilir hissetmiyoruz”.
Yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz	“Bazı bölgelerimizde yapılan çalışmalar gayet memnun edici olsa da bazı bölgelerin yavaş ilerlemesi toplumda bazı aksaklıklara yol açmıştır”.
Çalışmalar herhangi bir afet olayına karşı bir yarar veya fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz	“Çalışmaların hız kazanması boyutunda elbette çok yararlı olacaktır”.
Kurtuluş Mahallesindeki herhangi bir afet olayına karşı gerçekleşmesini istediğiniz durum veya projeler	“Alt yapının biraz daha sağlam olması gerek örnek vermek gerekirse mazgalların çoğaltılması vs. diyebiliriz ve kentsel dönüşüm projesine hız verilmesidir”.
Kurtuluş Mahallesi sakinleri herhangi bir afet olayına karşı tedbirli veya bilinçlidir	“Bilinçli ve tedbirli olduğumuz söylenemez”.
Kentsel dönüşümler hakkındaki düşünceleriniz	“Daha çok kentsel dönüşüm projesinin hızlanmasını istemektedirler”.

Kurtuluş Mahallesi muhtarına sorulan “*Kurtuluş Mahallesi'nde oturmak size kendinizi güvende hissettiriyor mu?*” sorusuna karşılık olarak, “*Kurtuluş Mahallesi'nde ikamet etmekle şu an için tam olarak güvende hissetmiyoruz. Kurtuluş Mahallesi'ni kapsayan her alanın kentsel dönüşüme girmemiş olması bizi endişelendirmektedir.*” cevabını vermiştir (Tablo 3).

Yürütülen kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda ise,

“Bazı bölgelerimizde yapılan çalışmalar gayet memnun edici olsa da bazı bölgelerin yavaş ilerlemesi toplumda bazı huzursuzluklara yol açmıştır. Örnek vermek gerekirse, Kurtuluş Mahallesi Gökdeniz Caddesi Sefil Baba Sokak mevkiinde bulunan afet konutları, 26 bloktan oluşan yerleşim yeridir. Kentsel dönüşüme alınması sebebiyle ve geciken kentsel dönüşüm projesinin verdiği sebepten alkol ve madde bağımlıları tarafından kullanılmaya başlanmış ve buna istinaden dilekçe verilmiştir” cevabını vermiştir.

“Çalışmaların herhangi bir afet olayına karşı bir fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusuna karşılık ise, çalışmaların mahalle sakinlerinin de ifade ettiği gibi hızlanması gerektiğini belirtmiştir.

Kurtuluş Mahallesi'ndeki herhangi bir afet olayının önlenmesi için gerçekleşmesini istediği durum veya projelerin neler olduğu sorulduğunda ise, “Bilinçlendirmeye çalışıyoruz. Dokuz toplanma alanı tabelalarının mevcut olmasına rağmen bilinçli ve tedbirli olduğumuz söylenemez” cevabını vermiştir. Kentsel dönüşümler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, mahalle sakinleriyle ortak görüşü paylaşarak kentsel dönüşüm projelerinin hızlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 3: Belediye Başkanı ve Belediye Başkan Yardımcısının Görüşleri

Kod	Tema	Cevap
K22	Erzurum'un afet risklerinin azaltılması konusunda ne gibi projeler var veya ne gibi projeler uygulamakta veya hazırlamaktasınız?	'Bakanlık ve Büyükşehir belediyesi ile ortak çalışmalar içerisinde, kentsel dönüşüm projeleri, altyapı gibi sorunlar üzerine, üstüne çalıştığımız hali hazırda projeler mevcut.
K21	Dirençli bir kent oluşturma doğrultusundaki projeleriniz uygulama durumunuz nedir?	Bakanlığın belirleyici projeler doğrultusunda ilerliyoruz
K22		Henüz proje kısmındaki çalışmalarımız devam etmekte olup uygulama imar planlarımızı hazırlamış bulunmaktayız
K21	Erzurum'da olası bir depremle ilgili önlemleriniz var mıdır? varsa nelerdir?	Zaten yapıyoruz. Çünkü kamu kurumu olduğumuz için burada bizim herhangi bir ihmal söz konusu değil.
K22		Acil afet ekibimiz bu noktada eğitimlerini alan araç gereci hali hazırda olan Acil deprem durumunda olaya müdahale edebilecek 50 kişilik bir ekibimiz var. Şu anda ilk ön çalışmamız bu doğrultuda devam ediyor
K21	Erzurum dirençli bir kenttir sözüne katılıyor musunuz?	Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü verileri doğrultusunda ancak bilgi sahibi olabiliyoruz ve onların tespitleri doğrultusunda belediyeye bir yükümlülük yönlendirilirse bu doğrultuda hareket edebiliyoruz.
K22		Bununla alakalı çok fazla bilgi sahibi değiliz. Net bilgi veremeyebilirim bununla alakalı
K21	Doğa kaynaklı afet olması durumunda Erzurum'u etkileyecek riskler nelerdir?	Belediyenin sorumluluğu içerisinde olmasa da işte iklim
K22		İklim şartları ile alakalı ağırlıklı olarak işte kışın zor şartlarda iklimin sert geçmesi. Bunun haricinde deprem riskli bir ilimiz, bölgemiz olması bunlarla alakalı bir bilgimiz oluyor
K21	Kurtuluş Mahallesinde kentsel dönüşüm uygulamasının kentsel dirençliliğe etkisi var mıdır?	Kentsel dönüşümde kamu kurumları bünyesinde yapıldığı için mevzuat çerçevesinde yeni yapılan yapıların daha dirençli, depreme dayanıklı yani daha doğal, afetlere dayanıklı, dirençli yapılar olduğunu söyleyebiliriz.

K21	Erzurum'daki depreme dirençsiz yapılarla ilgili önlem projeleriniz nelerdir?	Kentsel dönüşüm sürecini başlatarak ilgili bakanlıkla birlikte bu riski ortadan kaldırmayı planlıyoruz.
K22		
K21	Erzurum ilinde deprem ve/veya afetlere karşı alınacak önlemlerde Kurtuluş Mahallesi örneği nedir?	Bunlarla alakalı hızlı bir şekilde kentsel dönüşüm sürecini başlatıp ilgili bakanlıkla birlikte bu riski ortadan kaldırmayı planlıyoruz
K22		

Öncelikle Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanı'na, "Erzurum'un afet risklerinin önlenmesi konusunda ne gibi projeleriniz var veya ne gibi projeler üzerinde çalışmaktasınız?" sorusuna;

"Belediyelerin genel olarak kapsamı şöyle. Malum afet ve afet kapsamındaki projeler genellikle bakanlık düzeyinde yürütülür. Yani belediyeler içerisinde çok aktif olmasalar da Bakanlığın belirlediği, Bakanlığın önerdiği veya çıkardığı yönetmelik doğrultusunda hareket ediyorlar. Bizim şu anda bu kapsamda çok ciddi projelerimiz yok. Bakanlığın belirleyeceği bir Bakanlığın bu bölgenin dokusuna, afet noktasında, afete uygun, sınıfına uygun projeler ürettiği zaman işin içerisinde oluyoruz, işin içerisine dahil olabiliyoruz." demektedir.

Diğer bir soruda, "Dirençli bir kent oluşturma doğrultusundaki projelerin uygulanma durumları" sorulduğunda, Erzurum Büyükşehir Belediye Başkanı,

"Belediyelerimiz zaten kendi yapmış oldukları yapıların dayanıklı, afete ve depreme uygun, mevzuata uygun yapıyor. Çünkü kamu kurumu olduğumuz için burada bizim herhangi bir ihmaliz söz konusu değil. Bölgemizde yapılan yapılarla alakalı da malum 6 Şubat Depremlerinden sonra daha çok hassasiyet göstermeye başladık. İşte yapı ruhsatı düzenlenirken ruhsatı düzenleyen arkadaşlar temelden binanın bitimine kadar tüm aşamalarını yerinde kontrol ederek birebir incelemelerde bulunuyorlar" cevabını vermiştir.

Erzurum'da yaşanabilecek olan olası bir depreme karşı aldıkları önlemlerle ilgili bir başka soruya başkanın cevabı:

"Malum, Erzurum deprem kuşağında olan bir ilimiz; ikinci dereceden deprem bölgesi Yakutiye. Sınırlarımızdaki Yakutiye'nin ilk kuruluş yeri, Erzurum'un en eski yerleşim alanı. Kurtuluş Mahallesi de bizim şu anda en riskli bölgelerimizden biri. Bu bölgede Büyükşehir Belediyemiz ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımız ile ortak projeler var. Yürüttükleri, devam ettirdikleri, bizim de lokal olarak birkaç nokta belirlediğimiz, belediyenin bütçesine uygun olacak şekilde kentsel dönüşüm çalışmasını yapıp oradaki yapıların daha güçlü, daha dirençli hale getirmeyi planlıyoruz. İnşallah bu dönem o projeye başlayacağız. Deprem, olası bir depremle alakalı biraz önce bahsetmiştim. 6 Şubat depreminden sonra teknik bir ekip kurduk biz. Yani acil afet ekibimiz bu noktada eğitimlerini alan, araç gereci hâlihazırda olan, acil deprem durumunda olaya müdahale edebilecek 50 kişilik bir ekibimiz var. Şu anda ilk ön çalışmamız bu doğrultuda devam ediyor. Böyle bir çalışmamız var" demektedir.

Erzurum'un dirençli bir kent olup olamayacağıyla ilgili soruya cevabı ise,

“Kentsel dönüşüm çalışmaları, altyapı ve üstyapı çalışmalarını yapıyoruz ama yapı sınıflarıyla ilgili ölçümler, ilgili kurum olan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılıyor. Onların verileri doğrultusunda ancak bilgi sahibi olabiliyoruz ve onların tespitleri doğrultusunda belediyeye herhangi bir yükümlülük yönlendirilirse, bu doğrultuda hareket edebiliyoruz. Bununla ilgili çok fazla bilgi sahibi değiliz. Net bilgi veremeyebilirim bununla ilgili” şeklinde cevap vermiştir.

Herhangi bir afet durumunda Erzurum'u etkileyebilecek risklerle ilgili bilgi sorulduğunda, Belediye Başkanı şu ifadelerde bulunmuştur:

“Tabii ki yerel yönetici olmamız sebebiyle, bölgemizde oluşabilecek sorunları yakından takip ediyoruz. Belediyenin sorumluluğunda olmasa da özellikle iklim şartlarıyla ilgili olarak, kışın zorlu ve sert geçmesi önemli bir etkidir. Ayrıca deprem riski yüksek bir bölge olmamız nedeniyle bu konular hakkında da bilgi sahibi oluyoruz. Bunlar hakkında söyleyebileceklerim bu kadar.”

Bu açıklama, Erzurum kentinin dirençliliğinin artırılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda yerel yönetimlerin merkezi yönetimle iş birliği içinde hareket etmesinin önemini vurgulamaktadır.

Kurtuluş Mahallesi'nde kentsel dönüşüm uygulamasının kentsel dirençliliğe etkisinin boyutu sorulduğunda ise;

“Malum yeni yönetmelik mevzuat çerçevesinde artık yeni yapılan yapıların depreme dayanıklı sistemde yapılması gerekiyor. Kentsel dönüşümde kamu kurumları bünyesinde yapıldığı için mevzuat çerçevesinde yeni yapılan yapıların daha dirençli, depreme dayanıklı yani daha doğal afetlere dayanıklı, dirençli yapılar olduğunu söyleyebiliriz. Kentsel dönüşüm de bu noktada bir avantaj”

diyerek, kentsel dönüşümün deprem dirençli bir kent oluşmasına etkisi vurgulanmaktadır.

Erzurum'daki depreme dirençsiz yapılarla ilgili ne tür önlemler alınmasının planlandığı sorusuna ise,

“İlimizdeki, yani bölgemizdeki birçok yapı şu an depreme dayanıklı yapılar değil. Çünkü daha önceden yapılmış, beton ömrünü tamamlamış yapılar. Bunlarla alakalı hızlı bir şekilde kentsel dönüşüm sürecini başlatıp, ilgili Bakanlıkla birlikte bu riski ortadan kaldırmayı planlıyoruz. Bununla alakalı girişimlerimiz ve çalışmalarımız var..”

denilerek, deprem dirençli Erzurum oluşumunda önemli bir umut oluşmasına yol açabilecek taahhütte bulunulmuştur.

Erzurum'daki deprem veya diğer afetlere karşı alınacak önlemlere yönelik olarak Kurtuluş Mahallesi'ni örnek göstermesi istendiğinde ise, “Kurtuluş Mahallesi, eski bir yerleşim alanı. Genelde gecekondular veya az katlı binaların olması hasebiyle artık oradaki yapıların ömrünü tamamlaması, depreme/afetlere karşı önlem alınması gereken bölge olarak söyleyebiliriz. Bununla alakalı da dediğim gibi çalışmalar ve uygulamalar devam ediyor” diyerek, gelecekte yapılacak çalışmalar konusunda umut vadeden gelişmelere işaret edilmiştir.

Aynı sorular Erzurum Büyükşehir Belediye Başkan Yardımcısına sorulduğunda, Erzurum'un afetselliği konusunda üzerinde çalışılmakta olan projelerle ilgili olarak, "Bakanlık ve Büyükşehir Belediyesi ile ortak çalışmalar içerisinde, kentsel dönüşüm projeleri, altyapı gibi sorunlar üzerine, üzerinde çalıştığımız hâlihazırda projeler mevcut. Tabii buna bitirilmiş olanları da örnek gösterebiliriz" cevabını vermiştir. Belediye Başkanı gibi Belediye Başkan Yardımcısı da Erzurum'un afet, özellikle de deprem risklerine açık olduğunun farkında olarak konuya ilişkin çalışmalar yapıldığını, projeler geliştirildiğini ifade etmektedir.

Afet risklerine karşı dirençli bir kent oluşturma doğrultusundaki projeleriyle ilgili olarak; "Bu doğrultuda tüm projelerimiz, henüz proje kısmındaki çalışmalarımız devam etmekte olup uygulama imar planlarımızı hazırlamış bulunmaktayız. Aynı zamanda belediyemiz tüm hassasiyetleriyle bu konunun üzerinde durmaktadır" denilmektedir.

"Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde nasıl başa çıkmayı planlıyorsunuz?" sorusuna ve örnek uygulama alanı olarak seçtiğimiz Kurtuluş Mahallesi ile ilgili örnek vermesi isteğine,

"Erzurum deprem ve bölgelerinde 7 üzeri şiddetinde bir beklenti söz konusu. İkinci dereceden deprem bölgesi olan Yakutiye ilçesi sınırlarımızdaki Yakutiye'nin ilk kuruluş yeri. Erzurum'un en eski yerleşim alanı. Kurtuluş Mahallesi de bizim şu anda en riskli bölgelerimizden birisi. Bu bölgede, Büyükşehir Belediyemiz ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımızla ortak projeler var. Yürüttükleri, devam ettirdikleri, bizim de lokal olarak birkaç nokta belirlediğimiz, belediyenin bütçesine uygun olacak şekilde, kentsel dönüşüm çalışmasını yapıp, oradaki yapıları daha güçlü, daha dirençli hale getirmeyi planlıyoruz. İnşallah bu dönem o projeye başlayacağız. Olası bir depremle alakalı, 6 Şubat depreminden sonra teknik bir ekip kurduk biz. Yani acil afet ekibimiz bu noktada eğitimlerini aldı, araç gereci hali hazırda olan, acil deprem durumunda olaya müdahale edebilecek 50 kişilik bir ekibimiz var. Şu anda ilk ön çalışmamız bu doğrultuda devam ediyor. Böyle bir çalışmamız var"

denilerek, Belediye Başkanının da işaret ettiği, Erzurum'un deprem dirençli kent olması için acil projelere olan ihtiyaç ve bunun hızla hayata geçirilmesinin önemi ortaya konulmaktadır.

Erzurum'un doğal afetlere karşı direncini ölçmek istersek ne yapmalıyız sorusu sorulduğunda ise,

"Kentsel dönüşüm çalışmaları, altyapı-üstyapı çalışmalarını yapıyoruz ama yapı sınıfları ile ilgili ölçümler, ilgili kurum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılıyor. Onların verileri doğrultusunda ancak bilgi sahibi olabiliyoruz ve onların tespitleri doğrultusunda belediyeye herhangi bir yükümlülük yönlendirilirse bu doğrultuda hareket edebiliyoruz. Bununla ilgili çok fazla bilgi sahibi değiliz."

demekle, afet risklerinin farkında olarak yerel yönetim yasalarının öngördüğü yetkileri kullanmanın yanı sıra merkezi yönetimin dirençli kent oluşturma politikalarının Erzurum'da

hayata geçirilmesi bağlamında iş birliğine duyulan ihtiyaç ve bilginin şeffaf olarak paylaşılmasının önemi ortaya konulmaktadır.

Herhangi bir afet olayında, Erzurum’u etkileyecek riskler hakkındaki bilgileri sorulduğunda

“Tabii ki yerel yönetici olmamız hasebiyle, yani bölgemizdeki oluşacak sıkıntıları birebir takip ediyoruz. Yani belediyenin sorumluluğu içerisinde olmasa da işte iklim şartları ile alakalı ağırlıklı olarak işte kışın zor şartlarda iklimin sert geçmesi, bunun haricinde deprem riskli bir ilimiz, bölgemiz olması bunlarla alakalı bir bilgimiz oluyor”

şeklindeki ifade, yerel yönetimlerin afet risklerinin azaltılması konusunda yeterli kaynağa sahip olmadığı, TAMP ve İl Risk Azaltma Planı (İRAP)’la yerel yönetimlere verilen görevlerin yerine getirilmesinde zorluk yaşanacağı izlenimini ortaya koymaktadır.

Kurtuluş Mahallesi'nde kentsel dönüşüm uygulamasının kentsel dirençliliğe etkisinin ölçüsü sorulduğunda ise,

“Malum yeni yönetmelik ve mevzuat çerçevesinde artık yeni yapılan yapıların depreme dayanıklı sistemde yapılması gerekiyor. Kentsel dönüşümde kamu kurumları bünyesinde yapıldığı için mevzuat çerçevesinde yeni yapılan yapıların daha dirençli, depreme dayanıklı yani daha doğal, afetlere dayanıklı, dirençli yapılar olduğunu söyleyebiliriz. Kentsel dönüşüm de bu noktada bir avantaj”

denilerek, dirençli kentler oluşturulmasında kentsel dönüşümün önemi kabul edilmektedir.

Erzurum’da depreme dirençsiz yapılarla ilgili alınması düşünülen önlemler hakkında,

“İlimizdeki, yani bölgemizdeki birçok yapı şu an depreme dayanıklı yapılar değil. Çünkü daha önceden yapılmış, beton ömrünü tamamlamış yapılar. Bunlarla alakalı hızlı bir şekilde kentsel dönüşüm sürecini başlatıp, ilgili Bakanlıkla birlikte bu riski ortadan kaldırmayı planlıyoruz. Bununla alakalı girişimlerimiz ve çalışmalarımız var”

denilerek, kentsel dönüşüm projelerinin deprem dirençli kent oluşturulmasında bir çözüm olarak görüldüğü, bunun gerçekleşmesinin merkez ve yerel iş birliğine ihtiyaç duyduğu ortaya konulmaktadır.

Erzurum’daki deprem veya afete karşı alınacak önlemlere ilişkin Kurtuluş Mahallesi üzerinden konuya yaklaşılmış istenildiğinde, “Kurtuluş Mahallesi eski bir yerleşim alanı. Genelde gecekondular veya az katlı binaların olması hasebiyle de artık oradaki yapıların ömrünü tamamlaması, depreme, afete karşı önlem alınması gereken bölge olarak söyleyebiliriz. Bununla alakalı da dediğim gibi çalışmalar ve uygulamalar devam ediyor” olarak cevaplamıştır. Erzurum için kentsel dönüşüm bağlamında önemli ve örnek bir proje olan Kurtuluş Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi gibi örneklerin çoğaltılmasının ve bunun ivedilikle yapılmasının, Erzurum’u etkileyecek olası bir depremin meydana gelmesi halinde neden olacağı zararların az olmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Tablo 4: AFAD Yetkililerinin/Çalışanlarının Görüşleri

Kod	Tema	Cevap
K23 K24	Erzurum'un afetselliği konusunda AFAD'ın projeleri	'Erzurum ilinin afetselliği ile ilgili olarak İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) 2021 yılında hazırlanmıştır.
K23 K24	Dirençli bir kent oluşturma aşamasında AFAD'ın etkisi	"Dirençli bir kent oluşturma aşamasında Erzurum İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinesinde hazırlanmış olan İRAP önemli bir adım olmuştur.
K23 K24	Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde başa çıkma yöntemleri	'Erzurum ilinde bir deprem olması durumunda gerekli müdahale kapasitesi hazır durumdadır. TAMP kapsamında yılda iki kez tatbikat yapılarak afet ve acil durumlara karşı hazırlık yapılmaktadır
K23 K24	Araştırma konumuz olan Yakutiye İlçesinin Kurtuluş Mahallesinde afetsel olaylara karşı alınan önlem veya projeler?	Erzurum genelinde kentsel dönüşüm çalışmaları devam etmektedir.
K23 K24	AFAD'a göre Erzurum dirençli midir?	'Erzurum'un afetlere karşı dirençli bir kent olması için kurum/kuruluşlar sorumluluk alanlarına göre gerekli çalışmaları sürdürmektedir
K23 K24	Herhangi bir afet olayında (deprem, sel, heyelan vb.) Erzurum'u bekleyen senaryolar nelerdir?	Tatbikatlar sonucunda güçlü-zayıf yön değerlendirmeleri yapılarak gerekli önlemlerin alınması sağlanmaktadır.
K23 K24	Erzurum İlinde depreme dirençsiz yapılarla ilgili herhangi bir belediyeye ortak bir çalışmalarınız nelerdir?	'İRAP kapsamında Büyükşehir Belediye Başkanlığı sorumluluğunda eylemler bulunmaktadır
K23 K24	Erzurum ilindeki afet risklerine karşı kentsel dönüşüm açısından Kurtuluş Mahallesini değerlendiriniz.	Örnek bir kentsel dönüşüm olarak gösterilebilir.

Erzurum AFAD İl Müdürü ile yapılan görüşme sonucunda, Erzurum'un deprem risklerinin azaltılması konusunda AFAD'ın ne gibi projeleri sorulduğunda,

"Erzurum ilinin afetselliği ile ilgili olarak İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) 2021 yılında hazırlanmıştır. İRAP 5 yıllık bir plandır. Erzurum ili özelinde afet tehlikeleri belirlenmiş olup, bu afet tehlikeleri ile ilgili risk değerlendirmeleri yapılmıştır. İRAP hazırlık aşaması sürecine; başkanlıkları ile ilgili meslek odaları dahil olmuşlardır"

şeklinde cevap verilmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere, Erzurum AFAD İl Müdürlüğü, ilin afet tehlike ve risklerinin farkındadır. Ancak tehlike ve risklerin farkında olmak, bir afet olduğunda gerekli müdahaleleri yapma, önlemleri alma, hazırlıklı olma kapasitelerini nasıl geliştirip

kullandıklarına da bağlıdır. Daha önce büyük yıkımlara neden olan depremlerde olduğu gibi, İRAP, TAMP vb. planların olması, afetin zararlarının azaltılması için önemli olsa da yeterli değildir. Bu planların uygulanabilirliğinin sahada test edilmesi ve halkın bu konudaki bilincinin de artırılması gerekmektedir.

Dirençli bir kent oluşturma aşamasında AFAD'ın herhangi bir etkisi olup olmadığı sorulduğunda,

“Direncili bir kent oluşturma aşamasında Erzurum İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinesinde hazırlanmış olan İRAP önemli bir adım olmuştur. İRAP dört ana temel amaç doğrultusunda oluşturulmuştur. 1. Amaç: Afet risklerini belirlemek, azaltmak, afet risklerine karşı önlemler almak, afetlere hazırlıklı olmak. 2. Amaç: Afetler nedeniyle oluşabilecek can, mal kayıpları ve ekonomik kayıpları önlemek veya en aza indirmek. 3. Amaç: İlimizin daha güvenli ve yaşanabilir bir yer olmasının sağlanması. 4. Amaç: Afetlerde organize ortak çalışma kültürünü yerleştirmek. Bu dört temel amaç altında da 27 adet hedef belirlenerek, hedefler altında da afet riskleri karşısında yapılması gereken eylemler olarak tanımlanmış ve bu eylemleri gerçekleştirmekten sorumlu kurum/kuruluşlar da belirlenmiştir”

denilmektedir. Afet zararlarının azaltılmasının, afetler olmadan önce alınacak tedbirlerle mümkün olduğu bilincinin kurumsal olarak var olduğu, bunun tatbikatlarla halka ve yetkililere daha iyi anlatılması gerektiği bilinmelidir.”

Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde nasıl başa çıkmayı planladıklarına ilişkin soruya Erzurum AFAD İl Müdürlüğü yetkilisi,

“Erzurum ilinde bir deprem olması durumunda gerekli müdahale kapasitesi hazır durumdadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında kurum/kuruluşların sorumluluk alanlarına göre çalışma grupları (Arama-kurtarma, sağlık, altyapı, ulaşım altyapısı, güvenlik ve trafik, hasar tespit, enerji, beslenme, psiko-sosyal destek vb.) belirlenmiş olup afet ve acil durumlarda müdahale kapasitesi oluşturulmuştur. Erzurum'da Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü olması da önemli bir avantajdır. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü arama ve kurtarma personeli haricinde akreditasyonu yapılmış arama kurtarma ekipleri ve gönüllü gruplar da bulunmaktadır. TAMP kapsamında yılda iki kez tatbikat yapılarak afet ve acil durumlara karşı hazırlık yapılmaktadır”

şeklinde cevap vermiştir. Olası bir depremde hazırlıklı olunmasına ilişkin yapılan çalışmaların güncel tutulması, can ve mal kaybının en aza indirilmesinde çok önemlidir.

Araştırma kapsamında çalışma yapılan Yakutiye İlçesi'nin Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan sakinlere, afet risklerine karşı alınan önlemlere ilişkin görüşleri sorulduğunda; 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” gereği Büyükşehir Belediye Başkanlığı koordinesinde ilimiz genelinde kentsel dönüşüm çalışmaları devam etmektedir. Kurtuluş Mahallesi özelinde de kentsel dönüşüm çalışmaları sürmektedir şeklinde cevaplanmıştır.

Erzurum dirençli bir kent mi sorusuna karşılık ise “Erzurum ilinin afetlere karşı dirençli bir kent olması için kurum/kuruluşlar sorumluluk alanlarına göre gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Kentsel dönüşüm çalışmaları başta olmak üzere, heyelan, kaya düşmesi, çığ, taşkın gibi afetler için ıslah veya nakil çalışmaları ilgili kurum kuruluşlarca sorumluluk alanlarına göre gerçekleştirilmektedir.”

Herhangi bir afet olayında (deprem, sel, heyelan vb.) Erzurum’u bekleyen senaryolara ilişkin soruya karşılık “Afetin türü ve büyüklüğüne göre değişmektedir. Deprem, sel/taşkın, kütle hareketleri (heyelan, kaya düşmesi, çığ), meteorolojik ve iklim değişikliği kaynaklı afetler, yangın afetleri özelinde çeşitli senaryolar oluşturularak tatbikatlar yapılmaktadır. Tatbikatlar sonucunda güçlü-zayıf yön değerlendirmeleri yapılarak gerekli önlemlerin alınması sağlanmaktadır” cevabı verilmiştir. Yerel yetkililer gibi, merkezin yereldeki temsilcileri sorumluluklarının farkındadır. Ancak bütün planların asıl test edildiği durum, afetin gerçekleşme halidir. Bu nedenle planların kapsamlı, güncel, uygulanabilir ve paydaşların farkında olduğu, halkın katılımının sağlandığı planlar olması başarıyı artıracaktır.

Erzurum ilinde depreme dirençsiz yapılarla ilgili herhangi bir belediyeyle ortak bir çalışma planları olup olmadığı sorulduğunda ise, “İRAP kapsamında Büyükşehir Belediye Başkanlığı sorumluluğunda eylemler bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm çalışmaları ile ilgili eylem bulunmakta olup, eylemin gerçekleşme yüzdeleri ve yapılan çalışmalar AFAD tarafından takip edilmektedir” denilmektedir.

Erzurum ilindeki afet risklerinin azaltılması bağlamında kentsel dönüşüm açısından Kurtuluş Mahallesi örneğinin nasıl değerlendirildiğine ilişkin görüşleri sorulduğunda, AFAD yetkilisi, “İl merkezindeki en eski yapı stoğunun bulunduğu mahallelerden biri olan Kurtuluş Mahallesi'nin kentsel dönüşümü örnek olarak gösterilebilir.” şeklinde cevaplanmıştır.

AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdür Vekili ile yapılan görüşmede de aynı sorular sorulmuş, Erzurum’un afet risklerinin azaltılması konusunda AFAD’ın projeleri ile ilgili soruya

“Erzurum ilinin afetselliği ile ilgili olarak İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) 2021 yılında hazırlanmıştır. İRAP 5 yıllık bir plandır. Erzurum ili özelinde afet tehlikeleri belirlenmiş olup bu afet tehlikeleri ile ilgili risk değerlendirmeleri yapılmıştır. İRAP hazırlık aşaması sürecine; ilimizdeki üniversitelerimiz, kamu ve özel kurum kuruluşları, büyükşehir ve ilçe belediye başkanlıkları ile ilgili meslek odaları dahil olmuşlardır”

diyerek, paydaş katılımlarının önemine de vurgu yapmıştır.

Dirençli bir kent oluşturma aşamasında AFAD’ın etkileri sorulduğunda,

“Dirençli bir kent oluşturma aşamasında Erzurum İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinesinde hazırlanmış olan İRAP önemli bir adım olmuştur. İRAP dört ana temel

amaç doğrultusunda oluşturulmuştur. 1. Amaç: Afet risklerini belirlemek, azaltmak, afet risklerine karşı önlemler almak, afetlere hazırlıklı olmak. 2. Amaç: Afetler nedeniyle oluşabilecek can, mal ve ekonomik kayıpları önlemek veya en aza indirmek. 3. Amaç: İlimizin daha güvenli ve yaşanabilir bir yer olması. 4. Amaç: Afetlerde organizeli ortak çalışma kültürünü yerleştirmek. Bu dört temel amaç altında da 27 adet hedef belirlenerek, hedefler altında da afet riskleri karşısında yapılması gerekenler eylemler olarak tanımlanmış ve bu eylemleri gerçekleştirmekten sorumlu kurum/kuruluşlar da belirlenmiştir”

denilmektedir. Erzurum AFAD yetkililerinin kentin afet risklerinin azaltılması konusunda gerekli planlama ile ilgili bilgiye sahip oldukları anlaşılmaktadır.”

AFAD yetkilisine Erzurum’un olası bir depremle karşılaşması halinde planları sorulduğunda,

“Erzurum ilinde bir deprem olması durumunda gerekli müdahale kapasitesi hazır durumdadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında kurum/kuruluşların sorumluluk alanlarına göre çalışma grupları (Arama-kurtarma, sağlık, altyapı, ulaşım altyapısı, güvenlik ve trafik, hasar tespit, enerji, beslenme, psikososyal destek vb.) belirlenmiş olup afet ve acil durumlarda müdahale kapasitesi oluşturulmuştur. Erzurum’da Arama Kurtarma Birlik Müdürlüğü olması da önemli bir avantajdır. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü arama ve kurtarma personeli haricinde akreditasyonu yapılmış arama kurtarma ekipleri ve gönüllü gruplar da bulunmaktadır. TAMP kapsamında yılda iki kez tatbikat yapılarak afet ve acil durumlara karşı hazırlık yapılmaktadır”

cevabını vermiştir. Diğer yetkilinin de belirttiği gibi Erzurum’da herhangi bir deprem veya başka bir afet oluştuğunda kâğıt üzerinde planların hazır olduğu ifade edilmektedir ancak olay gerçekleştiğinde durumun nasıl tezahür edeceği konusunda bugünden bir şey söylemek için bütün paydaşların katıldığı ve gerçek tatbikatlara ihtiyaç vardır. Aksi takdirde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinde olduğu gibi bütün planlar olmasına rağmen can ve mal kaybının fazla olmasında hazırlanan planların uygulanmasında sorunlar yaşanması söz konusu olmuştur.

AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdür Vekili’ne kentsel dönüşüm uygulamasına konu olan Yakutiye-Kurtuluş Mahallesi’nde afet risklerine karşı herhangi bir önlem alınıp alınmadığı sorusu sorulmuş, verilen cevapta, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun gereği Büyükşehir Belediye Başkanlığı koordinesinde Erzurum genelinde kentsel dönüşüm çalışmalarının devam ettiği, Kurtuluş Mahallesi özelinde de kentsel dönüşüm çalışmalarının sürmekte olduğu belirtilmiştir. Kentsel dönüşüm çalışmalarının kentin eskiyen parçalarının afet risklerine karşı dayanıklı hale getirilmesinde büyük rolü olduğu bir gerçektir. Bu dönüşüm sürecinin, bütün kentin afetlere karşı dirençli olmasını sağlayana kadar devam etmesi çok önemlidir.

Erzurum'un afet dirençliliği ile ilgili olarak, "Sizce Erzurum dirençli bir kent mi?" sorusuna, "Erzurum'un afetlere karşı dirençli bir kent olması için kurum/kuruluşlar sorumluluk alanlarına göre gerekli çalışmaları sürdürmektedir. Kentsel dönüşüm çalışmaları başta olmak üzere, heyelan, kaya düşmesi, çığ, taşkın gibi afetler için ıslah veya nakil çalışmaları ilgili kurum/kuruluşlarca sorumluluk alanlarına göre gerçekleştirilmektedir" karşılığını vermiştir. AFAD İl Müdürlüğü Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdür Vekili'nin söyleminden, kentin dirençliliğinin artırılması doğrultusunda çalışmaların devam edeceği anlaşılmaktadır.

Müdür vekiline, herhangi bir afet olayında (deprem, sel, heyelan vb.) Erzurum'u bekleyen risklere ilişkin görüşleri sorulduğunda, "Afetin türü ve büyüklüğüne göre değişmektedir. Deprem, sel/taşkın, kütle hareketleri (heyelan, kaya düşmesi, çığ), meteorolojik ve iklim değişikliği kaynaklı afetler, yangın afetleri özelinde çeşitli senaryolar oluşturularak tatbikatlar yapılmaktadır. Tatbikatlar sonucunda güçlü-zayıf yönlerin değerlendirmeleri yapılarak gerekli önlemlerin alınması sağlanmaktadır" şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Tatbikatların yapılması önemli bir risk azaltma ve hazırlık eylemi olsa da bu tatbikatlara herkesin katılması ve ne ölçüde gerçekleştiği önemli bir sorun alanı olarak durmaktadır.

Erzurum ilinde depreme dirençsiz yapılarla ilgili herhangi bir belediyeye ortak bir çalışmaları olup olmadığı sorusuna, İRAP kapsamında ana çözüm ortağı ve destek çözüm ortağı olarak Büyükşehir Belediye Başkanlığı sorumluluğunda eylemler bulunduğu, kentsel dönüşüm çalışmaları ile ilgili eylemlerin de bunlar arasında olduğu, eylemin gerçekleşme oranlarının ve yapılan çalışmaların AFAD İl Müdürlüğü tarafından takip edildiği ifade edilmiştir. Merkezi planların yerel paydaşlarının görev ve sorumluluklarının neler olduğunun bilinmesi ve bu planların güncel tutulması, toplumsal ve kurumsal anlamda afet risklerinin azaltılmasında büyük rol oynamaktadır.

Son olarak, Erzurum'da gerçekleşme olasılığı bulunan afetlere karşı kentsel dönüşüm uygulaması olarak Kurtuluş Mahallesi örneğine ilişkin görüşleri sorulduğunda, il merkezindeki en eski yapı stokunun bulunduğu mahallelerden biri olan Kurtuluş Mahallesi'nin kentsel dönüşümünün örnek bir uygulama olduğu ifade edilmiştir.

Kurtuluş Mahallesi sakinleriyle yapılan mülakatlarda da daha güvenli konutlarda oturduklarını düşündükleri, kentsel dönüşüm uygulamalarının kentsel afet risklerinin azaltılmasında önemli bir araç olduğu ortak kanısı oluşmuştur.

3.6. MAHALLE SAKİNLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Yapılan görüşmelerde yer alan mahalle sakinlerinin tamamı erkek ve kadın bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılar arasında yaş dağılımı 19 ile 44 yaş arasında değişmekte olup,

çoğunluğu 25 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların mahallede ikamet süreleri 5 yıldan başlayarak 44 yıla kadar uzanmakta; bu da katılımcıların bölgeyi yakından tanıyan, uzun süredir aynı çevrede yaşayan bireyler olduğunu göstermektedir.

Ekonomik durum açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğu sabit bir gelir kaynağına sahip olmakla birlikte, hane gelirlerinin asgari ücret düzeyinde ya da biraz üzerinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların beyanlarına göre, mahallede genel olarak geçim şartlarının zor olduğu, ancak kentsel dönüşümle birlikte ekonomik koşullarda nispi bir iyileşme beklendiği ifade edilmiştir.

Eğitim durumu ise büyük oranda ilköğretim düzeyindedir. Mahalle halkının önemli bir kısmının lise mezunu dahi olmadığı ifade edilmiştir. Bu durum, afetlere hazırlık ve farkındalık gibi konularda bilinç düzeyinin sınırlı olmasının önemli bir gerekçesi olarak değerlendirilmektedir. Görüşmelerde, özellikle katılımcıların afetlere karşı bilinçli olmadıklarını ifade etmeleri bu çıkarımı desteklemektedir.

Mahalledeki sosyoekonomik yapı, afet risklerinin anlaşılması, yönetimi ve müdahale kapasitesi açısından belirleyici olmaktadır. Eğitim ve gelir düzeyinin düşüklüğü, afetlere karşı hem yapısal hem de davranışsal olarak hazırlıksız bir toplum yapısını işaret etmektedir. Bu bulgular, mahallede yürütülecek risk azaltma çalışmalarında eğitici ve bilinçlendirici faaliyetlerin önceliklendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu araştırmada, Erzurum ili Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yaşayan bireylerin afet farkındalığı düzeyleri nitel yöntemle analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda, mahalle sakinlerinin afetlere karşı genel bir farkındalığa sahip olduğu, ancak özellikle afet öncesi hazırlıklar, afet anında doğru davranış biçimleri ve afet sonrası süreçlere dair bilgide eksiklik yaşandığı belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunun afet eğitimi almadığı ve afetlerle ilgili bilgilerini kulaktan dolma yöntemlerle edindiği tespit edilmiştir. Bu durum, mahalle halkının afetlere karşı bilinçli ve sistematik bir hazırlık içerisinde olmadığını, bilgi kaynaklarının yetersiz ve dağınık olduğunu göstermektedir. Özellikle riskli bölgelerde yaşayan bireylerin afetlere yönelik davranış kalıplarının, bilgi eksikliğinden dolayı yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır. Bu eksiklik, afet anında doğru kararlar verilmesini ve etkili müdahalede bulunulmasını zorlaştırmakta, hem bireysel hem toplumsal düzeyde can ve mal kayıplarını artıran önemli bir risk faktörü olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, afet farkındalığının yalnızca bilgi edinmekle sınırlı olmadığı, aynı zamanda davranışa dönüşmesi, hazırlık süreçlerine aktif katılım ve kurumsal kaynaklardan beslenmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Tartışma

Elde edilen bulgular, afet farkındalığının bireylerin geçmiş deneyimleri, eğitim durumu ve afet eğitimi alıp almamaları gibi değişkenlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, literatürdeki benzer çalışmalarla da örtüşmektedir. Özellikle afet eğitimi almış bireylerin daha bilinçli davranış sergilediği ve afet öncesi hazırlıklara daha fazla önem verdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, afetle ilgili bilgilendirme faaliyetlerinin yetersiz olduğu, yerel yönetimlerin mahalle düzeyinde etkin çalışmalar yürütmediği ve halkın bu konudaki yönlendirme eksikliği nedeniyle afetlere hazırlık konusunda pasif kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, afet yönetiminde merkezi kurumlarla birlikte yerel aktörlerin de daha aktif rol üstlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin sürekliliği, toplumun tüm kesimlerine ulaşması ve mahalle bazlı afet risklerinin önlenmesi ve afet zararlarının azaltılması için toplum tabanlı afet yönetimi politikalarının uygulanması ve geliştirilmesi, afet farkındalığını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin sadece altyapı temelli önlemlerle sınırlı kalmayıp, toplumu bilinçlendirme ve katılımcı afet yönetimi kültürünü yaygınlaştırma sorumluluğu da bulunmaktadır. Aksi takdirde, afetlere karşı bireysel ve toplumsal düzeyde alınan önlemler yetersiz kalmakta ve risk azaltma süreçleri yalnızca teorik düzeyde kalmaktadır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Yerel yönetimler, afet bilincini artırmak amacıyla mahalle bazlı bilgilendirme toplantıları, eğitim seminerleri ve tatbikatlar düzenlemelidir.
- Afet eğitimi, sadece okullarda değil toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmalı ve süreklilik kazanmalıdır.
- Mahalle düzeyinde risk haritaları ve afet müdahale planları hazırlanmalı, bu planlar halkla paylaşılmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları ortak çalışmalar yürüterek halkın bilinçlenmesine katkı sunmalıdır.
- Görsel ve yazılı medya aracılığıyla afet farkındalığı artırıcı içerikler yaygınlaştırılmalıdır.

Genel Değerlendirme

Bu çalışma, yerel ölçekte yürütülen nitel bir araştırma olarak afet farkındalığı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle Kurtuluş Mahallesi örneğinde olduğu gibi, sosyoekonomik açıdan çeşitlilik arz eden yerleşim yerlerinde afet bilincinin geliştirilmesi için daha fazla yerel katılım ve kamu desteği gerekmektedir. Mahalle halkının afetlere karşı bilgi ve hazırlık düzeyinin artırılması, genel afet yönetimi başarısını doğrudan etkileyecektir. Bu yönüyle çalışma, sadece bilimsel değil, aynı zamanda uygulamaya dönük politika geliştirme süreçlerine de katkı sunmaktadır. Kurtuluş Mahallesi örneğinden yola çıkılarak, benzer risk profiline sahip mahallelerde gerçekleştirilecek bilinçlendirme ve katılım temelli çalışmalar için yol gösterici niteliktedir. Ayrıca, afetlere karşı toplumsal dirençliliğin inşasında yerel halkın bilgiye erişiminin artırılması, bilinçli davranış modellerinin geliştirilmesi ve mahalle ölçeğinde afet planlamalarının yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın sonuçlarının yerel yönetimlere, afet yönetimi aktörlerine ve sivil toplum kuruluşlarına veri temelli rehberlik sağlayacağı öngörülmektedir. Toplumsal afet farkındalığı kültürünün güçlendirilmesi yönünde atılacak her adımın, yalnızca bireysel güvenliği değil, ortak yaşamın sürdürülebilirliğini de güvence altına alacağı unutulmamalıdır.

Araştırma kapsamında, yarı yapılandırılmış sorularla mülakat yöntemiyle mahalle sakinleri, mahalle muhtarı, belediye başkanı ve başkan yardımcısı, AFAD İl Müdürü ve AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdür Vekili ile görüşülmüş ve görüşme sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Yirmi mahalle sakiniyle görüşme sonucunda, mahalle sakinleri oturdukları mahallede kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorusuna karşılık, yapılan kentsel dönüşüm projelerinden dolayı iyi hissettiklerini ancak projelerin hızlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda ise, gecekondur şeklindeki konutlardan ziyade daha yeni yapılara geçmenin onları memnun ettiği ifade edilmiştir. Ancak bir katılımcı eskiyi özlediğini, bir katılımcı da sürecin ilk sorudaki gibi hızlanması gerektiğini belirtmiştir. Çalışmaların herhangi bir afet olayıyla karşılaşılması halinde ne gibi yarar sağlayacağını düşünülmesi sorusuna ise, doğal afetlere karşı güvende hissettiklerini, kullanım ömrü bitmiş yapıların yenilenmesinin onları memnun ettiğini belirtmişlerdir. Her türlü afet riskine karşı alınan önlemler ve bu doğrultudaki projeler konusunda daha hızlı sonuç alınması için çaba gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Erzurum ili sakinleri, herhangi bir afet olayına karşı tedbirli veya bilinçli midir sorusuna cevapları ise 20 katılımcıdan da mahallenin ortalama eğitim seviyesinden dolayı bilinçli olunmadığını belirtmiştir. Kentsel dönüşümler hakkındaki düşünceleri sorulduğunda ise kesinlikle gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Kurtuluş Mahallesi muhtarıyla yapılan görüşmede, Kurtuluş Mahallesi'nde oturmanın şu an için kendini güvende hissettirmede, ancak mahallenin her bir noktası kentsel dönüşüme girdiğinde güvenli hissedeceğini belirtmiştir. Kentsel dönüşümle ilgili memnun olduğunu, ancak yarım kalan kentsel dönüşüm projelerinin bazı kötü durumlara neden olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmaların sağladığı yararlar ilgili olarak mahalle sakinleriyle ortak görüş olan çalışmaların hızlanması gerektiği durumuna değinmiştir. Ancak afetselliğe karşı gerçekleşmesini istediğiniz durum veya projelerin neler olduğu sorulduğunda, “Toplanma alanları tabelalar olmasına rağmen bilinçli olduğumuzu söyleyemeyiz” şeklinde belirtmiştir. Mahalle sakinlerinden de eğitim seviyelerinden dolayı bilinçli olmadıkları söylenmişti. Bu durumda, iki tarafın da ortak kanıda olduğu söylenebilir.

Erzurum İl Belediye Başkanı ve başkan yardımcısıyla olan görüşmemizde ise çoğu soruya aynı cevapları vermişlerdir. Bunlar, Erzurum’da doğal afetlere karşı aldıkları önlemler konusunda bakanlık tarafından belirlenen konular doğrultusunda ilerlediklerini belirtmişlerdir. Dirençli kent konusundaki projeleri ise proje aşamasındaki çalışmalarının devam ettiğini belirtmişlerdir. Erzurum’da olabilecek olası bir depremle ilgili olarak ise acil afet ekibine sahip olduklarını, eğitimlerini alan, araç gereci hâlihazırda olan, acil deprem durumunda olaya müdahale edebilecek 50 kişilik bir ekipleri olduğunu belirtmişlerdir. İlk çalışmalarının bu olduğunu belirtmişlerdir. Erzurum’un dirençli bir kent olabilme durumuyla ilgili cevapları ise

Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü verileri doğrultusunda ancak bilgi sahibi olabildiklerini ve oradan gelen bilgiler doğrultusunda hareket edebildiklerini belirtmişlerdir.

Doğal afet durumunda Erzurum'da oluşabilecek risklerle ilgili olarak, gerek iklim şartları gerekse doğal afet konularında bilgili olduklarını söylemişlerdir. Genel olarak kentsel dönüşümün öncelikleri olduğunu, Bakanlık ile birlikte hareket ederek bu süreci olabildiğince hızlandırmayı amaçladıklarını belirtmişlerdir.

AFAD İl Müdürü ve AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Şube Müdür Vekili ile yapılan görüşme sonucunda ise benzer ve aynı cevapları vermişlerdir. Erzurum'da doğal afet olasılığıyla ilgili olarak İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) hazırladıklarını ve bu doğrultuda ilerlediklerini belirtmişlerdir. Dirençli bir kent oluşturma konusunda ise yine İRAP'a değinerek önemli bir adım olduğunu ve bu doğrultuda hazır olduklarını belirtmişlerdir. Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde başa çıkma yöntemleri olarak Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında kurum/kuruluşların sorumluluk alanlarına göre çalışma gruplarıyla hazırlıklar yaptıklarını belirtmişlerdir. "Erzurum dirençli bir kent mi?" sorusunda ise kentsel dönüşüm çalışmaları başta olmak üzere, heyelan, kaya düşmesi, çığ, taşkın gibi afetler için ıslah veya nakil çalışmaları ilgili kurum kuruluşlarca sorumluluk alanlarına göre olası felaket senaryolarına hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Erzurum İlinde depreme dirençsiz yapılarla ilgili herhangi bir belediyeyle ortak bir çalışmaları sorulduğunda, "İRAP kapsamında Büyükşehir Belediye Başkanlığı sorumluluğunda eylemlerin bulunduğunu" belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, mahalle sakinleri eğitim seviyeleri nedeniyle bilinçli olmama endişesi ve kentsel dönüşüm projelerinden rahatsızdırlar. Buna yönelik gelecek çalışmalarda örneklem sayısı artırılarak, gelir seviyesi, eğitim düzeyi, depremle ilgili eğitimlerden bilgi sahibi olup olmadıkları gibi değişkenler eklenerek araştırmanın hacmi genişletilebilir.

Araştırmanın Varsayımlarının Değerlendirilmesi

Bu araştırma belirli varsayımlar üzerine inşa edilmiştir. Araştırmada temel alınan varsayımlar şunlardır:

1. Erzurum ilinde kentsel dönüşüm yapılan alanlarda yaşayanlar afet risklerinin farkındadır.

Bu varsayım, kentsel dönüşümün yalnızca fiziksel yenilenme değil, aynı zamanda toplumsal farkındalık düzeyini artıran bir süreç olduğunu ima etmektedir. Ancak sahada yapılan görüşmeler ve elde edilen bulgular, bu farkındalığın mahalle halkı arasında homojen bir şekilde dağılmadığını göstermektedir. Özellikle eğitim düzeyi ve sosyoekonomik durumun düşük olduğu hanelerde, afet risklerine dair bilgi düzeyi sınırlı kalabilmektedir. Bu da kentsel dönüşümün sadece yapısal değil, bilişsel ve davranışsal dönüşümle de desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2. Afetlerin farkındalığının yüksek olmasında kentsel dönüşüm uygulamalarının yapılması etkilidir.

Bu varsayım kısmen geçerlidir. Fiziksel yapıların yenilenmesi, bireylerin güvenlik algısını doğrudan etkileyebilir; ancak bu durum her zaman gerçek bir afet bilinciyle örtüşmeyebilir. Kentsel dönüşüm projelerinde halkın sürece katılımı sınırlı olduğunda, farkındalık yerine yalnızca “yenilenmiş yapıya güven” ortaya çıkmaktadır. Yani halk kendini güvende hissedebilir, ama bu gerçek bir risk yönetimi bilgisi veya hazırlıklı olma hâli anlamına gelmeyebilir.

3. Erzurum’un aktif deprem kuşağı üzerinde yer alan bir yer olmasına karşın afet yönetiminde görevli kurumlar yeterince sorunları çözmemişlerdir.

Bu varsayım, yerel ve merkezi yönetimlerin koordinasyon eksikliği ile ilgilidir. Görüşmelerde yerel yöneticilerin afetlere dair genel bir farkındalığa sahip oldukları, ancak uygulamada yeterli önlem alınmadığı görülmektedir. Erken uyarı sistemlerinin yetersizliği, tatbikatların azlığı ve halkla iletişimdeki kopukluk, bu varsayımı doğrular niteliktedir. Bu bağlamda, Erzurum’da afet yönetimi politikalarının daha bütüncül, katılımcı ve yerel odaklı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

4. Erzurum’da daha önce gerçekleşen depremlerin hafızalarda bıraktığı izler uzun süre kalmamıştır, bu durum da farkındalığın yetersiz olmasında etkili olmuştur.

Afet sonrası kolektif hafıza zamanla silikleşebilmektedir, özellikle önemli ölçüde can/mal kaybı yaşanmamışsa bu süreç daha da hızlanabilmektedir. Erzurum’daki afet deneyimlerinin halk belleğinde uzun süreli bir travma yaratmaması, günlük yaşam pratiklerinin afet gerçeğinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu durum, afet farkındalığının sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Toplumsal hafızanın diri tutulması, eğitimler ve anma etkinlikleriyle mümkündür.

5. Kurtuluş Mahallesi’nde yaşayanlar kendilerini kentsel dönüşüm sonrası güvende hissetmektedirler.

Bu güven duygusu, fiziksel çevrenin iyileşmesine bağlı olarak oluşmuş olabilir; ancak bu his, bireylerin afetlere karşı yeterince hazırlıklı oldukları anlamına gelmemektedir. Görüşme bulgularına göre, birçok mahalle sakini kentsel dönüşümle gelen “yeni binalar” sayesinde artık bir afet durumunda zarar görmeyeceklerini düşünmektedir. Ancak bu durum, yanıltıcı bir güven oluşturabilir. Çünkü kentlerin ve toplumların afet risklerine karşı dirençlilik göstermesi yalnızca yapıların sağlamlığına değil, aynı zamanda bireylerin bilgi, beceri ve tutumlarına da bağlıdır.

Bu varsayımlar, araştırmanın çerçevesini belirlemekle kalmamış, aynı zamanda analiz sürecine yön vermiştir. Ancak sahadan elde edilen veriler, bazı varsayımların sorgulanması gerektiğini göstermektedir. Özellikle “güvende hissetme” ile “gerçek farkındalık” arasındaki fark, bu çalışmada dikkatle ele alınması gereken önemli bir noktadır.

KAYNAKÇA

- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: Are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347-364. <https://doi.org/10.1191/030913200701540465>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). Erzurum İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü - Teşkilat şeması. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://erzurum.afad.gov.tr>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (n.d.-b). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü ["Afet ve acil durum yönetim merkezi (AADYM)" maddesi]. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://www.afad.gov.tr>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2021, 14 Aralık). AFAD, 2021 Afet Eğitim Yılı'nda 51 milyon kişiye eğitim hedefini aştı [Basın bülteni]. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://www.afad.gov.tr/afad-2021-afet-egitim-yilinda-51-milyon-kisiye-egitim-hedefini-asti-basin-bulteni-14122021>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022a). 2022 yılı idare faaliyet raporu. Ankara: AFAD. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://www.afad.gov.tr/kurumsal-raporlar>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022b). Erzurum İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP). Erzurum: AFAD. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://erzurum.afad.gov.tr>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022c). Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) [Güncellenmiş sürüm]. Ankara: AFAD. (İlk yayımlanma: 03.01.2014 RG 28871; güncel sürüm: 15.09.2022 RG 31954). Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-plani-tamp>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022d). Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP). Ankara: AFAD. Erişim tarihi: 11 Ağustos 2025, <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-risk-azaltma-plani-tarap>
- Akalın, M. (2015). Sosyal sürdürülebilirliğin kentsel dönüşüm projeleri içerisindeki yeri: Adana Belediye Evleri Mahallesi örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 55-80.
- Akman Dömbekci, H., & Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>
- Alkın, R. C. (2021). Bütünleşik afet yönetimine sosyolojik bakış: Toplumsal yapı, işlev ve temel kavramlar ışığında bir okuma denemesi. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 5(1), 18-34. <https://doi.org/10.51117/metder.2021.7>
- Anadolu Kılıç, N. C. (2021). Erzurum ili doğa olayları profili ve deprem tehlikesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(1), 61-83. <https://doi.org/10.35341/afet.896845>
- Aslan, Ş. (2008). Yasalar ve kamu yönetiminin politikaları üzerinden Türkiye'de gecekondular sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 157-168.
- Ataöv, A., & Osmay, S. (2007). Türkiye'de kentsel dönüşümüne yöntemsel bir yaklaşım. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi (METU JFA)*, 24(2), 57-82.
- Atkinson, R. (2003). Addressing urban social exclusion through community involvement in urban regeneration. In R. Imrie & M. Raco (Eds.), *Urban renaissance? New Labour, community and urban policy* (pp. 101-120). Bristol: Policy Pres. <https://doi.org/10.46692/9781847425706.006>

- Balamir, M. (2007). Afet politikası, risk ve planlama. *TMMOB Afet Sempozyumu: Bildiriler Kitabı* (5-7 Aralık 2007, Ankara (s. 31-43). Ankara: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.
- Boyd, E., & Juhola, S. (2015). Adaptive climate change governance for urban resilience. *Urban Studies*, 52(7), 1234-1264. <https://doi.org/10.1177/0042098014527483>
- Bozkuş, C., & Yılmaz, Ö. (1993). Tercan (Erzincan)-Aşkale (Erzurum) arasının tektoniği. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 36, 189-201.
- Coşkun Hepcan, Ç. (2022). Doğa temelli çözümler ve kentsel dirençlilik. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, 1(2), 19-40.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2024). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Davoudi, S. (2012). Resilience: A bridging concept or a dead end? *Planning Theory & Practice*, 13(2), 299-333. <https://doi.org/10.1080/14649357.2012.677124>
- Dikmenli, Y., Yakar, H., & Konca, A. S. (2018). Development of Disaster Awareness Scale: A validity and reliability study. *Review of International Geographical Education Online*, 8(2), 206-220.
- Doğan, H. H. (2015). Yerel yönetimlerin kentsel dönüşüm uygulamaları sürecine halkın katılımı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 505-544. <https://doi.org/10.17218/husbed.01862>
- Dündar, Ö. (2003). Kentsel dönüşüm uygulamalarının sonuçları üzerine kavramsal bir araştırma. İçinde P. P. Özden (Ed.), *Kentsel dönüşüm sempozyumu: Bildiriler kitabı* 11-13 Haziran 2003, YTÜ Oditoryumu, İstanbul (s. 65-74). İstanbul: YTÜ Basım-Yayın.
- Ergünay, O. (1996). Afet yönetimi nedir? Nasıl olmalıdır? İçinde *Erzincan ve Dinar deneyimlerinin ışığında Türkiye'nin deprem sorunlarına çözüm arayışları: Deprem sempozyumu bildiriler kitabı* (15-16 Şubat 1996, Ankara) (s. 263-272). Ankara: TÜBİTAK.
- Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2011). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social-ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 16(3), 253-267. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>
- Giyik, C. (2016). *Van depremi örneğinde afet sonrası iskân politikaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Godschalk, D. R. (2003). Urban hazard mitigation: Creating resilient cities. *Natural Hazards Review*, 4(3), 136-143. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988\(2003\)4:3\(136\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988(2003)4:3(136))
- Görgülü, Z. (2009). Kentsel dönüşüm ve ülkemiz. *TMMOB İzmir Kent Sempozyumu bildiriler kitabı* (8-10 Ocak 2009, İzmir) (s. 767-780). İzmir: TMMOB.
- Günpay, O. G. (2020). *Bütünleşik afet yönetiminde gönüllü çalışmalar ve güvenlik* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hallegatte, S., Vogt-Schilb, A., Bangalore, M., & Rozenberg, J. (2017). *Unbreakable: Building the resilience of the poor in the face of natural disasters*. Washington, DC: World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25335>

- Hardoy, J., & Ruete, R. (2013). Incorporating climate change adaptation into planning for a liveable city in Rosario, Argentina. *Environment and Urbanization*, 25(2), 339-360. <https://doi.org/10.1177/0956247813493232>
- Jeoloji Mühendisleri Odası (JMO). (2021). *Fay üzerinde yaşayan kentlerimiz: Erzurum raporu* (Erzurum ve çevresindeki diri faylar; 1984 Şenkaya olayı dâhil özet istatistikler).
- Kadioğlu, M. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetiminin temel ilkeleri. İçinde M. Kadioğlu & E. Özdamar (Ed.), *Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri* (s. 1-34). Ankara: JICA Türkiye Ofisi.
- Kadioğlu, M. (2020). *Afet yönetimi: Beklenmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek* (3. baskı). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Karancı, A. N., & Akşit, B. (2000). Building disaster-resistant communities: Lessons learned from past earthquakes in Turkey and suggestions for the future. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 18(3), 403-416.
- Karancı, A. N., Akşit, B., & Dirik, G. (2005). Impact of a community disaster awareness training program in Turkey: Does it influence hazard-related cognitions and preparedness behaviors? *Social Behavior and Personality*, 33(3), 243-258. <https://doi.org/10.2224/sbp.2005.33.3.243>
- Karataş, N., & Kaya, M. A. (2022). Deprem riskinin kentsel planlama sürecine etkisi: İpsala, Keşan ve Enez ilçeleri (Edirne) örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 10(2), 654-679. <https://doi.org/10.21923/jesd.992810>
- Keleş, R. (2011). *Kentleşme politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kök, H. (2023). Afetlerde kriz yönetimi ve sosyal hizmet örgütleri. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 7(1), 1-17.
- Kömüştü, A. Ü., Aksoy, M., Turgut, E., & Ünal, E. (2024). 10-11 Ağustos 2021 Batı Karadeniz taşkınlarının FFGS ile analizi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(3), 587-608.
- Kuyucu, T., & Ünsal, Ö. (2010). 'Urban transformation' as state-led property transfer: An analysis of two cases of urban renewal in Istanbul. *Urban Studies*, 47(7), 1479-1499. <https://doi.org/10.1177/0042098009353629>
- Leblebici, Ö. (2015). Afet yönetim yaklaşımları ve kamu politikası bağlamında afetlerin çevreye etkileri. *Memleket Siyaset Yönetim*, 10(23), 41-77.
- Moe, T. L., & Pathranarakul, P. (2006). An integrated approach to natural disaster management: Public project management and its critical success factors. *Disaster Prevention and Management*, 15(3), 396-413. <https://doi.org/10.1108/09653560610669882>
- Öktem, M. K. (2017). Zorluklara dayanıklı ve çabuk iyileşen esnek kent için mahalle modeli: Afet ve acil durum yönetişiminde çözüm arayışı. İçinde Ö. Önder & M. Yaman (Ed.), *Afet yönetimi* (s. 111-122). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Özdemir, A. (2023). Afet yönetiminde belediyelerin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 828-839. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1275745>
- Özdemir, S. A. (2022). Kentsel dönüşüm planlama ve uygulama stratejilerinde kuramsal bir yaklaşım. *Konya Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 10(2), 464-477.
- Özden, P. P., & Kubat, A. S. (2003). Türkiye'de şehir yenilemenin uygulanabilirliği üzerine düşünceler. *İTÜ Dergisi: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 2(1), 77-88.
- Özmen, B., & Özden, T. (2014). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49, 1-28.

- Paton, D. (2003). Disaster preparedness: A social-cognitive perspective. *Disaster Prevention and Management*, 12(3), 210-219. <https://doi.org/10.1108/09653560310480686>
- Press, F., & Hamilton, R. M. (1999). Mitigating natural disasters. *Science*, 284(5422), 1927-1928. <https://doi.org/10.1126/science.284.5422.1927>
- Resmî Gazete. (2009). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Kanun No. 5902). *Resmî Gazete*, 17/06/2009-27261. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090617-1.htm>
- Roberts, P., & Sykes, H. (2000). *Urban regeneration: A handbook*. London: SAGE.
- Şaroğlu, F., & Güner, Y. (1981). Doğu Anadolu'nun jeomorfolojik gelişimine etki eden öğeler: Jeomorfoloji, tektonik, volkanizma ilişkileri. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, 24(2), 39-50.
- Şaroğlu, F., & Yılmaz, Y. (1986). Doğu Anadolu'da neotektonik dönemdeki jeolojik evrim ve havza modelleri. *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 107, 70-93.
- Şengöz, T. E. (2022). *Dünya'da ve Türkiye'de afet ve acil durum yönetimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şengün, H. & Sipahi, E.B. (2017). Afet Yönetimi ve hukuk. İçinde Ö. Önder & M. Yaman (Ed.), *Afet yönetimi* (s. 123-148). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şengün, H., & Küçükşen, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli? *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 193-211.
- Simonovic, S. P. (2015). Systems approach to management of disasters—A missed opportunity? *Journal of Integrated Disaster Risk Management*, 5(2), 70-83. <https://doi.org/10.5595/idrim.2015.0099>
- Şişman, A., & Kibaroglu, D. (2009). Dünyada ve Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamaları. İçinde 12. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı* (11-15 Mayıs 2009, Ankara) (s. 1-9). Ankara: TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası.
- Spittal, M. J., McClure, J., Siegert, R. J., & Walkey, F. H. (2008). Predictors of two types of earthquake preparation: Survival activities and mitigation activities. *Environment and Behavior*, 40(6), 798-817. <https://doi.org/10.1177/0013916507309864>
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2017). *Şehircilik Şûrası Komisyon Raporları: Kentsel dönüşüm komisyonu raporu*. Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2012/2022). *6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ve Uygulama Yönetmeliği*. Ankara: T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2010). *KENTGES: Bütünleşik kentsel gelişme stratejisi ve eylem planı 2010-2023*. Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024). *2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı.
- Tekeli-Yeşil, S., Dedeoğlu, N., Braun-Fahrlander, C., & Tanner, M. (2010). Factors motivating individuals to take precautionary action for an expected earthquake in Istanbul. *Risk Analysis*, 30(8), 1181-1195. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2010.01423.x>
- Tierney, K. (2014). *The social roots of risk: Producing disasters, promoting resilience*. Stanford, CA: Stanford University Pres.

- Tjandradewi, B. I., & Marcotullio, P. J. (2009). City-to-city networks: Asian perspectives on key elements and areas for succes. *Habitat International*, 33(2), 165-172. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2008.10.001>
- Turok, I. (2004). Urban regeneration: What can be done and what should be avoided? *International Journal of Urban Regeneration and Renewal*, 1(4), 482-496.
- Ulutürk, G. (2012). Afet risk yönetimi ve yerel yönetimler. *Güney mimarlık*, (7), 13-18.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2015). *Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030*. Geneva, Switzerland: Author.
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). (2019). *Strategic plan 2020-2023*. Nairobi, Kenya: Author.
- Yaman, M., & Düger, Y. (2017). Afet yönetiminde kavramsal çerçeve ve Türkiye’de afet yönetiminin genel tarihsel gelişimi. In Ö. Önder & M. Yaman (Eds.), *Afet yönetimi* (pp. 1-26). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Yapıcı, H. (2015). Tarih boyunca Erzurum’da meydana gelen zelzeleler. *Mavi Atlas*, (5), 14-20.
- Yapraklı, Ş., & Noksan, E. (2021). Kentsel dönüşüm hizmetlerinin kentsel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi: Erzurum kent merkezinde yaşayanlar üzerinde bir uygulama. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 69-93.
- Yıldız, A., Dickinson, J., Priego-Hernández, J., & Teeuw, R. (2023). Children’s disaster knowledge, risk perceptions, and preparedness: A cross-country comparison in Nepal and Turkey. *Risk Analysis*, 43(4), 747-761. <https://doi.org/10.1111/risa.14097>
- Yılmaz Şimşek, Z. (2021). Van’da konut üretim faaliyetlerinin kentsel gelişmeye etkileri (1927-2020). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Van Özel Sayısı)*, 747-782.
- Yılmaz, V. (2019). Türkiye’de kentsel dönüşüm sürecinin yansımaları ve kentleşme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(7), 119-134.

EKLER

Ek 1: Mahalle Sakinlerinin Afet Farkındalığı Hakkındaki Görüşleri

Tema	Cevaplar	Kod
Kurtuluş Mahallesinde oturmak sizi güvende hissettirir mi?	Kentsel dönüşüm projeleri açısından evet.	K1
	Kentsel dönüşüm projeleri hızlanırsa evet.	K2
	Afet açısından hem zemini hem yapılan yeni projeler açısından evet.	K3
	Kentsel dönüşüm projesi daha hızlı ilerlerse gayet tabi.	K4
Mahallenizde yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?	Kesinlikle gerekli olduğunu bildirerek, daha hızlı bir çalışma haline gelmesini temenni ediyorum.	K1
	Gecekondu durumundan yeni yapılara kavuşmak, kesinlikle mutlu edici.	K2
	Gecekondulardan yeni yapılara kavuşmak açısında gayet tatmin edici.	K3
	Gecekonduların kaldırılması bizi daha güvende hissettirse de eski mahalle ortamını özlememekteyiz.	K4
Çalışmalar herhangi bir afet olayına karşı bir yarar sağlayacağını düşünüyorum	Beton ömrünü yitiren yerleşim yerlerin daha yeni dayanıklı hale gelmesi afet riskleri anlamında güvende olduğumuzu gösterir.	K1
	Kesinlikle evet.	K2
	Kesinlikle evet.	K3
	Kesinlikle deprem, sel vs. bu gibi afet olaylarına karşı daha güvende olacağımızı düşünüyorum.	K4
Kurtuluş Mahallesiindeki herhangi bir afet riskine karşı gerçekleşmesini istediğiniz durum var mı?	Projelerin daha hızlı ilerlemesi.	K1
	Projelerin daha hızlı ilerlemesi.	K2
	Projelerin daha hızlı ilerlemesi.	K3
	Kentsel dönüşümün hızlanması.	K4
Kurtuluş Mahallesi sakinleri herhangi bir afete karşı tedbirli veya bilinçli midir?	Bu konuda eğitim durumundan ötürü uzak olduğunu düşünüyorum.	K1
	Bu konuda eğitim durumundan ötürü uzak olduğunu düşünüyorum.	K2

	Bu konuda eğitim durumundan ötürü uzak olduğunu düşünüyorum.	K3
	Bu konularda bilinçli olduğumuzu söyleyemem.	K4
Kurtuluş Mahallesiinde oturmak sizi güvende hissettirir mi?	Evet	K5
	Hayır	K6
	Kısmen	K7
	Evet	K8
	Evet	K9
	Evet	K10
	Hayır	K11
	Evet	K12
	Hayır	K13
	Evet	K14
	Evet	K15
	Hayır	K16
	Evet	K17
	Hayır	K18
	Hayır	K19
	Evet	K20
Yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkındaki düşünceleriniz nedir?	Çevre düzenlemesi yönünden gayet iyi	K5
	Güzel ama daha hızlı ve kapsamlı olmalı	K6
	Hoşumuza gitti	K7
	Çok faydalı, ülke genelinde olmalı	K8
	Çevre gelişti, güzel oldu	K9
	Yeterli buluyorum	K10
	Umut verici ama yavaş ilerliyor	K11
	Yerinde bir uygulama	K12
	Geliştirilmeli	K13
	Mahalle düzen kazanmalı	K14
	Fikrim yok	K15
	İyi	K16
	Geç kalındı, hızlanmalı	K17
	Başarılı	K18
	Her şey daha güzel oldu	K19

	Memnunum	K20
Çalışmalar herhangi bir afet olayına karşı fayda sağlayacağını düşünüyorum.	Zemini iyi yapılırsa dayanıklı olur	K5
	Faydalı ama yeterli olmayabilir	K6
	Tabii ki faydalı	K7
	Güvenli yaşam alanı oluşturuyor	K8
	Daha güvenli	K9
	Evet	K10
	Depreme dayanıklı yapılar iyi	K11
	Depreme karşı etkili	K12
	Geliştirilirse fayda sağlar	K13
	Evet	K14
	Fayda sağlamaz	K15
	Evet	K16
	Evet	K17
	Olumlu etkisi olur	K18
	Elbette faydalı	K19
	Faydalı	K20
Kurtuluş Mahallesiindeki herhangi bir afet risklerine karşı gerçekleşmesini istediğiniz durum veya projeler	Raylı bina sistemi	K5
	Yok, hızlı teslim yeterli	K6
	Deprem rayları	K7
	Yağmur ızgaralarına önem	K8
	Yok	K9
	Yok	K10
	Eğitim, toplanma alanı, uyarı sistemi	K11
	Yok	K12
	Zemin etüdü ve uzman kişilerle çalışma	K13
	Toplanma alanları artırılmalı	K14
	Toplanma alanları artırılmalı	K15
	Park ve yeşil alanlara önem verilmeli	K16
	Daha fazla toplanma alanı ve yeşil alan	K17
	Yangına karşı tedbirler artırılmalı	K18
	Toplanma alanlarının önemi artırılmalı	K19
	Yok	K20

Kurtuluş Mahallesi sakinleri herhangi bir afete karşı tedbirli veya bilinçli midir	Yeteri kadar bilinçli değil	K5
	Kısmen bilinçli	K6
	Çoğunlukla bilinçliyiz	K7
	Bilinçli olmaya çabalıyoruz	K8
	Evet, bilinçliyiz	K9
	Yeterli değil	K10
	Genel olarak yetersiz	K11
	Genelde bilinçsiz	K12
	Hayır	K13
	Hayır	K14
	Fikrim yok	K15
	Hayır	K16
	Hayır	K17
	Büyük kısmı bilinçli	K18
	Bilinçliyiz, afet çantamız hazır	K19
	Evet	K20
Kentsel dönüşümler hakkındaki düşünceleriniz nedir?	Projeler hız kazanırsa daha güvenli olur	K5
	Evlerin hızlıca teslim edilmesi bekleniyor	K6
	Gayet memnunar	K7
	Hâlâ tamamlanmayan evler var, süreç hızlanmalı	K8
	Mahalle sakinleri mutlu	K9
	Yeterli buluyorum	K10
	Belirsizlikten şikâyet var	K11
	Mahalleli memnun	K12
	Genelde memnuniyet var	K13
	Genelde memnun	K14
	Fikrim yok	K15
	Memnun	K16
	Daha hızlı ve maliyetsiz dönüşüm bekleniyor	K17
	Konforlu yaşam alanı oluştu	K18
	Herkes çok memnun, dua ediliyor	K19
	Memnunum	K20

Ek 2: Deprem/Afet Farkındalığının Belirlenmesine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

(Kurtuluş Mahallesi Sakinlerine ve Muhtara Sorulan Sorular)

- Kaç yıldır Kurtuluş Mahallesi'nde ikamet etmektesiniz?
- Kaç yaşındasınız?
- Eğitim hayatınızı hangi düzeyde tamamladınız?
- Aylık hane geliriniz ne kadar?
- Kurtuluş Mahallesi'nde oturmak sizi afet olaylarına karşı daha güvende hissettiriyor mu?
- Kurtuluş Mahallesi'nde yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Bu çalışmalar herhangi bir afet olayına karşı bir yarar veya fayda sağlayacağını düşünüyor musunuz?
- Kurtuluş Mahallesi'ndeki herhangi bir afet olayına karşı gerçekleşmesini istediğiniz durum veya proje var mı?
- Kurtuluş Mahallesi sakinleri, herhangi bir afet olayına karşı tedbirli mi, yoksa bilinçli mi?
- Mahalle sakinleri, yapılan kentsel dönüşümler hakkında ne düşünmektedir?

Belediye başkanı ve başkan yardımcısı için ise sorular şu şekildedir:

- Erzurum'un afet olayları konusunda ne gibi projeleriniz var veya ne gibi projeler üzerinde çalışmaktasınız?
- Dirençli bir kent oluşturma doğrultusundaki projelerinizi uyguladınız mı veya uygulamadıysanız ne zaman uygulayacaksınız?
- Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde nasıl başa çıkmayı planlıyorsunuz veya Yakutiye İlçesi'nde araştırma alanınız olan Kurtuluş Mahallesi'nde ne gibi önlemler aldınız?
- Sizce Erzurum'un dirençli bir kent olduğu nasıl ölçülebilir?
- Herhangi bir afet olayında Erzurum ilini etkileyecek riskler hakkında bilginiz var mı?
- Kurtuluş Mahallesi'nde kentsel dönüşüm uygulamasının kentsel dirençliliğe etkisinin ne ölçüde olduğunu düşünüyorsunuz?
- Erzurum ilindeki depreme dirençsiz yapılarla ilgili ne tür önlemler almayı planlıyorsunuz?
- Erzurum ilindeki deprem veya herhangi bir afete karşı alınacak önlemlere ithafen Kurtuluş Mahallesi'ni örnek gösterebilir miyiz?

Ek 3: Deprem/Afet Farkındalığının Belirlenmesine İlişkin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

(AFAD Yetkililerine ve Yerel Yönetim Yetkililerine Sorulan Sorular)

- Ne kadar süredir bu görevdesiniz?
- Erzurum'un afetselliği konusunda AFAD'ın ne gibi projeleri var veya ne gibi projeler üzerinde çalışmaktadır?
- Dirençli bir kent oluşturma aşamasında AFAD'ın herhangi bir etkisi var mı, varsa bu etkiler nelerdir?
- Erzurum'da olası bir depremle karşılaşmanız halinde nasıl başa çıkmayı planlıyorsunuz?
- Araştırma konumuz olan Yakutiye İlçesi'nin Kurtuluş Mahallesi'nde afetselliğe karşı herhangi bir önlem alındı mı veya orayla ilgili herhangi bir projeniz var mı?
- AFAD'a göre veya sizce Erzurum dirençli bir kent mi?
- Herhangi bir afetsel olayda (deprem, sel, heyelan vb.) Erzurum'u ne beklemektedir?
- Erzurum ilinde depreme dirençsiz yapılarla ilgili herhangi bir belediye ile ortak bir çalışmanız var mı yoksa yapmayı düşünüyor musunuz?
- Erzurum ilindeki afete karşı kentsel dönüşüm açısından Kurtuluş Mahallesi'ni örnek gösterebilir miyiz?

ÖZ GEÇMİŞ

Ömer Faruk SARI, İlköğretim ve Liseyi Erzurum'da tamamlamıştır. 201* yılında Giresun Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans eğitimine başlamış, 202* yılında buradan mezun olmuştur. 2023 yılında Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Yüksek lisans eğitimine devam etmekte olan SARI, orta düzeyde İngilizce bilmektedir.

